

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANA BİLİM DALI
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI BİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN MURAKKA'LAR
(SÜLEYMANİYE VE HAMİDİYE BÖLÜMÜ)

Yüksek Lisans Tezi

SEVDA ERCE

İstanbul, 2012

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI BİLİM DALI

***SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN MURAKKA‘LAR
(SÜLEYMANİYE VE HAMİDİYE BÖLÜMÜ)***

Yüksek Lisans Tezi

SEVDA ERCE

Danışman:

Prof. Dr. MUHİTTİN SERİN

İSTANBUL 2012

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İLAHIYAT Anabilim Dalı İSLAM TARİHİ VE SANATLARI Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi SEVDA ERCE'nin SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN MURAKKA'LAR (SÜLEYMANİYE VE HAMİDİYE BÖLÜMÜ) adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 13.06.2012 tarih ve 2012/16-17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliğiyle Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

- Tez Savunma Tarihi : 24.10.2012
- 1) Tez Danışmanı : PROF. DR. MUHİTTİN SERİN
- 2) Jüri Üyesi : PROF. DR. M.HÜSREV SUBAŞI
- 3) Jüri Üyesi : PROF. DR. MUSTAFA TAHRALI

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Sevda Erce
Anabilim Dalı	: İlahiyat
Programı	: İslam Tarihi ve Sanatları
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Muhittin Serin
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans, Haziran 2012
Anahtar Kelimeler	: Murakka', Süleymaniye, Hamidiye

ÖZET

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN MURAKKA'LAR (SÜLEYMANİYE VE HAMİDİYE BÖLÜMÜ)

Kur'ân-ı Kerîm ve cüzlerden sonra hat sanatının en çok işlendiği alan murakka'lardır. Meşhur hattatların seçkin yazılarını, tezhip ve cilt sanatlarının en güzel örneklerini, yazı sanatında ve kitap sanatlarında ulaşılan yüksek seviyeyi bu güzel yazı albümlerinde görmek mümkündür. Hat sanatının en güzel numuneleri olan murakka'lar, kıymetli öğretileri ve çeşitli sanat dallarını bir arada barındırarak yüzyıllarca muhafaza edebilme özelliğine sahiptir. Bu çalışmada Süleymaniye Kütüphanesi, Süleymaniye ve Hamidiye bölümlerinde bulunan murakka'lar, hat çeşidi, metni, tezhibi, cildi, ebatları gibi özellikleri bakımından tavsif ve tasnif edilerek, katologlanmıştır. Süleymaniye bölümü murakka'ları dağınık kıtaların derlendiği toplama murakka'lardır. Hamidiye bölümünde ise ekseriyetle mürettep murakka'lar bulunmaktadır. Yazı çeşidi bakımından çoğunlukla sülüs-nesih hatla yazılmış murakka'lar görülür. Murakka'ların ekserisi Osmanlı sanatının eseridir. Hamidiye bölümü 34 ve 35 numarada bulunan murakka'lar ise İran menşe'lidir. Osmanlı murakka'larında kıta formu, özel hazırlanmış âharlı kâğıtlara çoğunlukla koltuklu bir satır sülüs, iki ilâ on satır arasında değişen nesih hat ile oluşturulmuştur. Nesih satırlar bazen mâil olarak da yazılmıştır. Sülüs-nesih hatla yazılmış olan kıtalar ekseriya âyet ve hadisleri ihtiva etmektedir. Genellikle cetvel çekilmiş olan kıtalar tezhiplidir. Küçüklüğü veya büyüklüğü kalem ağzının genişliğine ve yazının miktarına göre değişen murakka'larda ebat 14,5 x 9,5 cm ilâ 40,2 x 26,7'cm arasındadır. İran kaynaklı murakka'larda kıtaların genellikle mâil nesta'lik hatla yazılmış olduğu, ebadın ve formun farklılık arzettiği görülmektedir. Kültür mirasımız arasında önemli bir yer tutan murakka'ların tetkik edilerek çeşitli müze ve kütüphanelerdeki örneklerle karşılaştırmalı bir değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir. Bu bakımdan çalışmamız araştırmacılara faydalı olacaktır.

GENERAL INFORMATION

Name and Surname	: Sevda Erce
Department	:Theology
Program	:History of Islam and Islamic Arts
Thesis Advisor	: Prof. Dr. Muhittin Serin
Type and Date of Thesis	:Master's Thesis
Keywords	:Muraqqa, Süleymaniye, Hamidiye

ABSTRACT

THE MURAQQA OF THE SÜLEYMANIYE LIBRARY (SÜLEYMANIYE AND HAMIDIYE SECTIONS)

The muraqqa is the third most popular Islamic calligraphy vehicle behind Quran and sections of Quran. It is possible to witness the select scripts of famous Islamic calligraphers, the most beautiful examples of illumination and book-binding, and the highest level reached in the penmanship and bibliopegy in these fine arts albums. The muraqqa, which are the most beautiful samples of Islamic calligraphy, have the characteristics, to keep together valuable precepts and various branches of art and to preserve them for centuries. In the present study, the muraqqa of the Süleymaniye and Hamidiye sections of the Süleymaniye Library, were defined in terms of their characteristics, such as calligraphy type, illumination, volumes and sizes. The muraqqa of the Süleymaniye section are collections, in which disorganized quatrains are compiled. As for the muraqqa of the Hamidiye sections, these are mostly reorganized muraqqa. In terms of calligraphy type, the muraqqa are mostly put into paper with thuluth and naskh. Most of the muraqqa are works of Ottoman artists. As for the muraqqa found in nos. 34 and 35 at the Hamidiye section, these originate from Iran. The quatrain form in Ottoman muraqqa are created on specially designed sized papers, generally through oneline of thuluth (with spaces), and two to ten lines of naskh. The naskh lines are also sometimes put into paper in a leaning manner. Quatrains put into paper through thuluth-naskh calligraphy, generally contain Quran verses and hadith. Usually, quatrains with a Sideline are illuminated. The size of the muraqqa differs according to the width of the pen-mouth, and the amount of the script, and is between 14,5 x 9,5 cm and 40,2 x 26,7 cm. In muraqqa of Iranian origin, it is observed that quatrains are generally put into paper through leaning nasta'liq calligraphy, and the size and form are different from the Ottoman muraqqa. The muraqqa have a significant place in our cultural heritage and they have to be examined and a comparative evaluation of the muraqqa, with samples in various museums and libraries, has to be carried out. Our study will be useful for researchers on this aspect.

ÖNSÖZ

Kitap sanatları sahasında Kur'ân-ı Kerîm ve cüz-i şeriflerden sonra hat sanatının en çok işlendiği alanlardan biri murakka'lardır. Güzel yazı üstatlarının muhtelif hatlarla yazdıkları kıtalardan teşekkül eden murakka'larda, hat, minyatür, tezhip ve cilt sanatlarının buluşmasını görmek ve bu kıymetli sanat şaheserlerini asırlarca korumak mümkün olmuştur.

Ülkemizde ve dünyanın çeşitli müze ve kütüphanelerinde bulunan çok sayıda murakka' araştırmacıların ilgisini beklemektedir. Bu eserlerin medeniyetimizin varisleri olan genç kuşaklara aktarılmasında aracı olmak çok önemli bir misyondur.

Bu tez Süleymaniye Kütüphanesi Süleymaniye ve Hamidiye bölümlerinde yer alan murakka'ları tavsif ve tasnif edip kataloglayarak, hat sanatının en mühim kullanım sahalarından biri olan ve ehemmiyetini asırlarca muhafaza etmiş kıymetli yazı albümlerini vurgulamak; onları tanımak ve korumak için sahip olunması gereken şuuru uyandırmak; konu ile ilgili araştırmacıların araştırmalarına ışık tutmak amacındadır.

Beni böyle mühim bir konuda çalışmaya sevk ederek, çalışmam esnasında desteğini esirgemeyen, fikirlerine daima mürâcaat ettiğim danışman hocam Sayın Prof. Dr. Muhitin Serin'e müteşekkirim. Ayrıca tez jürisinde yer almayı kabul eden Sayın Prof. Dr. Hüsrev Subaşı ve Sayın Prof. Dr. Mustafa Tahralı'ya, çalışmam hususunda önemli ölçüde yardımını gördüğüm, Sayın Dr. Nevzat Kaya'ya, maddi manevi her daim yanımda olan sevgili annem Hediye Bilgin'e, çocuklarım Eda Erce ve Emir Erce'ye çok teşekkür ederim.

İstanbul 2012

Sevda ERCE

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	ii
RESİM LİSTESİ	v
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ SÜLEYMANİYE BÖLÜMÜ MURAKKA‘LARI... 7	7
I. Murakka‘ Süleymaniye, nr.1.....	7
II. Murakka‘ Süleymaniye, nr.2	11
III. Murakka‘ Süleymaniye, nr.3.....	13
IV. Murakka‘ Süleymaniye, nr.4.....	17
V. Murakka‘ Süleymaniye, nr.5	21
VI. Murakka‘ Süleymaniye, nr.6.....	22
VII. Murakka‘ Süleymaniye, nr.7	23
VIII. Murakka‘ Süleymaniye, nr.8	25
IX. Murakka‘ Süleymaniye, nr.9.....	27
X. Murakka‘ Süleymaniye, nr.10	31
XI. Murakka‘ Süleymaniye, nr.11	31
XII. Murakka‘ Süleymaniye, nr.12	32
XIII. Murakka‘ Süleymaniye, nr.13	35
XIV. Murakka‘ Süleymaniye, nr.14.....	36
XV. Murakka‘ Süleymaniye, nr.15.	37
İKİNCİ BÖLÜM	39
SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HAMİDİYE BÖLÜMÜ MURAKKA‘LARI	40
I. Murakka‘ Hamidiye, nr.2.....	40
II. Murakka‘ Hamidiye, nr.4	40
III. Murakka‘ Hamidiye, nr.8	41
IV. Murakka‘ Hamidiye, nr.9.....	46

V. Murakka‘ Hamidiye, nr.10	50
VI. Murakka‘ Hamidiye, nr.11	51
VII. Murakka‘ Hamidiye, nr.12	53
VIII. Murakka‘ Hamidiye, nr.13	54
IX. Murakka‘ Hamidiye, nr.14	55
X. Murakka‘ Hamidiye, nr.16	56
XI. Murakka‘ Hamidiye, nr.17	57
XII. Murakka‘ Hamidiye, nr.18	58
XIII. Murakka‘ Hamidiye, nr.19	61
XIV. Murakka‘ Hamidiye, nr.20	62
XV. Murakka‘ Hamidiye, nr.21	62
XVI. Murakka‘ Hamidiye, nr.22	65
XVII. Murakka‘ Hamidiye, nr.23	66
XVIII. Murakka‘ Hamidiye, nr.24	68
XIX. Murakka‘ Hamidiye, nr.25	70
XX. Murakka‘ Hamidiye, nr.26	71
XXI. Murakka‘ Hamidiye, nr.27	73
XXII. Murakka‘ Hamidiye, nr.28	74
XXIII. Murakka‘ Hamidiye, nr.29	75
XXIV. Murakka‘ Hamidiye, nr.30	77
XXV. Murakka‘ Hamidiye, nr.31	78
XXVI. Murakka‘ Hamidiye, nr.32	79
XXVII. Murakka‘ Hamidiye, nr.33	84
XXVIII. Murakka‘ Hamidiye, nr.34	87
XXIX. Murakka‘ Hamidiye, nr.35	98
XXX. Murakka‘ Hamidiye, nr.36	89
XXXI. Murakka‘ Hamidiye, nr.37	90
SONUÇ	92
RESİMLER.....	95
KAYNAKÇA	151
<i>Kitaplar.....</i>	<i>151</i>

<i>Yazma Eserler</i>	153
<i>Makaleler</i>	153
<i>Tezler</i>	154
<i>Elektronik Kaynaklar</i>	155
İNDEKS	156

RESİM LİSTESİ

	Sayfa No.
Resim 1. Süleymaniye, nr. 1/II	96
Resim 2. Süleymaniye, nr. 1/IV	96
Resim 3. Süleymaniye, nr. 1/V	97
Resim 4. Süleymaniye, nr. 1/XV	97
Resim 5. Süleymaniye, nr. 2/III	98
Resim 6. Süleymaniye, nr. 2/IV	99
Resim 7. Süleymaniye, nr. 2/VII	100
Resim 8. Süleymaniye, nr. 2/X	101
Resim 9. Süleymaniye, nr. 3/II	101
Resim 10. Süleymaniye, nr. 3/III	102
Resim 11. Süleymaniye, nr. 3/IV	102
Resim 12. Süleymaniye, nr. 3/XII	103
Resim 13. Süleymaniye, nr. 4/I	103
Resim 14. Süleymaniye, nr. 4/II	104
Resim 15. Süleymaniye, nr. 4/III	104
Resim 16. Süleymaniye, nr. 4/IV	105
Resim 17. Süleymaniye, nr. 4/VI	105
Resim 18. Süleymaniye, nr. 4/VII	106
Resim 19. Süleymaniye, nr. 4/IX	106
Resim 20. Süleymaniye, nr. 4/XIII	107
Resim 21. Süleymaniye, nr. 4/XIV	107
Resim 22. Süleymaniye, nr. 4/XVI	108
Resim 23. Süleymaniye, nr. 4/XXI	108
Resim 24. Süleymaniye, nr. 5/XIV	109
Resim 25. Süleymaniye, nr. 6/X	109
Resim 26. Süleymaniye, nr. 8/III	110
Resim 27. Süleymaniye, nr. 8/IV	110
Resim 28. Süleymaniye, nr. 8/V	111
Resim 29. Süleymaniye, nr. 9/XVI	111
Resim 30. Süleymaniye, nr. 9/XIX	112
Resim 31. Süleymaniye, nr. 9/XX	112
Resim 32. Süleymaniye, nr. 12/II	113
Resim 33. Süleymaniye, nr. 15/I	113
Resim 34. Hamidiye, nr. 2/15	114
Resim 35. Hamidiye, nr. 4/Ketebe sahifesi	114
Resim 36. Hamidiye, nr. 10/II	115
Resim 37. Hamidiye nr. 10/IV	115
Resim 38. Hamidiye nr. 11/VII	116
Resim 39. Hamidiye nr. 12/VI	116

Resim 40. Hamidiye nr. 14/VIII	117
Resim 41. Hamidiye nr. 16/VI	117
Resim 42. Hamidiye nr. 18/II	118
Resim 43. Hamidiye nr. 18/XIII	119
Resim 44. Hamidiye nr.19/II	119
Resim 45. Hamidiye nr. 19/IV	120
Resim 46. Hamidiye nr. 20	120
Resim 47. Hamidiye nr. 21 /XVI	121
Resim 48. Hamidiye nr. 22 / IV	121
Resim 49. Hamidiye nr. 23/VIII	122
Resim 50. Hamidiye nr. 24/ XIV	122
Resim 51. Hamidiye nr. 25/XVII	123
Resim 52. Hamidiye nr. 26/IX	123
Resim 53. Hamidiye nr. 28/I	124
Resim 54. Hamidiye nr. 29/IV	124
Resim 55. Hamidiye nr. 29/VI	125
Resim 56. Hamidiye nr. 29/VIII	125
Resim 57. Hamidiye nr. 30/II	126
Resim 58. Hamidiye nr. 30/IV	126
Resim 59. Hamidiye nr. 30/V	127
Resim 60. Hamidiye nr. 30/VI	127
Resim 61. Hamidiye nr. 30/VIII	128
Resim 62. Hamidiye nr. 32/III	128
Resim 63. Hamidiye nr. 32/V	129
Resim 64. Hamidiye nr. 32/VI	129
Resim 65. Hamidiye nr. 32/XVII	130
Resim 66. Hamidiye nr. 32/VII	130
Resim 67. Hamidiye nr. 32/X	131
Resim 68. Hamidiye nr. 32/XIII	131
Resim 69. Hamidiye nr. 32/XIV	132
Resim 70. Hamidiye nr. 32/XX	133
Resim 71. Hamidiye nr. 32/XXI	134
Resim 72. Hamidiye nr. 32/XXII	134
Resim 73. Hamidiye nr. 32/XXVI	135
Resim 74. Hamidiye nr. 32/XXIX	136
Resim 75. Hamidiye nr. 33/III	136
Resim 76. Hamidiye nr. 33/IV	137
Resim 77. Hamidiye nr. 33/V	137
Resim 78. Hamidiye nr. 33/VI	138
Resim 79. Hamidiye nr. 33/VIII	139
Resim 80. Hamidiye nr. 33/IX	139
Resim 81. Hamidiye nr. 33 /XIII	140
Resim 82. Hamidiye nr. 33/XV	140
Resim 83. Hamidiye nr. 33/XVI	141
Resim 84. Hamidiye nr. 34/II	141
Resim 85. Hamidiye nr. 34/ IV	142
Resim 86. Hamidiye nr. 34/V	143

Resim 87. Hamidiye nr. 34/VI	144
Resim 88. Hamidiye nr. 34/VII	145
Resim 89. Hamidiye nr. 34/X	146
Resim 90. Hamidiye nr. 37/I	147
Resim 91. Hamidiye nr. 37/II	147
Resim 92. Hamidiye nr. 37/III	148
Resim 93. Hamidiye nr. 37/IV	148
Resim 94. Hamidiye nr. 37/V	149
Resim 95. Hamidiye nr. 37/VI	149
Resim 96. Hamidiye nr. 37/VII	150

KISALTMALAR

<i>a.g.e</i>	:	<i>Adı geçen eser</i>
b.	:	Bin, İbn
bk.	:	Bakınız
c.	:	Cilt
d.	:	Doğumu
<i>DİA</i>	:	<i>Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi</i>
<i>EP</i>	:	<i>Encyclopeda Of Islam</i>
h.	:	Hicrî
haz.	:	Hazırlayan
<i>İA</i>	:	İslâm Ansiklopedisi
<i>İTA</i>	:	<i>İslâm-Türk Ansiklopedisi</i>
İÜ Ktp.	:	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi
Ktp.	:	Kütüphane, Kütüphanesi
m.	:	Milâdî
MÜ	:	Marmara Üniversitesi
nr.	:	Numarası
nşr.	:	Neşreden
ö.	:	Ölümü
s.	:	Sayfa
SOAS	:	School of Oriental and African Studies
SÜ	:	Sabancı Üniversitesi
sy.	:	Sayı
<i>TA</i>	:	<i>Türk Ansiklopedisi</i>
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
TİEM	:	İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi
trc.	:	Tercüme, tercüme eden
ts.	:	Tarihsiz
TSMK	:	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
vb.	:	Ve benzeri
<i>VD</i>	:	<i>Vakıflar Dergisi</i>
vr.	:	Varak
yy.	:	Yüzyıl

GİRİŞ

Kur'ân-ı Kerîm ve cüzlerden sonra hat sanatının en çok işlendiği alan murakka'lardır. Güzel yazı, celf yazının gelişmesinden önceki devrelerde murakka'larda görülmüş, daha sonraki devrelerde de önemini korumuştur. Meşhur hattatların seçkin yazılarını, tezhip ve cilt sanatlarının en güzel örneklerini, yazı sanatında ve kitap sanatlarında ulaşılan yüksek seviyeyi bu güzel yazı albümlerinde görmek mümkündür.

Şeyh Hamdullah yolunda hat sanatının en güzel numuneleri olan murakka'lar, kıymetli öğretileri ve çeşitli sanat dallarını bir arada barındırarak yüzyıllarca muhafaza edebilme özelliğine sahiptir. Uzun bir döneme ışık tutarak, hat sanatı tarihini aydınlatan, kültür varlığımızın zenginliklerini gelecek kuşaklara aktarmada önemli bir vesika olan murakka'ların tavsif ve tasnif edilmesi, kataloglanıp yayımlanması gerekir. Çalışmamızın amacı İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Süleymaniye ve Hamidiye bölümlerinde bulunan murakka'ları yazısı, cildi, tezhibi bakımından ele alıp kataloglayarak onları araştırmacıların araştırmalarına, ilgisine sunmak ve bu nadide eserlerin geleceğe taşınmasında katkı sağlamaktır.

Bu çalışmada Süleymaniye ve Hamidiye bölümlerindeki murakka'lar tetkik edilmiş, bazı hattatların daha önce görülmeyen kıtaları tespit edilmiştir. Osmanlı hat ekolünün önemli temsilcileri olan Şeyh Hamdullah, Ahmed Karahisârî, Derviş Ali, Mustafa Eyyûbî, Hâfız Osman, Yedikuleli Abdullah, Şekerzâde, Hoca Râsim gibi hattatların ve Mir Ali Herevî, Şah Mahmud, İmâd, İhtiyar gibi İran hat ekolünün büyük üstatlarının ince sanat zevkiyle yazılmış yazı örnekleri müşahede edilmiştir. Sanat tarihi bakımından son derece kıymetli olan, Osmanlı-İran hat ve süsleme sanatlarının, kıta formlarının farklı çizgilerine tanık olduğumuz bu eserler, araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Çalışmamız, hat sanatı tarihini aydınlatma yolunda atılmış bir adımdır; ancak yeterli değildir. Ülkemizin ve dünyanın çeşitli müze ve kütüphanelerinde araştırılarak ortaya konmayı bekleyen çok sayıda eser bulunmaktadır. Kıta ve murakka'lar, Türk İslâm sanatları ile ilgili şimdiye kadar yapılan çalışmalarda yer almıştır; fakat murakka'lar hakkında yapılacak müstakil eserlere ihtiyaç vardır.

Çalışmamız esnasında öncelikle murakka'lar hususunda kaynak taraması yapılarak bilgi toplanmış daha sonra Süleymaniye Kütüphanesi Süleymaniye ve Hamidiye bölümü kataloglarında bulunan eserler tespit edilmiştir. Murakka'lar önce dijital ortamda incelenmiş, dijital verilerin yeterli olmadığı durumda renkli baskılar

alınmış ve çalışma bunlar üzerinden yürütülmüştür. Eserlerin orijinalleri görülerek dijital baskılardan elde edilen örneklerle karşılaştırılmış, orijinal kıtaların zahrında bulunan, yazının hattatını işaret eden isimler ve temellük kayıtları tespit edilmiştir. Bu kayıtlar Osmanlı toplumunda kıymetli yazı albümlerinin nasıl elden ele sahiplenilerek muhafaza edildiğinin önemli bir göstergesidir.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde Süleymaniye Kütüphanesi Süleymaniye bölümü murakka'ları, ikinci bölümde Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye bölümü murakka'ları ele alınmaktadır. Üçüncü bölüm resimler bölümüdür. İndeks, hattat isimlerine göre düzenlenmiştir.

Çalışmamızın esasını teşkil eden murakka'larla birlikte Süleymaniye ve Hamidiye bölümlerinde bulunan ve hattı bakımından kıymetli olan cüz-i şerifler, Ahmed Karahisârî hattı ile Sûre-i En'âm, Nesrû'l-Leâlî, İmâd hattı ile Abdullah Ensârî'nin *Mevâiz* ve *Tasavvuf Risâlesi* gibi eserler de çalışmaya dahil edilmiştir.

Murakka'ların tetkiki sırasında eserlerin ölçüleri alınmış ve cilt ebadının 14,5 x 9,5 ilâ 40,2 x 26,7'cm arasında olduğu ve farklılık arz ettiği görülmüştür. Hamidiye bölümünde bulunan murakka'lar genellikle mürettep olduğundan cilt ve yazı ebadı belirtilmiştir. Süleymaniye bölümü murakka'larında ise cilt ölçüleri alınmış, yazılar muhtelif ebatta olduğundan yazı ebadı gösterilememiştir.

Murakka'ların kütüphane raflarında iplerle bağlanarak saklandığı, zamanla yorulmuş olan kıta ve ciltlere tozlu ortam ve haşerelerin zarar verdiği görülmüştür. Ayrıca ciltler üzerine sonradan bazı etiketler yapıştırıldığı, eserlerin iyi korunamadığı ve esaslı bir restorasyona muhtaç olduğu müşahede edilmiştir.

Ciltler ekseriya kahverengi, vişneçürüğü, bordo renkli ve deridir. Bazı ciltlerde şemse ve cetvel kullanıldığı gibi bazıları da sadedir. Şemselerden bazıları alttan ayırma, bazıları ise soğuk şemsedir. Yıpranan ciltlerde şemselerin yer yer silinmiş olduğu görülmektedir. Süleymaniye nr. 15'te bulunan murakka' ciltsizdir. Kıta, sahife ve karalamalar 40,2 x 26,7'cm ebadında iple bağlanmış iki karton kapak arasında muhafaza edilmektedir.

Süleymaniye bölümü genelde toplama murakka'lardan oluşmaktadır, yalnız biri körüklü mürettep murakka'dır. Hamidiye bölümü murakka'ları ise çoğunlukla mürettep murakka'lardan meydana gelmektedir. Murakka'larda kullanılan kâğıtlar âharlı ve genelde filigranlıdır. Ekseriya is mürekkebi kullanılmıştır, nadiren lâl mürekkebine de rastlanmaktadır. Durak, pervaz ve koltuklarda ekseriyetle ait oldukları dönemin süsleme hususiyetine uygun klasik tezhip ve az da olsa naturalist çiçek motifleri ile pervazlarda dilme kâğıt görülmektedir. Bazı kıtaların zahri ebrudur. Genelde cetveller çekilmiştir.

Kıtalarda satırlar muhtelif olup genelde sülüs-nesih yazı kullanılmıştır. Divanî, celi divanî, siyakat ve nesta'lik hatla yazılmış satırlar da vardır. Hamidiye bölümünde bulunan aklâm-ı sitte murakka'ları sülüs-nesih, muhakkak-reyhânî, tevkî'-rikâ' hatları ile yazılmıştır.

Elimizdeki yazılar sülüs-nesihde gelişmiş dönemi temsil etmektedir ve geçmişe nispetle yazının en olgun dönemine aittir. Harflerin biçimleri, formları, satha oturuları, kelimelerin satır düzeni çok güzel sağlanmışdır. İncelediğimiz murakka'larda kıta formu ekseriya koltuklu bir satır sülüs, iki ilâ on bir satır arasında değişen nesih yazı şeklindedir ve Osmanlı'nın klasik kıta tasarımına uygundur. Nesih satırların mâil olarak yazıldığı kıtalar da vardır. Kıtalarda genellikle hadis-i şerifler, âyet-i kerimeler, kelâm-ı kibarlar görülmektedir. Hadis-i şeriflerin kaynakları bulunmuş, bazı hadis-i şerifler ise kaynaklarda yer almadığından tespit edilememiştir. Âyet-i kerimelerin geçtiği sûreler ve âyet numaraları belirtilmiştir. Kıtalarda yazılmış olan hicrî tarihler milâdî tarihe çevrilerek gösterilmiştir. Hattatların birçoğu hakkında dipnotlarda bilgiler verilmiş, ancak bazı kıtaların tarihleri bulunmadığından tüm kaynak taramalarına rağmen hattın sahibi hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Hamidiye bölümü murakka'larından altısı Süleymaniye Kütüphanesi'nde mevcut değildir. Süleymaniye ve Hamidiye bölümünde toplam kırk altı murakka' bulunmaktadır. Bu murakka'larda bulunan kıtaların tamamının yayımlanması mümkün olmadığından resimler bölümünde, ketebeli kıtalara yer verilmiştir. Kıtaların resim numarasını teşkil eden rakamlardan ilki murakka'ı, ikincisi kıtayı göstermektedir. Daha yaygın olması bakımından imlâda *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne uyulmuştur.

Konusu daha çok hadis-i şerifler olan murakka'ların Yâkût el-Müsta'sımî'den¹ sonra yaygınlaştığı bilinmektedir. Ulaşılabilen en eski örnekleri XV. yüzyıl sonlarına dayanmaktadır. Şehâbeddin Abdullah, *Şeref-nâme* adlı eserinin önsözünde Ali Şîr Nevâî'nin (XV. yüzyıl) kendi kütüphanesinde hazırlattığı murakka'lardan bahsetmektedir.² XVIII. yüzyıldan itibaren ise birçok güzel yazı albümüne rastlamak mümkündür. Zamanla yorulan, yıpranan ve dağılan murakka'lar, sonraları tekrar restore edilerek bir araya getirilmiş ve yeniden tezhip edilerek hayatiyet kazandırılmıştır.

Sözlükte, “yama, dervişlik sıfatı sayılan fakirliği temsilen yan yana parçalarla dikilmiş derviş hırkası”³ anlamına gelen murakka', hat sanatında ve kitap sanatlarında hat, katı', resim, minyatür, tezhip vb. sanat eserlerinin güzel örneklerinin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş olan albüm manasında kullanılmıştır.⁴ Murakkaı oluşturan kıtalarda güzel hat örnekleriyle yazılan âyetler, hadis-i şerifler, meşkler, dualar, kasideler sıralı bir şekilde yer

---

¹ Yâkût el-Müsta'sımî (ö. 698/1298).Üslûp sahibi dâhi bir sanatkârdır. Halife Musta'sım'ın kütüphane müdürü ünlü mûsikişinas Safiyüddin Abdülmü'min el-Urmevî'den meşk etmiş, üstün bir başarı göstermiştir. Daha sonra İbn Habîb'den de yararlanmışdır. Yâkût asıl gelişmesini İbn Mukle, özellikle İbnü'l-Bevvâb'ın ve diğer üstatların yazıları üzerinde yaptığı uzun inceleme ve çalışmaları sonunda yeni bir üslûbun sahibi olmuştur. Kibletü'l-küttâb lakabı ile anılmış ve ünü yayılmıştır. Aklâm-ı sittenin her birini öğrettiği altı talebesi kendisiyle beraber “esâtîze-i seb'a” (yedi üstat) diye anılmıştır. Günümüze ulaşan eserlerinin çoğu Kur'ân-ı Kerîm'dir. Osmanlı ekolü Yâkût çıkışı esas alınarak yürütülmüştür (Muhittin Serin, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, Kubbealtı Neşriyatı İstanbul 2010, s.77-81.)

² Mâyil-i Herevî, “Murakka '-ı Sâzi der Devre-i Timuriyân”, **Hüner u Merdüm**, sy. 143, Tahran 1353, s. 32.

³ Celal Esad Arseven, **Sanat Ansiklopedisi**, İstanbul 1966, c. II, s. 1474.

⁴ Ali Ekber-i Dihhudâ, **Lügatnâme**, (haz. Muhammed Muîn - Seyyid Cafer-i Şehîdî, Müessesese-i İntişârât u Çap-i Dânişgâh-i Tahran), Tahran 1975, s. 202-203.

almıştır. Güzel yazı sanatkârı olan hattatlar en çok Kâ'b b. Züheyr ve Bûsîrî'nin⁵ *Kasîdetü'l-bürde*'sini tercih etmişlerdir.⁶

Türk İslâm sanatları bakımından büyük önem taşıyan bu kıymetli yazı albümleri biçimce *kitap murakka'* veya *düz murakka'*, kıtalar zikzak şeklinde açıldığı için *körüklü murakka'*; yazı çeşidine göre, aklâm-ı sitte murakkaı, meşk murakka' sülüs-nesih murakkaı, muhakkak-reyhânî murakkaı, tevkî'-rikâ' murakkaı şeklinde isimlendirilmiştir.⁷

Kıtaların yazılarının sıra ile devam edip birbirini izlemesi ya da dağınmış kıtaların derlenip bir araya getirilmesi bakımından ise *müteselsil* (sıralı), *mürettep* (düzenli) ve *toplama murakka'* adını almıştır.

Murakka'ları oluşturan kıtanın lugattaki karşılığına bakıldığında, “Cüz, kısım⁸, ağaçtan kesilmiş parça, gecenin sonundaki karanlığın bir parçası, sırta alınan, üzerine oturlan veya atların üzerine atılan kilim parçası”⁹ gibi manalar taşıdığı görülür. Bir hat terimi olarak ise, “Ölçüleri belirlenmiş dikdörtgen biçiminde bir kâğıdın bir yüzüne yazılmış güzel yazı parçalarına denir.”¹⁰ Kıtaların şekli dikdörtgendir, kare biçimine sadece zaruri durumlarda izin verilmiştir.¹¹

Aklâm-ı sittenin klasik ölçülerine ulaşması ile yaygınlaşan kıtalar yazıldıkları hat çeşidine göre, sülüs-nesih kıta, muhakkak-reyhânî kıta, nesta'lik kıta gibi adlarla anılır. Kıtaların ölçüsü belli olduğundan bu nispetlere uygun olan hatlar kullanılmıştır. Osmanlı hat ekolünde hat türleri bakımından en çok sülüs-nesih hatla yazılan kıta formunu görmekteyiz. Uzun tutulan bir satır sülüs altında, daha kısa olan nesihle yazılmış iki-on satır yer alır. Buradaki nesih satırlar sülüs satırların içerik bakımından devamı niteliğinde değildir. Yazı, dikdörtgen şeklindeki kâğıda dikine yazılmışsa, ilk satır gibi son satırın, hatta bazen orta satırın sülüs hatla ve daha eski dönemlerde muhakkak hattıyla yazıldığı da görülür. Bunun nedeni kıtayı tekdüzelikten kurtarmaktır. Sadece sülüsle veya muhakkak-reyhânî ile yazılmış kıtalara rastlanmaktadır. Sülüs-nesih kıtalarda düz veya mâil olabilen satırların yanlarında kalan boşluklara *koltuk* ya da *köşelik* adı verilir. Mâil kıtanın bezemek için kullanılan dik üçgen biçimindeki köşeliklerine *muska koltuk* denir. Türk hat ekolünde kıtaların eni, genellikle 10 - 15 cm, boyları bunun bir buçuk iki katı kadardır. Bu da ölçünün ortalama 12 x 17cm. olduğunu göstermektedir. Ebadın küçüklüğü veya büyüklüğü kalem ağzının genişliğine ve yazının miktarına göre değişir.

⁵ Bûsîrî (ö. 695/1296[?]). Mısır'da Behşim'de doğdu. Kaynaklara göre Berberî asıllıdır. Babası tarafından Busîrî olduğu için Bûsîrî nisbesi ile anılmaktadır. İslâmî ilimlerin yanı sıra dil ve edebiyat tahsil etti. Hayatının sonlarına doğru felç olmuş, rivâyete göre Hz. Peygamber için yazdığı kaside sayesinde bu hastalıktan kurtulmuştur. Seksen yaşlarında İskenderiye'de vefat etmiştir. Eserlerinin tamamına yakını manzumdur ve Hz. Peygamber hakkında yazılan kasidelerden ibarettir. *Kasîdetü'l-bürde* onu şöhretin zirvesine ulaştıran eseridir. (Mahmut Kaya, “Bûsîrî, Muhammed b. Saîd”, **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 1992, c. VI, s. 468,470.)

⁶ Serin, s. 42.

⁷ Uğur Derman, “Murakka”, **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2006, c. XXXII, s. 205.

⁸ Arseven, s. 1071-1072.

⁹ Dihhüda, s.359.

¹⁰ Serin, s. 42.

¹¹ Uğur Derman, “Yazı San'atımızda Kıt'alar”, **İlgi**, sy. 30, İstanbul 1980, s. 33.

Nesta'lik hatla yazılan kıtalara, satırları düz yazıldığında *düz nesta'lik kıta*, satırları sola yukarı doğru meyilli yazıldığında, *mâil nesta'lik kıta* adı verilir ki İranlı hattatlar bunun yerine Süryânîce put mânasına gelen *çelîpâ* terimini kullanırlar.¹² Sülüs-nesih kıtalarda daha çok âyet ve hadisler yer alırken nesta'lik kıtalarda iki beyitlik şiirler yazılıdır ve bu beyitlerin arası geniş tutularak *altın cetvel* çekilmiş, satırlar *dendan* denen yarım daire şeklinde dışlarla çevrilmiştir. Satırların arası tezhip edilirse buna *beyne's-sütur tezhip* (satr arası) denir.

El becerisinin kaybedilmemesi için hat çeşidi ayırt etmeksizin yapılan çalışmaları kapsayan kıtalar *karalama kıtaları* olarak adlandırılır. İçten geldiği şekilde yapılan bu çalışmaların soyut resmi andırdığı söylenir. Bazen âyet ve hadislerin bazı güzel söz ve vecizelerin de eklenerek tekrarlandığı bu çalışmalar *meşk kıtası* şeklinde tabir edilir. Hocanın öğrencisine örnek olarak üzerinde çalışması için yazdığı kıtalar da aynı adla anılır. Hattatların bir kısmı yaptıkları alıştırmalarda daha özenli -harf ve sözcükleri üst üste bindirmeden-yazarlar, bu tarz çalışmalara *temrin* adı verilmektedir.¹³

Kıta geleneği Araplarla başlamış, ancak İranlılar tarafından geliştirilmiştir.¹⁴ İranlı hattatlar nesta'lik kıtaların üst, alt, sağ ve sol kısımlarına ince nesta'likle yazmışlar, satırların koltuk bölümlerinde minyatürler kullanmışlar ve onların bu farklı tasarımlarıyla bir hareketlilik ve zenginlik sağlanmıştır. Türk sanatkârları kıta ile ilgili ölçü ve kaidelere dikkatle riayet etmişlerdir.

Kıtanın yazısı yazıldıktan ve mukavva gerildikten sonra tezyin edilir. Yazıları çevreleyen ince şerit şeklindeki cetvellerden oluşan birinci çerçeveye *iç pervaz*, daha geniş olan dış kısımdaki ikinci çerçeveye *dış pervaz* denir (Pervaz yerine *kenar suyu* terimi de kullanılmaktadır). İç pervaz bazen, *ara pervaz*larla genişletilir; zencirek, geçme denen desenlerle ya da çift tahrirli veya üç iplik rûmi ile bezenir; zerefşan yahut kumlu ebru ile kaplanabileceği gibi farklı renklerdeki 45° eğik şeritlerle *dilme kâğıt* tarzında hazırlanabilir. Dış pervaz bezemesinde *ebrû kâğıdı* veya uygun bir renkli kâğıt kullanılır. Zerefşanla veya halkârla süslenmiş kıtalar da mevcuttur.

Ülkemizin ve dünyanın önemli kültür mirası arasında bulunan yazma eserler içinde murakka'lar, medeniyetimizde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan diğer kütüphane, müze ve özel koleksiyonlardaki murakka'ların da tetkik edilmesi gerekmektedir.

¹²Ali Alparslan, "Kıta", **DİA**, TDV Yayınları, Ankara 2002, c. XXV, s. 506.

¹³Şinasi Acar, "Kıta ve Murakka'lar" **Antik ve Dekor**, sy. 49, İstanbul 1998, s. 168.

¹⁴Ali Alparslan, "Kıta", **DİA**, TDV Yayınları, Ankara 2002, c. XXV, s. 506.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ SÜLEYMANİYE BÖLÜMÜ

MURAKKA'LARI

I. Murakka' , Süleymaniye, nr. 1

Açık kahverengi, yıpranmış, meşin ciltlidir. Ciltte soğuk şemse vardır; ancak o da yıpranmıştır. Cilt boyutları 27 x 19,5 cm'dir. Sülüs-nesih hatla yazılmıştır, yirmi iki kıta toplama murakka'dır. Kıtaların birçoğunda “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi'-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. III ve IV. kıta Şeyh Hamdullah'ın sülüs ketebe sayfasıdır. II. kıta İsmail b. Ali, V. kıta Derviş Ali, XVI. kıta Hacı Ali ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs besmele, beş satır nesih hadis-i şerifler yazılmıştır. Altın cetvelli, mavi renk ara pervazlıdır. Ketebe kaydı bulunmayan kıtada koltuklar boş bırakılmıştır. Tarih yoktur. Yazının etrafı renkli kâğıt, zerefşanlıdır. Duraklar tezhiplidir. Kıtanın zahrına “*Derviş Ali*” yazılmıştır.

“*İzâ merertüm bi-riyâzi'l-cenneti...¹⁵ İnnallâhe yekülû eyne'l- mütehabbûne...¹⁶ bi-hasbi emrin mine's-şerri...¹⁷*”

2. Kıta: Koltuklu çok güzel muhakkak-nesih kıta. Bir satır muhakkak besmele, üç satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvellidir. Zemini yaprak motifleri ile bezeli, duraklar tezhiplidir. İç pervaz mavi, dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır. Sağ koltuk boş bırakılmıştır, sol koltukta “*Harrerehu el-fakîr İsmâil b. Ali*”¹⁸ imzası bulunmaktadır.

“*İzâ erâdellâhü bi'l-emîri...¹⁹*”

¹⁵ Tirmizî, “Daavât”, 3852.

¹⁶ İmam Mâlik, **Muvatta**, “Şi'r”, 1745.

¹⁷ Tirmizî, “Sıfâtü'l-Cenne”, 2641.

¹⁸ İsmâil b. Ali (ö. 1118/1706). İstanbullu'dur. Ağakapısı Mektebi hocası olması sebebiyle Ağakapılı diye tanınmıştır. Büyük Derviş Ali'den sülüs ve nesih yazılarını öğrenmiş, icâzet almıştır. Hat sanatı tarihinde yetmiş sayılı hattatlardandır. Şeyh Hamdullah üslûbundan hiç ayrılmamıştır. Seyyid Fezullah Efendi Medrese ve Kütüphanesi üzerinde bulunan yazılar Ağakapılı'nın eseridir. Yazdığı kırkı aşkın mushaf arasında pek çok da en'âm vardır. (Muhittin Serin, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2010, s. 163).

¹⁹ Ebû Dâvûd, “Harâc”, 2934.

3. Kıta: Şeyh Hamdullah'ın dört satır sülüs ketebe kıtasıdır. Tarih belirtilmemiştir. Altın cetvellidir. Dış pervaz ebruludur.

“el-Ma‘rûf bi’bnü’ş-Şeyh hâmiden lillâhi teâlâ alâ niamihi ve musalliyen alâ Nebiyyihi Muhammedin ve âlihi’t-tâhirîn ecmaîn. Âmîn bi-hakkı Tâhâ ve Yâsîn.”

4. Kıta: Şeyh Hamdullah'ın dört satır sülüs ketebe kıtasıdır. Altın cetvellidir. Tarih yoktur. Beynessutûr tezhiplidir. Dış pervaz ebruludur.

“Ketebehü men lâ kadrelehû ve lâ kîdre ve lâ nahle bi-vâdîhi... Hamdullah b. Mustafa Dede.”²⁰

5. Kıta: İki satır sülüs kıta. Altın cetvelli. Dış pervaz ebruludur. Kıta yorulmuş, yer yer dağılmıştır. Derviş Ali²¹ ketebelidir.

“Allahümme ekfîfnî bi-celâlike an harâmike en yec‘alehü mücâbü’ d-da‘veh.”

6. Kıta: Üç satır sülüs kıta. Altın cetvelli. Birinci satırın baş ve sonunda bulunan koltuklar ebruludur. Dış pervaz zerefşanlıdır. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Kıtanın zahrına “Tâhir Efendi” yazılmıştır.

“Düm alâ kezmi’l-gayzi tühmeden... men ketebe’l-besmelete bi-hüsni’l-hatti dahale’l-cenneh ve lâ temşîne fî menkibi’l-arzi fâhirâ.”

7. Kıta: İki satır sülüs kıta. Altın cetvelli. Dış pervaz ebrulu. Duraklar tezhiplidir.

“el-Âlimü’l-melekiyyi lâ şebîhe lehü küllen... ve lâ nidde lehü... kaddere’l-eşyâ kûdemin.”

8. Kıta: Üç satır güzel sülüs kıta. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış ve iç pervazlar zerefşanlı. Zahrında “Tâhir Efendi” yazılmıştır.

²⁰Şeyh Hamdullah (ö. 926/1520). Amasya’da doğdu. Amasyalı Sarıkadıızâdeler ailesinden Sühreverdîyye şeyhi Mustafa Dede’nin oğludur. “Şeyh, ibnü’ş-şeyh, kıbletü’l-küttâb, kutbü’l-küttâb, şeyhü’r-râmiyân” unvanlarıyla tanınır. Hat sanatını Amasya’da Hayreddin Mar’âşî’den Yâkut el-Müsta’simî üslûbunda altı çeşit yazıyı meşkederek icâzet almıştır. Mânevî eğitimini babası Sühreverdîyye şeyhi Mustafa Dede’nin terbiyesinde tamamlamış ve hilâfet olarak şeyh unvanını almıştır.

II. Bayezid altı çeşit yazıyı Şeyh Hamdullah’tan meşketmiş ve mezun olmuştur. Şeyh Hamdullah, Sultan II. Bayezid döneminde sarayda görevlendirilmiş, bundan sonra en güzel eserlerini vermeye başlamış ve “kâtibü’s-sultân Bayezid Han” unvanını kullanmıştır.

Eserlerinin çoğunu murakka‘ ve kıta olarak veren Şeyh Hamdullah, koltuklu sülüs nesih kıtanın Osmanlı zevkine uygun şekil ve ölçüsünü de ortaya koymuştur. Şeyh Hamdullah’ın kırk yedi mushaf, 1000 kadar en‘âm, Kehf ve Nebe sûreleri, evrâd, ezkâr ve dua mecmuası, tûmar, kıta ve murakka‘ yazdığı nakledilmektedir.

Aralarında sultan, şehzade, devlet adamı, âlim, meşâyih ve şairlerin de yer aldığı pek çok talebe yetiştirmiştir. Tezkirelerde adı geçen kırk üç talebesi arasında oğlu Mustafa Dede ile damadı Şükrullah Halife Şeyh Hamdullah mektebinin önemli temsilcileridir, (Serin, 118-130; Serin, “Hamdullah Efendi, Şeyh”, **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 1992, c.XV, s. 452).

²¹ Derviş Ali (ö. 1084/1673). İstanbul’da dünyaya gelmiştir; “şeyh-i sâni” lakabıyla meşhur olmuştur. Halid Erzurûmî’den aklâm-ı sitteyi meşketmiştir. Altmıştan fazla Kur’ân-ı Kerîm, pek çok en‘âm, evrâd ve kıta yazdığı, bu eserlerinden bir kısmının Sürâhî Mustafa adında bir müzehhip tarafından tezhip edildiği bilinmektedir. Okçuluk sporu ile ilgilenen Derviş Ali, Hâfız Osman, Ağakapılı İsmâil b. Ali, Eyyûbî Mustafa b. Ömer (Suyolcuzâde) gibi hat tarihinde müstesna mevkiye sahip hattatlar yetiştirmiştir (Serin, s.152). İkinci bir Derviş Ali daha vardır ki Hattat Hâfız Osman’ın talebesidir. Derviş Ali Anbârîzâde (ö. 1716) (Serin, s.161).

“*Kāle Nūhu'n-Nebîy aleyhisselâm vecedtü'd-dünyâ ke dârin lehâ bâbâni. Lehâ bâbâni dehaltü min bâbin ve haractü min âhar.*”

9. Kıta: İki satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. İç pervaz renkli kâğıt, dış pervaz ebruludur.

10. Kıta: İki satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz zerefşanlıdır. Kıtanın zahrına “*İbrâhim Mısrî*” yazılmıştır.

11. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Uzun tutulmuş bir satır sülüs, dört satır güzel nesih hatla yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipsiz, duraklar tezhiplidir. Dış pervaz zerefşanlıdır.

“*el-Fakru zelîlün inde'n-nâsi azîzün indallâh. Kāle Resûlullah... sabeka'l-müferridûne...*”²² *Meseli'l-lezî yezkuru rabbehû...*²³ *sadeka Resûlullah fî mâ kâle.*”

12. Kıta: Koltuklu muhakkak besmele ve sülüs-nesih *Kasîdetü'l-bürde*²⁴. Altın cetvelli. Çevresi zerefşanlıdır. Zahrında “*Tâhir Efendi*” yazılmıştır.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. E min tezekkerü cîrânin bi-zî selemin...*”

13. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır güzel nesih hatla yazılmış hadis-i şerif. Altın cetvelli, iç pervazı zerefşanlıdır. Koltuklar boştur. Dış pervaz mavi renkli kâğıt üzerine zerefşanlıdır.

“*Kāle Resûlullah s.a...*” “*İttekû firâsete'l-mü'mini fe innehu...*”²⁵

14. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih yazılmıştır. Altın cetvelli. Koltuklar, dış ve iç pervaz renkli kâğıt üzerine zerefşanlıdır. Kıtanın zahrında “*Dede*” yazılmıştır.

“*Kāle'n-Nebîyyü s.a...*” “*Ketebtü kitâben... ve'r-rûhi hâzırâni ledeyhim.*”

15. Kıta: Sülüs-nesih kıta. Bir satır güzel sülüs, beş satır güzel nesih hatla yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, iç ve dış pervaz zerefşanlı, duraklar tezhiplidir. Kıtanın zahrı ebrudur.

²² Tirmizî, “Daavât”, 3596.

²³ Buharî, “Daavât”, 6407.

²⁴ Mısırlı sûfi ve şair Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî'nin Hz. Peygamber için yazdığı ve *el-Kâkibü'd-dürriye. fî mehdi hayri'l-berîyye* adını verdiği manzume. Kafiye harfi mîm olduğu için *el-Kasîdetü'l-mîmiyye*, şairin tutulduğu hastalıktan kurtulmasına vesile olduğu için de *Kasîdetü'l-bürde* diye meşhur olmuştur. Ancak Kâ'b b. Züheyr'in kasidesi de aynı adla anıldığından karışıklığa meydan vermemek için Bûsîrî'ninki daha çok Osmanlı kültür muhitinde *Kasîdetü'l-bür'e (el-Kasîdetü'l-bür'iyye)* şeklinde anılmışsa da literatürde *Kasîdetü'l-bürde* diye tanınmaktadır. Kasîde nesîb bölümü ile başlar, daha sonra Hz. Peygamber'e övgü, onun doğumu mucizeleri, cihadın önemi, nedâmet, ümit, dua ve niyaz bölümü ile sona erer. İslâm coğrafyasının her bölgesinde dinî toplantılarda, mübarek gün ve gecelerde, sünnet, düğün, bayram ve cenaze merasimlerinde okunagelmıştır. Haftalık evrâd olarak da okunan kaside, 140. beytinden itibaren felçlilere şifa maksadıyla yedi gün süreyle okunmaktadır. Hattatlar da meşk derslerinde genellikle bu kasideyi yazarlar (Mahmut Kaya, “Kasîdetü'l-Bürde” **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2001, c. XXIV, s. 568, 569).

²⁵ Tirmizî, “Tefsîrü'l-Kur'ân”, 3419.

“Mâ ekele ehadiin ta‘âmen...”

“Kâle Resûlullahi s.a... men tereke'l-kezibe...²⁶ Kâle Resûlullâhi s.a... men gayra ehâhü bi-zenbin lem yemüt...²⁷ Kâle'n-Nebiyü s.a... hayrukümü'l-müdâfi'u an aşîretihi mâ lem ye'sem sadeka Resûlullâh.”²⁸

16. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır güzel sülüs iki satır güzel nesih. Altın cetvelli, ara pervaz ve kenar suyu renkli kâğıt üzerine zerefşanlıdır. Hacı Ali²⁹ ketebelidir.

“Etâküm ehlü'l-yemeni hümmerraku ef'ideh...”

“Kulûben el-îmânü yemânin... Harrerahû el-fakîr Hacı Ali.”

17. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır, duraklar tezhiplidir. Dış pervaz mavi renk ebruludur.

“An Rabbihi azze ve celle men'âde ilâ veliyyen fekad bârezenî bi'l-harb³⁰... Allahümme salli 'alâ Muhammedin ve âlihi't-tâhirîn.”

18. Kıta: Koltuklu güzel sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih. Altın cetvelli. Nesih yazıda dört durak bulunuyor. Koltuklar ve dış pervaz ebrudur.

“Kefâ bi'l-mer'i kizben en yühaddise...³¹ “An rabbihi azze ve celle... el-gâlibü Aliyyü'bnü Ebû Tâlib...”

19. Kıta: Üç satır sülüs kıta. Altın cetvelli. Dış pervaz sarı renkli zerefşanlıdır.

“Kitmâni's-sırrı selâmetiün... fe-lem afvü ve midâdi keremü ve kt'ahü nûr. Allâhümme salli ve sellim alâ eşrefi'l-halki Muhammedin ve âlihi ecmaîn.”

20. Kıta: Koltuklu sülüs kıta. Üç satır sülüs. Altın cetvelli. Koltuklar ve dış pervaz zerefşanlıdır.

“Kâle'n-Nebiyü s.a... zelletü'l-'âlimi ke kesri's-sefîneti ene inde'l-münkesirati kulûbü hümm...³²

21. Kıta: İki satır sülüs hurufat, bir satır nesih hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt.

22. Kıta: Sülüs kıta. Üç satır güzel sülüs. Altın cetvelli. Dış pervazı zerefşandır. Kıtanın zahrında “Tâhir Efendi ve Hatib Şükrü” yazılmıştır.

²⁶ Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 1993.

²⁷ Tirmizî, “Sıfâtü'l-Kıyâme”, 2505.

²⁸ Buhârî, “Edeb”, 5120.

²⁹ Hattat Hacı Ali bulunamamıştır.

³⁰ Buhârî, “Rikâk”, 38; İbn Mâce, “Fiten”, 16.

³¹ Müslim, “Mukaddime”, 5; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 88.

³² Hadis kaynaklarında zikredilmemektedir.

“*Kāle Nūhu'n-Nebîy aleyhi's-selâmü vecedtü'd-dünyâ ke dârin lehâ bâbâni lehâ bâbâni dehaltü min bâbin ve harectü min âharin.*”

II. Murakka‘ , Süleymaniye, nr. 2

Açık kahverengi, meşin ciltlidir. Ciltte bulunan soğuk şemselerden biri yıpranmıştır. Ciltlerin zahrı ebrudur. Cilt boyutları 26,5 x 19 cm'dir. Yirmi iki kıta, nesih hatla yazılmıştır. Toplama murakka'dır. Yazı kenarları zereşanlı, renkli kâğıtlıdır. Kıtaların birçoğunda “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi'-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. Kıtalara değişik zamanlarda farklı numaralar verilmiş olduğundan, kıtalar katologlamada yazma eserlerdeki üslûba uygun olarak yeniden numaralandırılmıştır. 2b, Yûsuf min telâmîz-i Osmanü'l-Hâfız; 3a, Ramazan; 4b, Hamdullah bi'bni'ş-Şeyh; 6a, Arapzâde ketebelidir.

1. Kıta, 1b: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. Bir satır nesih besmele ve beş satır nesih Fâtiha sûresi. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz zereşanlı. Beynessutûr ve duraklar tezhipli.

2. Kıta, 2a: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On yedi satır güzel nesih âyet-i kerimeler. el-Vâkıa 56/36-64 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Dış ve iç pervazlar zereşanlı. Beynessutûr ve duraklar altınlanmış.

3. Kıta, 2b: Nesih kıta. On bir satır çok güzel nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Dış pervaz zereşanlı, iç pervaz renkli kâğıt. Duraklar ve satır araları yaprak motifli ve altınlı. Hâfız Osman'ın talebelerinden Yûsuf³³ ketebelidir.

“*Ve an-Zeyd ibn-i Erkam enne Resûlullahi s.a...kâle men lem ye'huz min şâribihi fe-leyse minnâ³⁴ fe-kâle ahleku küllehü ütrukü küllehü...Lâ tentefü'ş-şeyb...³⁵Allâhümme salli alâ eşrefi'l-halki Muhammedin ve âlihi't-tayyibîne't-tâhirîn. Ketebehü'l-abdü'l-fakîr Yûsuf min telâmîz-i Osmanü'l-Hâfız.*”

4. Kıta, 3a: Nesih kıta. On sekiz satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış ve iç pervazlar zereşanlı. Ramazan³⁶ ketebeli 1060 (1650) tarihlidir. Kıtanın Ramazan b. İsmâil'e ait olduğu tahmin edilmektedir.

³³ Hâfız Osman'ın Yûsuf adlı talebeleri arasında Yûsuf b. Ebû Bekir (ö. 1688); Yûsuf Rûmî (ö. 1709); Yûsuf Mecdî (ö. 1721) sayılır. Bu kıta Yûsuf b. Ebû Bekir'indir. Hattat şehridir. 1099'da (1687) takdire şayan bir mushaf-ı şerif tekml etmiştir (Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin, **Tuhfe-i Hattâtîn**, Türk Tarih Encümeni Yayınları, Devlet Matbaası, İstanbul 1928, s.588; Serin, s. 161).

³⁴ Tirmizî, “Edeb”, 2761.

³⁵ Ebû Davud, “Teraccül”, 4202.

³⁶ Kaynaklarda dört farklı hattat Ramazan kaydedilmiştir. Mîr Ramazan (Çerkez); Ramazan b. İsmâil (ö. 1091) 400 adet mushaf-ı şerif yazmıştır; Ramazan b. Abdülhak ed-Dimaşkî (ö. 1056) ; Ramazan Sâî (Tireli). Adı geçen hattatlardan tarih bakımından en uygunu Ramazan b. İsmâil olduğundan kıtanın hattatının kendisi olduğu kuvvetle muhtemeldir (Müstakimzâde, s. 204,205).

“*Kāle Resûlullah s.a... men ekele’l-helâle erbaîne... Merertü leyleten üsriye ...*³⁷
*Hayruküm men te’alleme’l-Kur’âne ve alleme*³⁸ ...*mâ min... yakraü’l-Kur’âne... İzâ dehaltüm*
büyûten fe-sellimû... el-mü’minûne lâ yemûtûne belyüncalûne... Kademâhü fî
sebîlillâhi...³⁹...Ashâbî ke’n-nücûmi... sadeka Resûlullah. Meşekahu Ramazan. Sene 1060
(1650).”

5. Kıta, 3b: Kur’ân-ı Kerim’den nesih bir sahife. On bir satır nesih âyet-i kerimeler. en-Nahl 16/106-114 ve el-Hac 22/1-2 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli, duraklar tezhipli. Dış pervaz ebrulu. Zahrı ebrudur ve “*Hâfız Osman*” yazılmıştır.

6. Kıta, 4a: Kur’ân-ı Kerîm’den nesih bir sahife. Dokuz satır nesih âyet-i kerimeler. el-Enbiyâ 21/106-112 ve el-Hac 22/1-2 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış ve iç pervazlar zerefşanlı. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır. Zahrında “*Emir Efendi*⁴⁰ ve *Hâfız Osman*” kaydı vardır.

7. Kıta, 4b: Kur’ân-ı Kerîm’den nesih bir sahife. Yedi satır nesih âyet-i kerimeler. el-Abese 80/26-40 âyetler yazılmıştır. Dış ve iç pervaz zerefşanlı. Sonradan Hamdullah bi’bni’ş-Şeyh hâmiden şeklinde ketebe konmuştur. Zahrında “*Şeyh*” yazılmıştır.

8. Kıta, 5a: Nesih kıta. On iki satır nesih. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz zerefşanlı. Koltuk ve duraklar tezhiplidir.

“*Ve süile Umer İbni’l-Hattâb ... innallâhe haleka âdeme*⁴¹ ... ve kul li-ibâdî yekülû.”

9. Kıta, 5b: Kur’ân-ı Kerîm’den nesih bir sahife. Dokuz satır nesih âyet-i kerimeler. el-En’âm 6/160-163 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

10. Kıta, 6a: İnce nesih hilye-i şerife⁴². Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı. Arapzâde⁴³ ketebelidir.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm... Ketebehû el-fakîr Muhammed el-ma’rûf bi- Arapzâde.*”

³⁷ İbn Hibbân, *Sahîh*, “İsrâ”, 53.

³⁸ Ebû Dâvûd, “Sücutü’l-Kur’ân”, 1452.

³⁹ Buhârî, “Cum’a”, 16.

⁴⁰ Seyyid Abdullah b. Seyyid Hasan Hâşimî, Yedikuleli (ö. 1144/1731). İstanbul Yedikule’de dünyaya geldi (1081/1670). Yedikuleli ve Emîr Efendi diye tanındı. Hâfız Osman’dan aklâm-ı sitteyi meşk etmiş ve icâzet almıştır. Hâfız Osman’ın hayrî’l- halefidir. İki Sultan II. Ahmed emriyle olmak üzere, yirmi dört mushaf, 1000 kadar en’âm, evrâd ve kıtalar, yine padişahın emriyle Osmanzâde Tâib Ahmed Efendi’nin *Meşârik-i Şerif* tercümesini yazmıştır. Başta Eğrikapılı Mehmed Râsım ve Şekerzâde Mehmed Efendi olmak üzere, pek çok talebe yetiştirmiştir (Serin, s. 161, 167, 168).

⁴¹ Tirmizî, “Tefsîr u Kur’ân”, 3075.

⁴² Osmanlı kültüründe Resûl-i Ekrem’in vasıflarını, bu vasıflardan bahseden kitap ve levhaları ifade etmek için kullanılır. Hâfız Osman (ö. 1110/1698) hilyeye dair rivayetlerin metinlerini hat ve tezhip sanatlarının estetik ölçüleri içinde levha olarak düzenlemiştir. Böylece Hz. Peygamber’in fizikî özellikleri anlatan eserlerle hattat ve müzehhiplerin ortaya koyduğu levhalar “hilye-i şerif, hilye-i saadet, hilye-i Resûlullah, hilyetü’n-Nebî” gibi adlarla anılmıştır (Mustafa Uzun, “Hilye”, *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 1998, c. XVIII, s. 44-47).

⁴³ Muhammed Arapzâde, Halebî’dir. Ketebelerinde Arapzâde adını kullanmıştır. Hocazâde Muhammed Efendi’den icâzet almıştır. Sülüs-nesih hatla yazmıştır. “*Mâtem-i hâme 127*” tarihinde vefat etmiştir. Eyüp’te medfundur (Müstakimzâde, s. 497).

11. Kıta, 6b: On iki satır nesih âyet-i kerimeler. el-Tevbe 9/37-40 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Dış pervaz ebruludur. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Zahrı ebruludur ve üzerinde “*Belgrâdî merhum*”⁴⁴ yazılmıştır.

12. Kıta, 7a: Kur’ân-ı Kerîm’den nesih bir sahife. Dokuz satır nesih âyet-i kerimeler. en-Nâziât 79/12-26 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz zerefşanlı.

13. Kıta, 7b: Kur’ân-ı Kerîm’den nesih bir sahife. On satır nesih âyet-i kerimeler. el-A’râf 7/85-87 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı. Duraklar tezhiplidir. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır; ancak yazıdaki üslûp göz önüne alınca bu sahife ve 6b ile 7a aynı hattata aittir. İşlek ve güzel bir yazı ile yazılmıştır. Zahrında “*Hüseyin Efendi İpçi*”⁴⁵ yazılmıştır.

14. Kıta, 8a: Nesih kıta. On iki satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli.

Duraklar tezhipli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

“*Kâle Resûlullah salâtullah... Setekûnü fitenün elkâ’idü fihâ hayrîn mine’l-kâimi...⁴⁶...Lâ tükessirü’l-keleme bi-gayri zikrillâh⁴⁷...Sabeka’l-müferridûne...⁴⁸ Muhammedün ve âlihi ecmaîn.*”

15. Kıta, 8b: Nesih kıta. Üç satır nesih yazıdır. Altın cetvelli, duraklar tezhipli. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

“*Men şâbe şeybeten...⁴⁹ Ehricû mine’n-nâri men zekeranî yevmen hâfenî fi makâmin.*”⁵⁰

16. Kıta, 9a: Nesih kıta. On altı satır nesih istiğfar ve dua cümleleri ve Âyetü’l-kürsî. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt.

“*Estağfirullah el-azîm... ve sellim teslimen kesîren kesîra.*”

17. Kıta, 9b: Nesih kıta. On dört satır nesih yazıdır. Altın cetvelli, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Zahrında “*Emir Efendi*”⁵¹ yazılmıştır.

“*Kâle Resûlullah s.a.v... ve küllü âtin karîbün.*”⁵²

⁴⁴Mehmed Belgradî, Belgrad’da doğduğu için Belgradî diye meşhurdu. İmam diye anılan Mehmed Efendi’den sülüs ve nesih icâzetini almıştır. 1080 (1669) senesinde vefat etmiştir (Şevket Rado, **Türk Hattatları**, Tifdruk Matbaacılık, İstanbul ts., s. 99-100).

⁴⁵Hüseyin Hablî (ö. 1157/1744). Anadolu’nun Akçakavak kasabasında doğdu. Babası Ramazan Efendi’dir. Gençlik çağında İstanbul’a giderek Kulekapısı’nda fettâl (ip büken), sonra Zindankapı’da ipçilik yaptı. Bu sebeple “İpçi” diye tanındı. Anbarîzâde İkinci Derviş Ali’den sülüs ve nesih yazılarını meşketti. 1120’de icâzet aldı. Ayasofya Mektebi’nde hat hocalığı yapmış, ünlü hattatlar arasında yer almıştır (Serin, s.171).

⁴⁶Buhârî, “Fiten”, 9.

⁴⁷Tirmizî, “Zühd”, 2411.

⁴⁸Tirmizî, “Daavât”, 3596.

⁴⁹İbn Hibbân, **Sahih**, “Cenâiz”, 2983.

⁵⁰Tirmizî, “Sıfât-ı Cehennem”, 2594.

⁵¹ bk. Serin, s.161, 167, 168.

18. Kıta, 10a: Nesih kıta. On iki satır nesih dua cümleleri. Altın cetveli. Dış pervaz renkli kâğıt, zereşanlı.

“*Allâhümme innâ nes’elüke’z-ziyâde... Lâ ilâhe illâ hüve’l-hayye’l-kayyum.*”

19. Kıta, 10b: Nesih meşk kıtası. Dört satır nesih meşk. Etrafı renkli kâğıt. Duraklar tezhipli.

20. Kıta, 11a: Nesih meşk kıtası. Dört satır nesih meşk. Altın cetveli. Duraklar tezhipli.

21. Kıta, 11b: Beş satır nesih hatla yazılmış hadis-i şerif. Durakları tezhipli, dış ve iç pervazlar renkli kâğıt, zereşanlı. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır. Zahrı ebrudur ve üzerinde, “*Saray hocalarından Derviş Efendi hazretlerinin hattıdır*” yazılmıştır.

“*Fahişen lem testevhiş... Eyyühe’n-nâsü tûbû kalbe enne temûtû.*⁵³ Muhammedin ve âlihi ve sahibihî ecmaîn.”

22. Kıta 12a: Nesih kıta. Beş satır nesih yazıdır. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Dış ve iç pervaz zereşanlı, ara pervaz renkli dilme kâğıtlıdır. Ketebe kaydı ve tarih yoktur; ancak yazıdan anlaşıldığına göre 11b ve 12a aynı hattata ait kıtalardır. Zahrı ebrudur.

“*Ve alâ külli şey’in rakîbe... lem teste’nis illâ bihi ve in kâne.*”

III. Murakka‘ , Süleymaniye nr. 3

Kahverengi, meşin ciltlidir. Cildi yıpranmıştır. Ciltte soğuk şemse vardır. Murakka‘ yıpranmış ve dağılmak üzeredir. Toplama bir murakka‘dır. Cilt boyutları 23,6 x 17,1 cm’dir. Yirmi kıtadan meydana gelmektedir. Nesih hatla yazılmıştır. Yazı kenarları renkli kâğıt, zereşanlı ve ebrudur. Kıtaların birçoğunda “*Vakf-ı sâhibü’l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi’-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. II. kıta, İsmâil Zühdü; III. kıta, Derviş Ali; IV. kıta, İsmâil b. Ali (Ayasofya muarrihi); XII. kıta, Ayasofyavî Muhammed imzalıdır.

1. Kıta 1b: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs, dört satır nesih, bir satır sülüs tertibine göre yazılmış Hz. Ali’den seçilmiş hikmetli sözler. Toplama murakka‘ olduğu için sülüs hadis-i şerifin devamı yoktur. 1068 (1657-58) tarihlidir. Dış pervaz renkli kâğıt. Koltuklar boştur.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm... ferâizallâhü tekün mutîan.*”

⁵² Abdürrezzak, *el-Musannef*, c.XI, s.159.

⁵³ İbn Mâce, “İkâme”,78.

2. Kıta 2a: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih ve bir satır sülüs tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Koltuklar tezhiplidir. Etrafı renkli kâğıttır. İsmâil Zühdi⁵⁴ imzası taşımaktadır. Zahrı ebrudur.

“Fî adli ve’ş-şeybü... min cehlihâ bi-nezîr.

3. Kıta 2b: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih ve on mâil satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır. Derviş Ali⁵⁵ ketebelidir. Tarih yoktur. Zahrında “Dede” yazılmıştır.

“es-sikatü billâhi mâle’l-mü’min... Kâle Resûlullah s.a...is’elüllâhe min fazlihi...⁵⁶ men lem yes’elillâh...⁵⁷ ve lâ tes’elûhü bi-zuhûrihâ...⁵⁸ men serrehü...⁵⁹ hayrü’l-mecâlisi ev se’uhâ⁶⁰ harrerehü Derviş Ali.”

4. Kıta 3a: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih ve bir satır sülüs hatla yazılmış kelâm-ı kibar. Koltuklardan biri tezhipli, diğesinde ise mâil hat ile İsmâil b. Ali⁶¹ kaydı bulunmaktadır. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt.

“Henîenli... el-miskîn mâ yetecerre’u.”

5. Kıta 3b: Dört satır tam harekeli hurufat nesih meşk kıtası. Dış pervazı pembe renkli kâğıt. Altın cetvelli.

6. Kıta 4a: Nesih kıta. Dört satır nesih *Kasîdetü’l-bürde*.⁶² Altın cetvellidir. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“Bismillâh... e min tezekkûri cîrânin... e yahsebü’s-sabbü enne’l-hubbe münkitemun.”

7. Kıta 4b: Sülüs karalama kıtası. Altın cetvelli. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Zahrında “Yahya Efendi” yazılmıştır.

8. Kıta 5a: Sülüs karalama kıtası. Etrafı renkli kâğıt.

9. Kıta 5b: Sülüs karalama kıtası. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz zerefşanlı.

⁵⁴ İsmâil Zühdi (ö. 1221/1806). Ünye’de doğmuştur. Hattat Mustafa Râkım’ın ağabeyidir. Eski İsmâil Zühdi’den (ö 1731) ayırmak için hattatlar arasında Zühdi-i Sâni olarak bilinir. Ahmed Hıfzî Efendi’den sülüs ve nesih meşkederek icâzet almıştır. III. Mustafa döneminde Enderûn-ı Hümâyün hat hocalığına tayin edildi. İmzalarında “kâtib-i sarây-ı sultânî”, “hâce-i Enderûn-ı Hümâyün” unvanlarını kullandı. 1 Şevval 1221 (12 Aralık 1806) tarihinde vefat etmiştir. Edirnekapı Kabristanı’nda medfundur. Kırk mushaf, en’âm, cüz, *Delâilü’l-hayrât*, murakka’, kıta ve hilye olarak pek çok kıymetli eser bırakmıştır (Serin, s. 187).

⁵⁵ bk. Serin, s. 152, 161.

⁵⁶ Tirmizî, “Daavât”, 3571.

⁵⁷ Tirmizî, “Daavât”, 3373.

⁵⁸ Ebi Davud, “Sücüdü’l-Kur’ân”, 358.

⁵⁹ Tirmizî, “Edeb”, 2755.

⁶⁰ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 14.

⁶¹ bk. Serin, s. 163.

⁶² bk. Kaya, “Kasîdetü’l-Bürde” **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2001, c. XXIV, s. 568,569.

10. Kıta 6a: Sülüs karalama kıtası. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt. Meşakahu Osmanü'l-ma'rûf⁶³ ketebe kaydı bulunmaktadır.

11. Kıta 6b: Sülüs karalama kıtası. Etrafı renkli kâğıt, zerefşanlı. Altın cetvelli. Meşekahü'l-fakîr Yahya Fahreddin⁶⁴ ketebeli 1169 (1755-56) tarihlidir.

12. Kıta 7a: Sülüs karalama kıtası. Dış pervaz ebrudur. Ayasofyavî Muhammed⁶⁵ ketebeli, 1142 (1729-30) tarihlidir.

“Ketebehü el-fakîr Muhammed ma'rûf bi-Ayasofya-i Kebîr sene isnâ ve erbaîn ve miete elf.”

13. Kıta 7b: Karalama kıtası. Altın cetvelli, etrafı renkli kâğıt.

14. Kıta 8a: Karalama kıtası. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt. İsmâil b. Ali⁶⁶ imzalıdır.

15. Kıta 8b: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, sekiz satır nesih ve bir satır sülüs tertibiyle yazılmış hadis-i şerif ve kelâm-ı kibar. Etrafı ve koltuklar renkli kâğıttır.

“Tevekkelnâ alâ...kâle Resûlullah... ve sellemnâ bi-esbâbi'l-kaza.”

16. Kıta 9a: Karalama meşk kıtası. Altın cetvelli. Etrafı zerefşanlı. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Zahrında *“Merhum Emir Seyyid Abdullah Efendi”*⁶⁷ yazılmıştır.

17. Kıta 9b: Nesih kıta. Dokuz satır nesih hadis-i şerif.

*“Bismillâhirrahmânirrahîm... Kâle Resûlullah aleyhi ve sellem. İnnallâhe harrame ukûka'l-ümmehâti...”*⁶⁸

18. Kıta 10a: Altı satır nesih hadis-i şerif. Etrafı zerefşanlı. Duraklar tezhiplidir. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Zahrında *“Kanlıcalı merhum”* yazılmıştır.

⁶³ Hâfız Osman (ö. 1110/1698). Aklâm-ı sittede ulaşılan en uzun süre hattatları etkilemiş bir ekolün kurucusudur. Yazdığı mushaf-ı şerif ve hilye-i şeriflerle ün kazanmıştır. 1642'de İstanbul'da doğmuştur. Suyolcuzaâde Mustafa Eyyûbî'den on sekiz yaşında iken (1659) icâzet almıştır. Daha sonra Nefeszâde İsmâil Efendi'den aklâm-ı sittede yeni baştan meşketmiştir. Şeyh Hamdullah'ın murakka'larını uzun süre inceleyerek hünerini geliştirmiş devrinin en kudretli hattatı olarak öne çıkmıştır. II. Mustafa ve Şehzade Ahmed'e (III.) muallim tayin edilmiştir. Aklâm-ı sittede “şeyh-i sâni” diye şöhret kazanmıştır. Özellikle sülüs ve nesih yazılarında sayısız murakka', levhalar, en'âm, *Delâilü'l-hayrât* ve yirmi beş mushaf yazmıştır. Yazdığı Kur'an-ı Kerîm II. Abdülhamid döneminde Matbaa-i Âmire'de basılmıştır. Mushaf-ı Şerif'i 1967'de İstanbul'da Doğan Kardeş Matbaası'nda basılmıştır. Okunuşundaki rahatlık sebebiyle İslâm dünyasında Hâfız Osman'ın mushafları rağbet görmüştür. 1698'de vefat eden Hâfız Osman Efendi, Koca Mustafa Paşa Sünbül Efendi Dergâhı'nın sol tarafındaki mezarlıkta medfundur (Serin, s. 158, 161, 162).

⁶⁴ Yahya Fahreddin Tophaneli'dir. Adı Yahya b. Osman olmakla beraber ketebesinde “Yahya Fahreddin” yazar. Alaca İmamı Ambarîzâde Derviş Ali Efendi'den hüs-ni hat dersleri aldı. İcâzetini Hüseyin Hablî b. Ramazan'dan (İpçi Hüseyin) 1138'de (1725) almıştır. On beş Kur'an-ı Kerîm yazmıştır. 1169'da (1755) vefat etmiştir. Kabri Şeyh Murad Efendi Tekkesi'nin karşısındadır (Rado, s. 156, 157, 158).

⁶⁵ Hattat hakkında bilgiye ulaşılammıştır.

⁶⁶ bk. Serin, s.163.

⁶⁷ bk. Serin, s. 161, 167, 168.

⁶⁸ Buhârî, “İstikrâz”, 19.

“*An Ebi`d-Derdâ-i râziye... Yâ eyyühe`n-nâsü tûbû ve bâdirû bi`l-a`mâli`s-sâlihâti...⁶⁹ ...*”

19. Kıta 10b: Nesih kıta. On iki satır nesih hatla yazılmış âyet-i kerimeler. el-Bakara 2/107-113 âyetler yazılmıştır. Duraklar tezhipli. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Zahrında “*Osman Efendi`nin olmak gerek*” yazılmıştır.

20. Kıta 11a: Nesih kıta. Altı satır düz, dokuz satır mâil, altı satır düz nesih hadis-i şerifler. Etrafi ebrulu. Altın cetveli. Mehmed el-İmâm⁷⁰ kaydı bulunmaktadır. Tarih yoktur.

“*‘An Abdillâh İbn Ömer r.a...yekûlü tekûnü ümmetî fi`d-dünyâ...⁷¹*”

IV. Murakka‘ , Süleymaniye, nr. 4

Açık kahverengi, meşin ciltlidir. Yıpranmış cilt şemselidir. Cilt boyutları 24 x 16,1 cm`dir. Sülüs-nesih hatla yazılmış yirmi iki kıtadan meydana gelen toplama bir murakka`dır. Bu sebeple bir sıra takip edilmemiştir. Kıtaların bazılarında “*Vakf-ı sâhibü`l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi`-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. I, III ve IV. kıta, Hâfız Osman; II. Kıta Hindî; VI. kıta, İsmâil b. Ali; VII. kıta, Hüseyin b. Ramazan; IX. kıta, İbrâhim; XIII. kıta, İbrâhim el-Mısırî; XIV. kıta Fahreddin Yahya; XXI. kıta, Yahya Fahreddin; XVI. kıta, İsmâil ez-Zühdü ketebedidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Etrafi renkli kâğıt, koltuklar tezhipli. Sol koltukta “*Sene 1083 (1672-73)*” kaydı düşülmüştür. Hâfız Osman⁷² ketebedidir. Zahrı ebruludur.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. Yekûlullâhü teâla celle zikrahu... ve kâle ene abdü`l-münkesîreti kulûbü hüm li-ecli. Harrerehu`l-hakîr Osman el-ma`rûf bi-hâfızı`l-Kur`ân gaferallahü zünûbehû.*”

2. Kıta: Koltuklu muhakkak reyhânî kıta. Bir satır ve üç satır hadis-i şerif. Altın cetveli. Koltuklar tezhipli. Etrafi ebrulu. Hindî⁷³ ketebedidir.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm... Kâle Resûlullahi salavâtullâhi aleyh...men âde ilâ veliyyen fekad bârezenî...⁷⁴ Harrerehu`l-Hindî.*”

⁶⁹ İbn Mâce, “İkâme”, 78.

⁷⁰ İmam Mehmed Efendi (ö. 1052/1642). Tokadî nisbesi ve “İmam” lakabıyla tanınmıştır. Hasan Üsküdarî`den (ö. 1023/1614) Şeyh Hamdullah üslûbunda aklâm-ı sitteyi meşkederek mezun oldu. Nesih yazıda başarılı eserler vererek devrinin önde gelen hattatları arasında yer aldı. Pek çok mushaf ve evrâd yazdı (Derman, “İmam Mehmed Efendi” **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2000, c. XX, s.194).

⁷¹ Hadis-i şerif kaynaklarda yer almamaktadır.

⁷² Serin, s.158, 161, 162.

⁷³ Yakub Hindî (ö.1196/1781). Hüsn-i hattı Hâfız Osman Efendi`nin talebesi Yahya Efendi`den tahsil etmiştir. Hindî lakabını Sultan III. Ahmed vermiştir. Kemâline vâkıf olanlar “Yakub Efendi ehl-i hattın sahib-i zuhurudur” derlerdi (Müstakimzâde, s. 587).

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Koltuklar tezhipsiz. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı. İç pervaz tezhipli. Hâfız Osman⁷⁵ ketebelidir.

“Allâhü veliyyü't-tevfik...Kâle Resûlullah...Lâ tesübbû ashâbî...⁷⁶ Ketebühü'l-fakîr Osman el-ma'rûf bi-hâfızı'l-Kur'ân.”

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs ve beş satır nesih hadis-i şerif. Koltuklar tezhipsiz. Sol koltukta ketebe kaydı bulunuyor. Dış pervaz renkli kâğıt. Ara pervaz renkli dilimli. Hâfız Osman⁷⁷ ketebelidir.

“Uhsüt türâbe ...Leysü ilâ bi-evliyâe inne mâ veliyyullâhü ve sâlihu'l-mü'minîne⁷⁸ ve lâkinne lehüm rahimün ebü'l-luhâ bi-bilâlihâ sevvedehü Osman el-Hâfızu bi'l-Kur'ân.”

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs ve üç satır nesih hadis-i şerif. Koltuklar tezhipli, solda ketebe kaydı bulunuyor. Pervazlar zerefşanlı, renkli kâğıt. Hâfız Osman⁷⁹ ketebelidir. Tarih yoktur.

“Kâle Resûlullah... fe-yebnü'n-bihâ sevvedehü Osman el-ma'rûf bi-hâfızı'l-Kur'ân gaferallâhü zünûbehû ve setera uyûbehû.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih ve bir satır tokça yazılmış nesih. Etrafı renkli kâğıt, altın cetvelli, koltuklar tezhipli. İsmâil b. Ali⁸⁰ ketebelidir.

“Esedullah el-gâlib... el-kerâmetü ve'r-rıdvan... ...ketebehû el-fakîr İsmâil b. Ali gaferallahü zünûbe hü mâ.”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Koltuklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Altın cetvelli. Hüseyin b. Ramazan⁸¹ ketebelidir. 1143 (1730-31) tarihlidir.

“Fî külli yevmin ...Kâle Resûlullâhi s.a... Hayruküm men te'alleme'l-Kur'âne ve allemeh⁸². Ketebuhu ez'afu'l-küttâb Hüseyin b. Ramazan, sene 1143.”

---

⁷⁴ İbn Mâce, “Fiten”, 16.

⁷⁵ Serin, s.158, 161, 162.

⁷⁶ Buhârî, “Fazâilü's-sahâbe”, 5.

⁷⁷ Serin, s. 158, 161, 162.

⁷⁸ Sahih Buhârî, “Edeb”, 14.

⁷⁹ Serin, s.158, 161, 162.

⁸⁰ Serin, s. 163.

⁸¹ Hüseyin Hablî b. Ramazan, II. Derviş Ali'den sülüs ve nesih hattını öğrenmiş, icâzetini almış ve ona damat olmuştur. Eski sarayda meşk hocası iken Saray-ı Sultânî'ye kâtip ve İstanbul Vâlide Sultan Câmii'ne ikinci imam olmuştur. Ayasofya mektebinde de hat muallimliği vardır. Birçok Kur'ân-ı Kerîm yazmıştır. 1157 (1744) senesinde vefat etmiştir (Rado, s. 145, 146).

⁸² Ebû Dâvûd, “Sücûdü'l-Kur'ân”, 1452.

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerif. Koltuklarda natüralist çiçek resimleri bulunmaktadır. Altın cetvelli, beynessutûr ve duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“Ketebtü kitâben... Kâle’n-Nebiyü s.a... min fazlıhi fe-innallâhe yuhibbu...⁸³ Kâle Resûlullah... Men lem-yes’elillâhe...”⁸⁴

9. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Koltuklar, duraklar tezhipli; altın cetvelli. İç ve ara pervaz zerefşanlı, etrafı renkli kâğıt. İbrahim⁸⁵ ketebelidir.

“İzâ hebbet... kelâmü’l-mühezzebi... el-lisânü veznü’l-insan ve’l-hamdü lillâhi vahdehü nemekahü İbrâhim.”

10. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs dört satır nesih. Koltuklar ebrulu. Dış ve iç pervazlar zerefşanlı.

“Vebi’ş-şükr... ekseru min ecrihi... ve ene’l-ağzabü...”

11. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs besmele, bir satır sülüs hurufat, bir satır sülüs meşk. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

“Bismillâhirrahmânirrahîm... ve ilâ meyli’t-tabîati efzâ.”

12. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs besmele, dokuz satır mâil nesih. Koltuklar tezhipsiz. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt.

“An Ali’y-yübnü Ebî Tâlib... hayriin min ibâdeti seb’îne senetin.”⁸⁶

13. Kıta: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on satır mâil, bir satır düz nesih. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhipli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt. İbrâhim el- Mısıri⁸⁷ ketebelidir.

“Men ayyere ehâhü...billâhi’t-tevfik...Kâle’n-Nebiyü s.a....men kâne yü’minü billâhi ve’l-yevm...⁸⁸ ve kâle men yazmenlî mâ beyne...⁸⁹ ve kâle inne’l-abde li-tekellemü...⁹⁰ beyne’l-meşriki ve’l-mağrib. Nemekahü İbrâhim el-Mısri.”

14. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on mâil satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipli. Dış pervaz ebrulu. Fahreddin Yahya⁹¹ ketebelidir.

⁸³ Tirmizî, “Daavât”, 3571.

⁸⁴ Tirmizî, “Daavât”, 3373.

⁸⁵ Hattat ile ilgili bilgi bulunamamıştır.

⁸⁶ Hadis kaynaklarında yer almamaktadır.

⁸⁷ İbrâhim Mısıri; İbrâhim b. Ebû Abdullah b. İbrâhim b. Muhammed Mısıri’dir. İbn Attâr-ı Kâtip adı ile bilinir. Hint, Yemen, Şam, Musul, Irak ve Rum’da bulunmuştur. Buralarda ilim tahsil etmiş, Irak’ta hüsn-i hat tâlim etmiştir. Elli dört yaşında iken “el-hıtat 650” tarihinde Kahire’de vefat etmiştir (Müstakimzâde, s.35).

⁸⁸ Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 1967.

⁸⁹ Buhârî, “Rikâk”, 23.

⁹⁰ Buhârî, “Rikâk”, 23.

“*el-Abdü hürrün... Kāle Resûlullah... men samete necâ...⁹² ketebühü'l-fakîr Fahreddin Yahya.*”

15. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipsiz. Etrafı ebruludur.

“*Kāle Nebiy... Es'elüllâhe min fazlihi...⁹³ ve kâle men lem-yes'elüllâh yağzubü aleyh⁹⁴ ...*”

16. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs üç satır nesih. Koltuklar tezhipsizdir. Dış ve iç pervaz zerefşanlı, renkli kâğıt. İsmâil ez-Zühdi⁹⁵ ketebelidir.

“*İlâhî 'abdike... seye'ti zamâniün... cedîdün lâ yemseûne. Ketebehü el-fakîr İsmâil ez-Zühdi.*”

17. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs ve üç satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı. Bir koltuk boştur, diğer koltukta üç mâil satır nesihle metin tamamlanmıştır. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır.

Kıtanın başında bir satır lâl mürekkeple ve rikâ' hatla “*Bismillâhi semenen bi-zikri'l-celîli innehü semeneü'd-duâ.*” ibaresi görülmektedir.

“*Allâhü veliyyü... Kāle'n-Nebiyü... el-âlimü ve'l-müteallim⁹⁶...ed-dünyâ... el-âhireh.*”⁹⁷

18. Kıta: Sülüs nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerifler. Koltuklar, dış ve iç pervaz zerefşanlıdır. Altın cetvellidir. Duraklar tezhiplidir.

“*Muhammedün sallalâhu aleyhi ve sellem izâ dahale... Kāle Resûlullah ...es-salâtü'l-hamsi ve'l-cum'a ve ramazan ilâ ramazan...*”⁹⁸

19. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar ebrulu. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“*Ve bi's-şükr... ekserü min ecrihi...*”

20. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs ve üç satır nesih. Koltuklar tezhiplidir. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

---

⁹¹ Hakkında bilgi bulunamadı.

⁹² Tirmizî, “Zühdi”, 2501.

⁹³ Tirmizî, “Daavât”, 3571.

⁹⁴ Tirmizî, “Daavât”, 3373.

⁹⁵ Serin, *a.g.e.*, s. 187.

⁹⁶ İbn Mâce, “İmân”, 17.

⁹⁷ İbn Mâce, “Zühdi”, 3.

⁹⁸ Müslim, “Tahâret”, 5.

“*Ve ente musır... Kāle Resūlullahi... bi-butūni eküffikūim ve lâ tes’elūhū bi-zuhūriha...*”⁹⁹”

21. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, mâil on satır nesih hadis-i şerif. Koltukları boş. Altın cetveli. Dış pervaz ebrulu. Yahya Fahreddin¹⁰⁰ ketebelidir.

“*Meclisü’l-ilm...kāle Resūlullah...Allahümme innî eûzübike min zevâli ni’metike...*”¹⁰¹ ...*ekrimü lâdeküm ve ahsinü âdâbe hüm.*¹⁰² *Ketebehü’l-fakîr Yahya Fahreddin gaferallâhü zünûbehü.*”

22. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs ve üç satır nesih. Koltuklar ebrulu. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıttır.

“*Vecedtü’ d-dünyâ... ketebtü kitâben... kalbî ve rûhî hâzırâni ledeyhim.*”

V. Sûre-i En‘âm, Süleymaniye nr. 5

Vişneçürüğü, deri, alttan ayırma şemseli, miklepli ciltlidir. Miklepte de şemse vardır. Sûre-i En‘am. 24,5 x 14,7-13 x 8,4 cm ölçülerindedir. On dört yapraktır. Aklâm-ı sittenin kullanıldığı, sayfa düzenlemesi ve hatların güzelliği ile nâdide bir eserdir. Varak 9b’ye kadar bir satır muhakkak, sekiz satır nesih, bir satır muhakkak; varak 9b bir satır muhakkak, daire formu içinde ince nesihle on sekiz satır ve bir satır muhakkak olarak düzenlenmiştir.¹⁰³ Varak 14a’da dua ve kebbe kaydı vardır. Altın cetveli ve etrafı halkârlıdır. Ahmed Karahisârî¹⁰⁴ ketebelidir. Tarih yoktur.

⁹⁹ Ebû Dâvûd, “Süçüdü’l-Kur‘ân”, 358.

¹⁰⁰ bk. Rado, s.156, 15, 158.

¹⁰¹ Ebû Dâvûd, “Süçüdü’l-Kur‘ân”, 367.

¹⁰² İbn Mâce, “Edeb”, 3.

¹⁰³ bk. Serin, s.143.

¹⁰⁴ Ahmed Karahisârî (ö. 963/1556) Afyonkarahisar’da 1470’ten önce doğduğu tahmin edilmektedir. Arapça, Farsça ve Türkçe edebiyata vâkıf olduğu anlaşılmaktadır. Aklâm-ı sitteti Esedullah Kirmânî’den meşkederek mezun olmuştur. 1556’da doksan yaşlarında vefat etmiştir. Sütluçe Şeyh İshak Cemâleddin Karamânî Tekkesi’nde medfundur.

Yâkût Müsta’sımî üslûbunu yeni bir yorumla canlandırıp, Yahya es-Sûfi ve Ali b. Yahya es-Sûfi’nin yazılarını örnek alarak harf bünyelerinde ve kompozisyonlarda daha güzel nisbetler elde etmiş ve “Karahisârî üslûbu”nu ortaya koymuştur. Yaptığı yeniliklerle pek çok sanatkârı errafında toplayan Karahisârî’nin kısa zamanda güzel yazının güneşi (şemsü’l-hat) diye şöhreti yayıldı. Rum’un yedi büyük üstadı (üstâdân-ı Rûm) arasında, Yâkût-ı Rûm diye anıldı. Büyük bir ustalikle düzenlediği celi sülüs, muhakkak, müsennâ ve müselsel kompozisyonlar hattatlara mükemmel örnekler oldu. Kahire Menyel Sarayı Hat Müzesi’nde bulunan bir kıtada çok ince siyah mürekkeple çizdiği nesta’lik levha nesta’lik hattı da bildiğini gösteriyor. Kendi üslûbu içinde aşılamadı. Kanûnî döneminde sanatının olgunluk yıllarını yaşamıştır. Günümüze ulaşmış eserleri arasında Kânûnî Sultan Süleyman için yazdığı mushaf-ı şerif; yazısı, tezhibi, cildi ve ebadı ile döneminin kudret ve kültürünü aksettiren en ünlü eseridir. Karahisârî’nin yazdığı bu ünlü mushaftan başka Kanûnî Sultan Süleyman için yazdığı (1546) Kur‘ân-ı Kerim hat, tezhip ve cildiyle dönemin en ünlü eseridir. TIEM’de kayıtlı bir en‘âm-ı şerifi, Yâsîn sûresi, mushaf-ı şerifi iki murakka’ı, ayrıca bir murakka’ içinde ketebeli dört kıtası bulunmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi’nde muhafaza edilen iki en‘âm-ı şerifi bilinen eserleri arasındadır. İÜ Kütüphanesi’nde kayıtlı bir Mushaf-ı Şerifi, Afyonkarahisar Müzesi’nde kayıtlı sülüs hurufat meşk murakkaı, SÜ Sakıp Sabancı Müzesi’nde bulunan bir mushaf ve bir sülüs karalama günümüze ulaşan eserleri arasındadır. Süleymaniye Camii kubbe yazıları bilinen celi yazılardan bir Sağlığında yazdığı kendi kabir kitabesi ise bugün mevcut değildir. Talebesi Hasan Çelebi hocası kadar ünlü bir hattattır (Serin, s. 138, 140, 142, 143).

“*Ketebehû ez‘afü’z-züafâ ve turâbü akdâmü’l-mesâkîn ve’l-fukarâ Ahmed el-Karahisârî min tilmîzi Seyyid Esedullah el-Kirmânî rahmetullâhi aley.*”

VI. Murakka‘ , Süleymaniye nr. 6

Bordo renkli, meşin ciltlidir. Şemseli, altın cetvellidir. Cilt boyutları 23,9 x 16,7 cm’dir. Sülüs-nesih hatla yazılmış on kıtadan oluşan mürettep murakka’dır. Kıtaların üçünde “*Vakf-ı sâhibü’l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi’-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. X. kıta, İbrâhim Hatibzâde ketebelidir. Diğer kıtalar da aynı hattata aittir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hatla yazılmış hadis-i şerif. Altın cetveli, dış ve iç pervazı zerefşanlı. Koltuklar ve bir durak tezhipli.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. Kâle Resûlullah... et-tahûru şatriü’l-îmâni... ve’s-sadekatü burhânün.*”¹⁰⁵

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih hadis-i şerif. Altın cetveli. Koltuklar tezhipli. Dış ve iç pervaz zerefşanlıdır.

“*Ve bihi nesta‘înü... ve’s-sabrü zıyâün ve’l-Kur‘ânü...*”¹⁰⁶

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih hatla yazılmış hadis-i şerif. Koltuklar ve bir durak tezhiplidir. Altın cetveli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“*Kâle Resûlullah... innallâhe lâ yakbizü’l-ilme intizâ‘an yentezi‘uhü...*”¹⁰⁷

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih hadis-i şerif. Altın cetveli. Koltuklar ve duraklar tezhiplidir. Dış ve iç pervaz zerefşanlıdır.

“*Men tereke’l-kizbe... Kâle’n-Nebiy..er-râhimûne yerhamühümü’r-rahmân...*”¹⁰⁸

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih hadis-i şerif. Altın cetveli. Koltuklar tezhipli. Dış ve iç pervaz zerefşanlı.

“*Büniye lehü beytün... an Enise’bni Mâlik... Esâbeti’n-nâse senetün alâ ahdi Resûlullâhi...*”¹⁰⁹

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerif.

¹⁰⁵ Müslim, “Tahâret”, 1.

¹⁰⁶ Müslim, “Tahâret”, 1.

¹⁰⁷ Buhârî, “İlm”, 34.

¹⁰⁸ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 66.

¹⁰⁹ Buhârî, “Cum‘a”, 33.

Altın cetvelli. Koltuklar tezhipli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

“*Ve men tereke’l-mirâe... heleke’l-mâlû ve câ’al’ayâlû fed’u...*”¹¹⁰

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih hadis-i şerif.

Altın cetvelli, koltuklar tezhiplidir. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“*Beytün fî veseti’l-cenneti... Kâle fe mutırna yevmenâ zâlîke ve mine’l-gadi ve min ba’de’l-gadi...*”¹¹¹

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı. Koltuklar tezhiplidir.

“*Hassene hulukahü... el-binâü ve garika’l-mâlû fed’ullâhü lenâ...*”¹¹²

9. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerifler. Koltuklar ve duraklar tezhiplidir. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

“*Allâhümme salli...el-medînetü misle’l-cevbeti hatta sâle’l-vâdî...¹¹³ miiftâhu’l-gaybi hamsün lâ ya’lemühün.*”¹¹⁴

10. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Koltuklar ve duraklar tezhiplidir. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt zerefşanlı. İbrâhim Hatibzâde¹¹⁵ ketebelidir.

“*Muhammedin ve âlihi ...lâ ya’lemü ehadiün mâ yekûnü fî gadin ve lâ ya’lemü ehadiün mâ yekûnü...*”¹¹⁶ İbrahîmü’l- Hatibzâde.”

VII. Murakka‘ , Süleymaniye nr. 7

Açık kahverengi, yıpranmış meşin ciltlidir. Soğuk şemselidir. Cilt boyutları 31,5 x 21,6 cm’dir. Sülüs-nesih hatla yazılmış on bir kıtadan oluşan toplama murakka’dır. V, VI ve XI. kıtalar dışındakiler karalama meşk kıtalarıdır. Kıtaların hepsinde “*Vakf-ı sâhibü’l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi’-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. Kıtalarda ketebe kaydı görülmemektedir.

¹¹⁰ Buhârî, “Cum’a”, 33.

¹¹¹ Buhârî, “Cum’a”, 33.

¹¹² Buhârî, “Cum’a”, 33.

¹¹³ Buhârî, “Cum’a”, 33.

¹¹⁴ Buhârî, “İstiskâ”, 28.

¹¹⁵ Şehrîdir. Pederleri Yenibahçe’de hatip ve müezzindi. Sülüs-nesih hatla birçok eser vermiştir. “ Fütûh-ı ruhâniyet 1169 (1755) yılında hacca vefat etti (Müstakimzâde, s. 55).

¹¹⁶ Buhârî, “İstiskâ”, 28.

1. **Kıta:** Sülüs karalama kıtası. Altın cetveli. İç pervazı tezhipli. Etrafı koyu kahve renkli deri. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır.

2. **Kıta:** Sülüs karalama kıtası. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih yoktur.

3. **Kıta:** Sülüs karalama kıtası. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır. Zahrında “İpçi merhum Hüseyin Efendi” yazılmıştır.

4. **Kıta:** Sülüs karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır. Zahrında “Yahya Efendi” yazılmıştır.

5. **Kıta:** Koltuklu sülüs nesih kıta. Bir satır sülüs iki satır nesih hatla yazılmış hadis-i şerif. Altın cetveli. Koltuklar ve duraklar tezhiplidir. Dış pervaz hâlkârlı. İç pervaz dilme kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih yoktur.

“İnzekertümû...” “Kāle Nebiyyü s.a... lâ tehullü li-ganiyin ve lâ dînî merretin seviyyin...”¹¹⁷ sadeka Resûlullah. ”

6. **Kıta:** Sülüs kıta. Üç satır sülüs hadis-i şerif. Etrafı renkli kâğıt, zerefşanlı. Altın cetveli. Satırlar açık sarı, beyaz ve yeşil zeminli. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır.

“Kāle Nebiyyü aleyhisselâm... ve ene me’ahü Allahümme salli ve sellim alâ seyyidina.”

7. **Kıta:** Koltuklu sülüs hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, iki satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış meşk kıtası. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı. Ketebe kaydı ve tarih yoktur.

8. **Kıta:** Sülüs meşk kıtası. Altın ve kırmızı renkli cetveli. Etrafı ebrulu. Duraklar tezhipli. Ketebe kaydı ve tarih yoktur.

9. **Kıta:** Nesih hurufat meşk kıtası. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır.

10. **Kıta:** Nesih hurufat meşk kıtası. Üç satır sülüs hurufat. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih yoktur.

11. **Kıta:** Sülüs-nesih kıta. Dört satır sülüs, on üç mâili satır nesih. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır.

---

¹¹⁷ İbn Hibbân, **Sahîh**, c. VIII, s. 84.

VIII. Murakka‘, Süleymaniye nr. 8

Açık kahverengi, silik şemseli, yıpranmış meşin ciltlidir. Sülüs-nesih hatla yazılmış yirmi bir dağınık kıtanın bir araya getirilmesinden oluşan toplama bir murakka‘dır. Murakka‘ın cildi dağılmak üzeredir ve son derece kötü durumdadır. Hiçbir kıtada vakıf mührü görülmemektedir. III. kıta, Hüseyin b. Ramazan; IV. kıta, Muhammed b. İsmâil; V. kıta, İbrâhim ketebelidir. II. kıta da aynı hattata aittir. Diğer kıtalar ketebesizdir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerif. Etrafı ve koltuklar ebrulu.

“Zelletü’l-âlim. Kâle Resûlullahi sallallâhü aleyhi ve sellem. Ünzile’l-Kur’ânü alâ seb‘ati ahurfîn li-küllü âyetin¹¹⁸ ...hayrü’l-âbâi men allemeke.”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Duraklar ve koltuklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt zereşanlı, ara pervaz dilme kâğıt, iç pervaz ebrulu. Ketebe kaydı ve tarih yoktur; ancak yazıda üslup bakımından V. kıtayı yazan hattat İbrâhim’e aittir.

“Kâle’n-Nebiyü aleyhi’s-selâm. Kâle Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem. Sabeka’l-müferridûn...¹¹⁹ min dâri’l-fenâi ilâ dâri’l-bekâ’.”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Koltuklar ve duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Hüseyin b. Ramazan ketebelidir.¹²⁰

“Ulemâü ümmetî... Kâle Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem. İinne’d-dîne yüsrün ve len yuşâdde’d-dîne...ve şey’ün mine’d-dülcet.¹²¹ Ketebehü ez‘afü’l-küttâb Hüseyin ibnü Ramazan.”

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dokuz mâil satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Etrafı ve iç pervaz zereşanlı. Koltuklar tezhipli. Muhammed b. İsmâil¹²² ketebelidir.

“Men teabbede ba‘de... Kâle Resûlullah sallalâhü aleyhi ve sellem. Lâ yeba‘ hâzirun li-bâdin...¹²³ Lâ yedhulü’l-cennete nemmâmün...¹²⁴ Sevvedehü Muhammed b. İsmâil.”

¹¹⁸ İbn Hibbân, *Sahîh*, c. I, s. 276.

¹¹⁹ Müslim, “Zikir”, 4.

¹²⁰ bk. Rado, s. 145,146.

¹²¹ Buhârî, “İmân”, 28.

¹²² Muhammed b. İsmâil Mekkî’dir. Babasının vefatından sonra İstanbul’a gelip hüsn-i hat tahsil etmiştir. (Müstakimzâde, s. 394).

¹²³ Müslim, “Büyü”, 20.

¹²⁴ Müslim, “İmân”, 168.

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli, duraklar ve koltuklar tezhipli. İç pervaz dilme kâğıt. Etrafı zerefşanlı. İbrâhim ketebelidir.¹²⁵ Zahrı ebruludur.

“Men âmene billâhi... Kâle Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem. El’izzü fi nevâsî...¹²⁶ Men lebise sevbe şühretin fi’-dünyâ elbesehullâhü sevbe mezelletin yevme’l-kıyâmeti.¹²⁷ Ketebehu İbrâhim.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerif. Etrafı ve koltuklar ebrulu. Zahırında “*Tâhir Efendi*” yazılmıştır.

“Kâle’n-Nebiyü... Ketebtü kitâben... ve rûhî hâzirâni ledeyhim.”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Etrafı ebrulu, koltuklar boştur.

“Kasemen bi-şemsi... Kâle Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem. Rahimehullâhü abden tekelleme fe-ganime... ”¹²⁸

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Koltuklar boş bırakılmış, etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır. Zahırında “*İbrâhim Mısri*” yazılmıştır.

“Selâsetün in ekremte hüim... ve in ehente hüim... ve nazaruhü ibreten sadaka Nebiyyullahü teâlâ.”

9. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipli. Dış pervaz ebrulu.

“Fazlü’l-âlimi ale’l-âbidi... İzâ dehaltüm büyûten fe-sellemû... ”¹²⁹

10. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs hurufat. Etrafı renkli kâğıt.

11. Kıta: Sülüs kıta. İki satır sülüs. Altın cetvelli. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı. Duraklar tezhipli. Ketebe kaydı ve tarih yoktur.

“Ketebe mâlikü’r-rûmi... leke’l-mülkü...”

12. Kıta: Sülüs kıta. Bir satır tokça sülüs. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır. Zahrı ebruludur.

“Ni‘me’ş-şefiu’l-Kur’ân.”

¹²⁵ Hattat hakkında bilgi bulunamadı.

¹²⁶ Müslim, “İmâre”, 100.

¹²⁷ İbn Mâce, “Libâs”, 24.

¹²⁸ Süyûtî, *Câmiu's-sagîr*, c. I, s. 428.

¹²⁹ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, c. VIII, s. 461.

13. Kıta: Nesih karalama kıtası. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt zereşanlı. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Zahrında “*Anber Ağa*” yazılmıştır.

14. Kıta: Nesih meşk kıtası. Üç satır nesih. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

15. Kıta: Sülüs besmele. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır. Zahrında “*İbrâhim Mısrî*” yazılmıştır.

16. Kıta: Sülüs kıta. Bir satır sülüs. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt. Zahrı ebrudur.

“*Vakaa Yahya ibnü Hâlidin...*”

17. Kıta: Sülüs meşk kıtası. Dış ve iç pervaz ebrulu. Kıtanın zemini tezhiplidir.

18. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. Etrafı renkli kâğıt.

19. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. Etrafı renkli kâğıt.

20. Kıta: Katı¹³⁰ mâil ta‘lik kıta. Altı mâil satır ta‘lik kıta. Altın cetveli. Dış pervaz renkli kâğıt zereşanlı. Kıtanın zemini renkli kâğıt. Zahrında “*Fakîr Nakşî el-müznib*” kaydı bulunmaktadır.

“*Yâ Muhammed Mustafa...*”

21. Temellük Kaydı:

“*Merhûm ve mağfûr kâtib Emînüddin... beş paraya alınmıştır.*” “*Sahibü’s-Seyyid Feyzullah*” “*Sahibi Muhammed Çelebi der-mahalle-i Süleymaniye.*” “*Bu kitabın sahibi Habbe hâne-i âmire kâtibi Abdullah Efendi’dir.*” ifadeli temellük kayıtları vardır.

IX. Murakka‘ , Süleymaniye nr. 9

Açık kahverengi yıpranmış meşin ciltlidir. Soğuk şemselidir. Sülüs-nesih hatla yazılmış yirmi üç kıta ve bir tuğradan müteşekkil toplama bir murakka’dır. Kıtaların tamamında “*Vakf-ı sâhibü’l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi‘-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. XVI. kıta İsmâil Zühdü; XIX. kıta Mahmud Tophânevî; XX. kıta Hâfız Yûsuf imzalıdır. Diğer kıtalarda ketebe kaydı bulunmamaktadır.

1. Kıta 1b: Nesih kıta. Yedi satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Etrafı ve ara pervaz renkli kâğıt. Duraklar tezhiplidir. Zahrı ebrudur, “*Şeyh*” yazılmıştır.

¹³⁰ Sözlükte “kesmek” anlamına gelen katı‘ kâğıt veya deri üzerine çizilmiş yazı, motif yahut bir şekli oyup çıkararak bir başka kâğıt ya da deriye yapıştırmak suretiyle gerçekleştirilen bir sanatın adıdır (Filiz Çağman, “Katı‘”, **DİA**, TDV Yayınları, Ankara 2002, c. XXV, s. 32-35).

“Kāle Resûlullah s.a... men ânese fî vahdeti kânellâhü mûnisüh... İnne kavmen min benî İsrâîle şekâ.”

2. Kıta 2a: Nesih kıta. Sekiz mâil satır nesih. Altın cetvelli. Zahrı ebrudur.

“Süile kistrâ eyyü'n-nâsü es'adiü... ve süile eyyü'l-eşyâü... alâ tezkıyeti.”

3. Kıta 2b: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs beş satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Etrafı ebrulu.

“Ve süile kistrâ... fe-kāle zâlike li-ennâ lâ nestefdü minhü tarafen illâ.”

4. Kıta 3a: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Etrafı pembe zemin üzerine zerefşanlı. Koltuklar boş bırakılmış.

“Ve bi'ş-şükri tedûru'n-ni'ami küllehâ... Kāle'n-Nebıyyü a.s...min nâmi'd-dünyâ el-îmânü... min ibreti'd-dünyâ el-mevtü ve kâle'n-Nebıyyü a.s...”

5. Kıta 3b: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih. Altın cetvelli. Dış pervaz ebrudur. Koltuklar, beynessutûr ve durak tezhipli.

“İnne'l-havâdise... e'zamihim hataren ve min emkenihim indeke şefâaten... annâ hayra mâ cezeyte Nebıyyen an ümmetihi...”

6. Kıta 4a: Sülüs kıta. Bir satır sülüs. İç pervaz ebru. Dış pervaz zerefşan.

“Lâ tüahhıra ameli...”

7. Kıta 4b: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On bir satır nesih âyet-i kerime. el-Kehf 17/42-46 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı ebru. Ketebe kaydı ve tarih yoktur. Zahrında “*Tâhir Efendi*” yazılmıştır.

8. Kıta 5a: Kur'ân-ı Kerîm'den sülüs bir sahife. Beş satır sülüs âyet-i kerimeler. el-Vâkıa 56/71-74 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt. Duraklar tezhipli. Ara pervaz renkli kâğıt. Ketebe kaydı ve tarih bulunmuyor. Zahrı ebrudur.

9. Kıta 5b: Nesih kıta. On dört mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt. Duraklar tezhipli. Zahrında “*Dede*” yazılmıştır.

“Kāle Resûlullahi s.a...mâ minküm min ehadin illâ... ve saddeka bi'l-hüsnâ aleyh.”¹³¹

“Revâhü Aliyyün ve kâle innallâhe ketebe alâ ibni âdeme ... yü saddıku zâlike yükezzibühü...”¹³²

¹³¹ Buhârî, “Tefsîr”, 439 (el-Leyl 92/10).

¹³² Buhârî, “İsti'zân”, 12.

*“Revâhü Ebû Hüreyrete ve an İmrân... enne racüleyni min müzeynetin... kâle yâ Resûlullahi eraeyte mâ ya‘melü’n-nâsü ve yekdehüne....kuziye aleyhim ve tasdîku zâlike fî kitâbillâh ve nefsin ve mâ sevvâha fe-elhemehâ fücûrrahâ ve takvâhâ.”*¹³³

10. Kıta 6a: Nesih kıta. Sekiz satır sülüs hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Dış ve iç pervaz renkli kâğıt. Zahrı ebrudur, üzerinde “Dede” yazılmıştır.

*“...lâ yek‘udu kavmün yezkürûnallâhe... ve zekerahüümüllâhü... indehü.”*¹³⁴

“Kâle Nebiyyü salâtullâhi aleyhi ve selâmühü. Büstü alâ dîni sehletin semhatin... ve terki’ş-şehvâti.”

11. Kıta 6b: Kur’ân-ı Kerîm’den nesih bir sahife. Yedi satır nesih âyet-i kerimeler. et-Tevbe 9/94-95 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı zerefşanlı. Duraklar tezhipli.

12. Kıta 7a: Nesih kıta. On iki kıta nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Zahrı ebrudur.

*“...Salâtü’l-mer’i fî beytihi efzalü min salâtihî fî mescidî...”*¹³⁵

*“...Dehale beytiha yevme fethi... yutimme’r-rukü‘a ve’s-sücûde...”*¹³⁶

*“...Yusallî salâte’d-duhâ kâlet erbaa rek‘âtin ve yezîdü mâ şâallah.”*¹³⁷

*“Yüsbihu alâ külli selâmi min ehadiküm sadekatün... ve emrün bi’l-ma‘rûfi sadeka.”*¹³⁸

13. Kıta 7b: Kur’ân-ı Kerim’den nesih bir sahife. On iki satır nesih âyet-i kerimeler. el-Bakara 2/114-120 âyetler yazılmıştır. Dış ve iç pervaz zerefşanlı. Duraklar tezipli.

14. Kıta 8a: Nesih kıta. On beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. İki durak ve dış pervaz tezhipli. İç pervaz renkli kâğıt. Zahrında “Sebbit innehu Şeyh Hamdullah” yazılmıştır.

*“...Lâ adve ve lâ...ve lâ hâmete ve lâ safera...”*¹³⁹

15. Kıta 8b: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt. Koltuklar boş bırakılmıştır.

*“...ve anhü sibâbü’l-mü’mini füsûku ve kitâlühü küfr.”*¹⁴⁰

¹³³ Müslim, “Kader”, 10.

¹³⁴ Müslim, “Zikir”, 39.

¹³⁵ Ebû Dâvûd, “Salât”, 205.

¹³⁶ Buhârî, “Tetavvu’”, 7.

¹³⁷ Müslim, “Salâtü’l-müsâfirîn”, 78.

¹³⁸ Müslim, “Salâtü’l-müsâfirîn”, 78.

¹³⁹ Müslim, “Selâm”, 108.

¹⁴⁰ Buhârî, “Edeb”, 44.

16. Kıta 9a: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs üç satır nesih hadis-i şerif. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt. Koltuklar ve duraklar tezhiplidir. Sol koltukta mâil bir satır İsmâil Zühdü¹⁴¹ ketebe kaydı bulunmaktadır.

“...el-kaderiyyetü mecûsü... fe-lâ teşhedü hüüm sadeka Resûlullah.”¹⁴²

17. Kıta 9b: Sülüs kıta. Bir satır sülüs besmele. Altın cetveli. Dış pervaz zerefşanlı. İç pervaz tezhipli. Ara pervaz ebru ve dış pervaz zerefşanlı. Duraklar tezhipli. Zahrı ebrudur.

18. Kıta 10a: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerif. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıt. Duraklar tezhipli.

“...li’ş-şehîdi indallâhi sîttetü hısâlin yuğferu leh... min’e-l-fezei’l-ekber...”¹⁴³

19. Kıta 10b: Sülüs kıta. Bir satır sülüs. Dış pervaz renkli kâğıt. İç pervaz ebru. Mahmud Tophânevî¹⁴⁴ ketebeli. 1100 (1688-89) tarihli dir.

“ Ve anhü ni ‘me’ş-şefü’l-Kur’ân.”

20. Kıta 11a: Sülüs-nesih koltuklu kıta. Bir satır sülüs üç satır nesih hadis-i şerif. Beynessutûr ve duraklar tezhipli. Koltuklar boş bırakılmış. Dış pervaz zerefşanlı. Hâfız Yûsuf¹⁴⁵ ketebe kaydı bulunmaktadır. Zahrı ebruludur.

“...el-mâhiru fi’l-Kur’âni me’a’s-sefereti’l-kirâmi...”¹⁴⁶

21. Kıta 11b: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs bir satır nesih bir satır sülüs tertibi ile yazılmış kıta. Altın cetveli. Dış ve iç pervaz zerefşanlı.

“İnnallâhe beasenî li-temâmi... el-ahlâkı ve kemâli...”¹⁴⁷

22. Kıta 12a: Sülüs kıta. Dört satır sülüs. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıt.

“Tezekkeranî mevlâye lillâhi... bi-ebha kitâbihi ve küntü lehü abden... mükâtebâ.”

23. Kıta 12b: Sülüs hurufat meşk kıtası. Bir satır rabbi yessir, iki satır sülüs hurufat.

¹⁴¹ Serin, s.187.

¹⁴² Ebû Dâvûd, “Sünnet”, 17.

¹⁴³ İbn Mâce, “Cihâd”, 16.

¹⁴⁴ Tophaneli olarak bilinir. Cihangirli Şeyh Hasan merhumun zâkirbaşısı idi. Sülüs-nesih ve ta’lik yazardı. Mahmud Tophânevî vasıtasıyla Derviş Abdi (ö. 1057/1647) üslûbu, Osmanlı nesta’lik hattatları silsilesi çeşitli üslûp ve şive kazanarak gelişmiş, günümüze kadar ulaşmıştır. (Müstakimzâde, s.511; Serin, s.353).

¹⁴⁵ Galatasaray ve Enderun hat hocalarından, meşhur Osmanlı hattatı Hâfız Yûsuf Efendi, Hasırcılar imamı ve Zülüflüler Ocağı’nın meşk hocası Mustafa Efendi’den hıfzını tamamladı. Bu nedenle “Hâfız” diye meşhur oldu. Mustafa Efendi’den sülüs-nesih yazılarını meşkeder. İbrâhim Rodosî’nin hat derslerine devam ederek icâzet aldı. 30 Zilhicce 1201 tarihinde vefat etti. Nuruosmaniye Camii’ne vakfedilmiş olan mushafı yazarken Hoca Mehmed Râsim Efendi’den sülüs, nesih yazılarının inceliklerini öğrenerek hattını güzelleştirdi. Galatasaray Mektebi’ne “hoca-i sânî” olarak tayin edildi. Eyüplü Ahmed Tevfikî, Ahmed Nazîm, Abdullah b. Sâlih efendiler yetiştirdiği öğrenciler arasında en meşhurlarıdır (Serin, s. 183, 184).

¹⁴⁶ Müslim, “Salâtü’l-müsâfirîn”, 78.

¹⁴⁷ Beyhakî, *Sünen*, c. X, s. 192.

24. Kıta 13a: Tuğra. Altın cetvelli. Dış pervaz zerefşanlı. Ketebe kaydı ve tarih bulunmamaktadır.

X. Nesrü'l-Leâli, Süleymaniye nr. 10

Altan ayırma şemseli, zencirekli, miklepli kahverengi deri ciltlidir. Miklepte de şemse vardır. Cilt boyutları 19,4 x 14,4 cm'dir. Nesih hatla yazılmış Arapça bir eserdir. Eserin adı Nesrü'l-leâlî'dir.¹⁴⁸ Müellifi Ali el-Kârî, Nüreddin Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî'dir.¹⁴⁹ Eser otuz dört yaprak, her sayfada beş satır nesih hatla yazılmıştır. “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi'-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührünü taşımaktadır. Unvan sayfası tezhiplidir. Metin etrafı altın cetvellidir. Âharlı kâğıda yazılmıştır. Duraklar tezhiplidir. Satır aralarına açıklayıcı notlar düşülmüştür. Celâleddin Amâsî'nin¹⁵⁰ talebesi Abdullah Amâsî¹⁵¹ tarafından yazıldığı kaydedilmiştir.

XI. Cüz-i Şerif, Süleymaniye nr. 11

Altan ayırma şemseli, zencirekli, köşebentli, miklepli kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 15,7 x 10,2 cm'dir. Güzel nesih hatla yazılmış, el-Feth 48 ve el-Kehf 18; yirmi bir yapraktır. Altın cetvellidir. Unvan sayfaları ve duraklar tezhiplidir. “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi'-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır.

¹⁴⁸ *Nesrü'l-leâlî*, Hz. Ali'ye ait belirli vecizeleri haruf-ı hecâyâ göre içine alan meşhur bir metindir. Anılan kitapçığın Türk edebiyatında çeşitli manzum veya mensur tercüme yahut şerhlerinin bulunduğu mâlumdur [Adem Ceyhan, “Sade Nesir Örneği Bir Vecize Derlemesi: Nesrü'l-leâlî'nin Mütercimi Meçhul Bir Tercümesi” <http://www.asosindex.com> (9 Mart 2012), s. 49-90].

¹⁴⁹ Ali el-Kârî Nüreddin Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî (ö. 1014/1605). Herat'ta doğdu. İlk tahsilini burada yaptıktan sonra Mekke'ye gitti ve orada yerleşti. Başta fıkıh ve hadis olmak üzere kıraat, tefsir, akâid ve kelâm, tasavvuf, tarih, dil ve edebiyat alanlarında devrinin önde gelen âlimleri arasında yer aldı. Kıraat ilmine olan vukufundan dolayı el-Kârî diye anılır. Sülüs ve nesih yazıda mâhir idi (Ahmet Özel, “Ali el-Kârî”, *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 1982, c. II, s. 403).

¹⁵⁰ Amasyalı'dır. Ali Çelebizâde Alâeddin Hasan Çelebi'nin oğludur. Hattat Şeyh Hamdullah'ın dayısıdır. Fettahî Yahya Nîsâbü'rî'den çeşitli hatları öğrenerek icâzet almıştır. II. Bayezid'in Amasya valiliğinde yakınlığını kazanmış, tahta çıkınca da onu İstanbul'a davet etmiştir. Amasya vâlisi Şehzade Ahmed'e hat hocası tayin edilmiştir. 893'te (1488) vefat etmiştir. Amasya'da hat sanatı sahasında etrafında mektep teşekkül eden iki hattattan biridir (Muhittin Serin, *Hattat Şeyh Hamdullah*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2007, s. 19.)

¹⁵¹ Abdullah Amâsî Amasyalı'dır. İlyas b. Ali'nin oğludur. Şeyh Hamdullah'ın akrabasıdır. Sultan II. Bayezid'in desteği ile Hayreddin Mar'âşî etrafında Amasya hat ekolünü oluşturan Celâl Amâsî, Cemal ve Celâlzâde Muhyiddin Amâsî, Şeyh Hamdullah, oğlu Mustafa Dede gibi esâtize-i Rûm'dan biri olarak kabul edilir. *Nesrü'l-leâlî li-Âliyyi'l-Âli* isimli eserinin ketebesinde Celâleddin Amâsî'nin talebesi olduğunu belirtmiştir. Şeyh Hamdullah'ın muasırıdır. Yalnız Amasya'da değil bütün İslâm dünyasında tanınmıştır. Ekrem Hakkı Ayverdi onun için, “Şâyet Şeyh Hamdullah üslûbunun doğduğu asra tesadüf etmeseydi, Abdullah Amâsî'nin üslûbu daha büyük bir mevkii tutardı” der. *Mevlid-i Şerif, Mushaf-ı Şerif, Nesrü'l-leâlî li-Âliyyi'l-Âli, Vasiyetnâme*, TİEM'de murakka' içinde ketebeli bir kıta, *En'âm-ı Şerif*, tezhipli ve ketebeli bir Kur'ân-ı Kerîm, eserleri arasındadır. Pir Mehmed b. Hayreddin, Şemseddin Amâsî, Kasım b. Abdullah onun yetiştirdiği hattatlardandır. Şeyh Hamdullah'ın vefatından sonra oğlu Mustafa Dede kendisinden ders alarak yazısını geliştirmiştir. (Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, s.116, 131. ; Serin, *Hattat Şeyh Hamdullah*, s.20, 22, 24).

XII. Murakka‘ , Süleymaniye nr. 12

Açık kahverengi, yıpranmış meşin ciltlidir. Silik, soğuk şemselidir. Cilt boyutları 16,5 x 21,5 cm'dir. On sekiz kıtadan oluşan toplama bir murakka'dır. Kıtalarda “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi‘-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. I ve II. kıta Şeyh Hamdullah'ın hattından naklen yazılmış, “*Nukile min hattı Şeyh*” kaydı bulunmaktadır.

1. Kıta: Nesih kıta. On beş satır nesih hadis-i şerifler. Etrafı renkli kâğıtlıdır. Altın cetvellidoir. Şeyh Hamdullah'ın kıtasından taklit edilerek naklen yazılmıştır. Zahrı ebruludur ve zahrında “*İki sahife Şeyh'tir*” yazılmıştır.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm ve bihi nesta‘înü ve aleyhi netevkelü... an Ebî Hüreyrete enne Resûlullah s.a... kâle zikruke ehâke bi-mâ yekrahu... raeyte in kâne fî ehî ...kâlet Âişetü yâ Resûlallah... kezâ sümme tedallekat fî ...kâle Resûlullah s.a... ümmetü muâfen ille‘l-mücâhizûn ve enne mine‘l-meccâneti enya‘mele‘r-racül.*”

2. Kıta: Nesih kıta. On altı satır nesih hadis-i şerifler. Zencirekli, yeşil renk ara pervazlı, etrafı renkli kâğıtlıdır. Şeyh Hamdullah'ın kıtasından taklit edilerek naklen yazılmıştır. Zahrı ebruludur.

“*Ketebühü‘l-fakîr Hamdullâhi‘l-ma‘rûf bi‘bni‘ş-Şeyh hâmiden.*”¹⁵² kaydı bulunmaktadır. Tarih yoktur.

“*Bi‘l-leyli sümme yusbihühü ve kad seterahüllâhü fe yekülü yâ fülânü amiltü...Kâle Resûlullah s.a... men tereke‘l-kezibe ve hüve bâtulün büniye lehü beytün fî rabazi‘l-cenneh ve men tereke‘l-mirâe ve hüve muhikkun büniye lehü fî veseti‘l-cenneh...ve kâle Resûlullah s.a... mâ ekseru mâ yüdhilü‘n-nâse‘l-cennete takvallahî ve hüsnü‘l-hulk...ve kâle inne‘r-raciüle leyetekellemü bi‘l-kelime .. ve kâle Resûlullah s.a... veylün li-men yühaddisü fe-yekzibü li-yüzhike bihi‘l-kavme veylün lehü veylün leh. Ve kâle inne‘l-abde leyekülü‘l-kelime lâ yekülühâ illâ li-yüzhike... Ketebühü‘l-fakîr Hamdullâhi‘l-ma‘rûf bi-ibni‘ş-Şeyh hâmiden. Nükile min hattı‘ş-Şeyh rahmetullâhu aley.*”

3. Kıta: Nesih kıta. Yedi satır güzel nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt. Duraklar tezhipli. Zahrı ebrudur ve “*Anber Ağa*” yazılmıştır.

“*İzâ selleme fi‘l-vitri kâle sübhâne‘l-meliki‘l-kuddüsi selâse merratin yerfe‘u fi‘s-sâniyeti savteh... men şâbe şeybeten fi‘l-İslâmi kânet lehü nûran yevme‘l-kıyâmeh.*¹⁵³ *Men âvâ ilâ firâşihî tâhiren bi-zikrillâhi hattâ yüdrîkehü‘n-nüâsü lem yetekalleb sâaten...*”¹⁵⁴

¹⁵² bk. Serin, s. 118-130; Muhittin Serin, “ Hamdullah Efendi, Şeyh” , **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 1997, c. XV, s. 449-452.

¹⁵³ Nesâf, “Cihâd”, 26.

¹⁵⁴ Tirmizî, “Daavât” , 93.

4. Kıta: Nesih kıta. Yedi satır hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt. Duraklar tezhiplidir. Zahrı ebrudur.

“...eyyühe’n-nâsü inne niyyete’l-mü’mini hayrün min amelihî ve niyyetü’l-fâsıkî şerrün min amelihî an İbni Umer radyallâhü te’âla an hümâ. Kâle Resûlullahi sallâllahü teâla aleyhi ve sellem. el-kaderiyyeti mecûsü hâzihi’l-ümmeti in merizû efelâ teûdü hüm ve in mâtû efelâ teşhedûni hüm.”¹⁵⁵

5. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Yeşil, beyaz ve turuncu renk ara pervazlı. Tezhipli iki durak bulunuyor. Kaynağı bulunamamıştır.

“ el-Hayâtü tahsünü bihim...yahsünü bihim ve süile mâ bâlüküm ekbebtüm alâ kırâeti’l-kütübü ve’n-nezari fihâ ekbâben kâne’n-nâsü yüraddüne fî zâlike aleyküm...”

6. Kıta: Nesih kıta. Yedi satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Ara pervaz pembe renklidir. Duraklar tezhiplidir.

“...Kün fî’l-dünyâ ke enneke garîbün ev âbirü sebîlin...”¹⁵⁶

7. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt. Ara ve iç pervazlar yeşil, açık ve koyu pembe renkte. Yazı üslubundan anlaşıldığına göre VII ve VIII. kıtalar aynı hattata aittir.

“ Men kâne kableküm mine’l-mülûki fe-kâle külli’n-nâsi hakîkun bi’l-mübâlagati fî’s-sücûdillâhi azze ve celle...”

8. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt. Ara ve iç pervazlar yeşil, açık ve koyu pembe renkte, ara pervaz ebrulu.

“Ve süile kîsrâ mâ bâlikümü’l-yevme iz küntüm ehakku bi-ta’lîm... nestefdü minhü tarefen illâ.”

9. Kıta: Nesih kıta. On bir satır nesih. Yâkût el-Müsta’sımî’nin sözü ile başlamaktadır. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış pervaz ebrudur. Zahrında “Anber Ağa” yazılmıştır.

“Kâle kibletü’l-küttâbi cemâlü’d-dîni Yâkûtu’l-Müsta’sımî rahmetullâhü aleyh... ve kâle Yâkûtu rahmetullâhi aleyhi... el-hattü’l-hasenü nüzhëtü’l-uyûni ve reyhânetü’l-kulûb. Hâmiden lillâhi ve musalliyen alâ Nebiyihî Muhammedin.”

10. Kıta: Nesih kıta. Dokuz satır nesih. Hz. Ali’nin sözlerinden meydana gelen bir kıtadır. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt üzerine zereşanlı.

“Kâle Aliyyün kerremallâhu vechehû radyallâhu anhü kavlü’l-mer’i yühbirühü ammâ fî kalbihî ve kâle kabûlü’l-hakkı mine’d-dîn... ve kâle kadri’l-mer’i mâ yehümmühü.”

¹⁵⁵ Ebû Dâvûd, “Sünnet”, 17.

¹⁵⁶ Buhârî, “Rikâk”, 3.

11. Kıta: Nesih kıta. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. el-Bakara 2/28-33. Altın cetvelli. İç ve dış pervaz ebrulu. Zahrında “*Tâhir Efendi*” yazılmıştır.

12. Kıta: Nesih kıta. Dokuz mâil satır nesih. Altın cetvelli. İç pervaz ebrulu. Dış pervaz renkli kâğıt. Duraklar tezhipli.

“*İllâ radednâ bi-izami menfe‘atıhi ilmen ve sü’ile mâ bâlüküm... ve süile hel yahsünü... fe-kâle in kânet.*”

13. Kıta: Nesih kıta. On üç satır nesih Hz. Ali’nin sözleri ve hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Dış pervaz ebrulu. Zahrında “*Derviş Ali*” yazılmıştır.

“*Kâle emîri’l-mü’minîne ve imâmü’l-müttakîn... Aleyhi’l-kerâmetü ve’r-ırdvân... kâle Resûlullah s.a. Küllü ümmetü meâfin ille’l-mücâhirûn ve’l-mücâheratü en ya‘mel...¹⁵⁷ mâ min sadakatin e‘fzâlü min sadakati’l-lisâni¹⁵⁸ ...men bedee bi’l-kele’l-kelâmi kable’s-selâmi...¹⁵⁹*”

14. Kıta: Nesih kıta. Yirmi bir satır nesih. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

“*Kâle elhamdülillâhi’l-münferidi bismihi’l-esmâ... ve bease fîhim Resûlen min enfüsihim ... semâan min.*”

15. Kıta: Nesih kıta. Dokuz satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Sarı renk ara pervazlı. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“*Kâle Resûlullah s.a.v...men tekarrebe ileyye şibren tekarrebtü ileyhi zirâa ve men tekarrebe ileyhi zirâan tekarrebtü ileyhi... yemşî âteytühü...¹⁶⁰ ...men şegalehü zikrî an mes’eleti e’taytühü fevka mes’eleti’s-sâilîn¹⁶¹ ...len yetekarrebe ile’l-mütekarrîbûne misli edâi mâ feteraztû.¹⁶² ...ve hüve yûledü alâ fıtrati’l-İslâmi...¹⁶³*”

16. Kıta: Nesih hurufâtve hece meşk kıtası. Bir satır rabbi yessir ve besmele altı satır nesih hurufat ve hece. Etrafı renkli kâğıt. Zahrında “*Kırımî İbrâhim Efendi merhum*” yazılmıştır.

17. Kıta: Nesih kıta. Altı satır güzel nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. İç ve dış pervaz ebrulu. Yazı üslûbundan anlaşıldığına göre XVII ve XVIII. kıtalar aynı hattata aittir.

¹⁵⁷ Buhârî, “Edeb”, 60.

¹⁵⁸ Süyûtî, *Câmiu’l-ehâdis*, c. XIX, s. 191.

¹⁵⁹ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-ıvsat*, c. I, s. 136.

¹⁶⁰ Buhârî, “Tevhîd”, 50.

¹⁶¹ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, c. X, s. 237.

¹⁶² Beyhakî, *Sünen*, c. III, s. 346.

¹⁶³ Buhârî, “Cenâiz”, 78.

“An Enes ibn-i Mâlik...Erham ümmetî bi-ümmetî Ebû Bekrin ve eşeddü hüüm fî emrillâhi Umera ve esdaku hüüm... Meâz İbnü Cebel ve li-küllü ümmetin emîniün ve emîniün hâzihi'l-ümmeti Ebû Ubeydeti'bni'l-Cerrâh...”¹⁶⁴

18. Kıta: Nesih kıta. Yedi satır nesih âyet-i kerimeler. Hûd 11/6-8 âyetler yazılmıştır. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

XIII. Murakka' , Süleymaniye nr. 13

Altın ayırma şemseli, altın cetvelli, zencirekli, vişneçürüğü deri ciltlidir. Cilt boyutları 32,7 x 23,1 cm'dir. Çok güzel bir nesih hatla yazılmış on bir yaprak âyet-i celîleden oluşan körüklü murakka'dır. Murakka' dağılmak üzeredir. Kıtaların tamamında “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi'-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührü bulunmaktadır. Ketebe kaydı görülmemektedir; ancak SK verilerine Hamdullah İbnü's-Şeyh kayıtları düşülmüştür. Her kıtanın zahrında “*Şeyh merhum*” yazılmıştır.

1. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih Fâtiha sûresi. Bir satır nesih besmele, beş satır nesih âyet-i kerimeler. el-Fâtiha 1/1-7 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz katmerli; mavi ve yavruağzı renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlıdır.

2. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. Bir satır nesih besmele, beş satır nesih âyet-i kerimeler. el-Bakara 1/1-5 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz zengin; mavi ve yavruağzı renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlı.

3. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. el-Bakara 1/5-16 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. İki pervaz arası geliştirilmiş; mavi renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlı. Zahrında “*Şeyh merhum*” yazılmıştır.

4. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. Bir satır nesih besmele, on satır nesih âyet-i kerimeler. el-Mâide 5/120, el-En'âm 6/1-6 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Duraklar ve serlevha tezhiplidir. Ara pervaz zenginleştirilmiş; mavi ve yavruağzı renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlıdır.

5. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On dört satır nesih âyet-i kerimeler. el-En'âm 6/6-15 âyetler yazılmıştır. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz katmerli; mavi ve yavruağzı renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlıdır.

¹⁶⁴ Tirmizî, “Menâkıb”, 33.

6. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On dört satır nesih âyet-i kerimeler. el-Enbiyâ 21/32-42 âyetler yazılmıştır. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz geliştirilmiş; mavi ve yavruağzı renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlıdır.

7. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On iki satır nesih âyet-i kerimeler. el-Enbiyâ 21/42-52 âyetler yazılmıştır. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz, mavi ve yavruağzı renk zerefşanlı; dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlıdır.

8. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On bir satır nesih âyet-i kerimeler. el-A'râf 7/198-206 âyetler yazılmıştır. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz, zerefşanlı; dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlıdır.

9. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On iki satır nesih âyet-i kerimeler. en-Nahl 16/93-102 âyetler yazılmıştır. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz, yeşil ve yavruağzı renk zerefşanlı; dilme kâğıtlı. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlıdır.

10. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. On iki satır nesih âyet-i kerimeler. Birinci satırda âyetin bir kısmı yazılmayarak eksik bırakılmış. en-Nahl 16/86-93 âyetler yazılmıştır. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Ara pervaz, mavi ve yeşil renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

11. Kıta: Kur'ân-ı Kerîm'den nesih bir sahife. İki satır nesih besmele, yedi satır nesih âyet-i kerimeler. el-Enfâl 8/1-6 âyetler yazılmıştır. Altın cetveli. Duraklar ve serlevha tezhiplidir. Ara pervaz, yavruağzı ve yeşil renk zerefşanlı, dilme kâğıtlı. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

XIV. Murakka' , Süleymaniye nr. 14

Cilt boyutları 36,1 x 25,6 cm'dir. Nesih hatla yazılmıştır. Bir kıtadır. “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi'-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührünü taşımaktadır. Ketebesi yoktur. SK kayıtlarında Muhammed el-Muhlisi Hamdullah İbnü'ş-Şeyh ismi kayıtlıdır. Zahrında “*Yahya Efendi merhum*” yazılmıştır.

Kıta: Karalama kıtası. Altın cetveli. Kenar suyu renkli kâğıt zerefşanlı. Ketebe kaydı ve tarih bulunmuyor.

XV. Murakka' , Süleymaniye nr. 15

Cilt yerine 40,2 x 26,7' cm' ebadında iki karton kapak kullanılmıştır. On dört dağınık kıtadan oluşmuştur. “*Vakf-ı sâhibü'l-hayrat Seyyid el-Hâc Mustafa Fethizâde der-Kitabhâne-i Câmi'-i Sultan Süleyman 1202 (1787-88)*” ifadeli vakıf mührünü taşıyan kıtaları vardır. I. kıta Karahisârî ketebelidir, diğer kıtalarda ketebe kaydı yoktur.

1. Kıta: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş mâil satır ve bir düz satır nesih hatla yazılmış temrin mahiyetinde bir kıtadır. Altın cetvellidir. Beynessutûr tezhipli, bazı hurufat altındır. Etrafı ebrudur. Karahisârî¹⁶⁵ ketebelidir. Köşebentte Osmanlı Türkçesi ile “*İy ilmi hattile feleğe baş yitişdüren. Bilküm vücudum ayağün altında hakdür.*” ifadesi ile başlayan dört mâil satır bulunmaktadır. Kıtanın sağ köşesinde bulunan üç Türkçe beyit bizzat Karahisârî tarafından nazmedilmiştir.¹⁶⁶ Zahri ebrudur.

“*Nehnehtehâ mekzûmeten hatta yera...*”

2. Kıta: Celî divanî cim hece meşki. “*Harrerehu'l-hakîr Abdullah b. Hüseyin*”¹⁶⁷ ketebelidir.

3. Kıta: Bir satır celî divanî hurufat meşk, ikinci satır celî divanî, üçüncü satır divanî, dördüncü satır siyakattir. “*Harrerehu'l-Muhammed*”¹⁶⁸ ketebelidir.

4. Kıta: Nesih kıta. İki satır nesih. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı. “*Sevedehü'l-fakîr el-müznib Sıtkı*”¹⁶⁹ ketebelidir.

5. Kıta: Divanî kıta. “*el-ma'rûf Sâlûtî*”¹⁷⁰ ketebelidir.

6. Kıta: Celî divanî kıta. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt.

7. Kıta: Celî divanî kıta.

8. Kıta: Celî divanî kıta.

9. Kıta: Tamamlanmamış sülüs kıta. Altın cetvelli. Ketebe kaydı ve tarih yoktur.

10. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası.

11. Kıta: Nesih kıta. Bir satır besmele, sekiz satır nesih dua. Altın cetvelli. Dış pervaz zerefşanlı.

¹⁶⁵ bk. Serin, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, s. 138, 140,142, 143.

¹⁶⁶ bk. Serin, s. 143.

¹⁶⁷ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

¹⁶⁸ Tarih bilinmediğinden hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

¹⁶⁹ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

¹⁷⁰ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Allâhümme innî es’elüke mine’l-hayri...ve es’elüke mâ seeleke abdük.”

12. Kıta: Nesih kıta. Yedi satır nesih dua. Altın cetvelli. Dış pervaz zerefşanlı.

“Ve Resûlüke Muhammediün s.a... ve sallallâhu alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve sahibihi ecma’in.”

13. Kıta: Nesih kıta. Üç satır nesih, bir satır nesih besmele ve üç satır nesih tertibi ile yazılmış kıta. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlı.

“...bi-rahmetike yâ erhame’r-râhimîn ve’l-hamdülillâhi rabbi’l-‘âlemîn. Bismillâhirrahmânirrahîm. Allâhümme ente rabbî lâ ilâhe illâ ente aleyke tevekkeltü ve ente rabbü’l-arşı’l-azîm ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyü’l-azîm.”

14. Kıta: Nesih kıta. Yedi satır nesih.

“Mâ şâallâhü kâne ve mâ lem yeşâ... ve sallallâhu alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve sahibihi ecmaîn.”

İKİNCİ BÖLÜM

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HAMİDİYE BÖLÜMÜ

MURAKKA'LARI

I. Murakka' , Hamidiye nr. 2

Vişneçürüğü meşin ciltli, şemseli, altın zencireklidir. Cilt boyutları 23 x 13-15 x 16,5 cm'dir. On beş varak, altın cetvelli, ince nesta'lik hatla yazılmış mâiz ve tasavvuf risâlesidir. “*Risâle-i Hâce-i Abdullah Ensârî*¹⁷¹ *kuddise sırruhû der-Tasavvuf ve Mev'ıza bi-hatti İmâdü'l-Hasene*” kaydı düşünülmüştür. Zahriyede vakıf mührü ve kaydı ile “*Seyyid Behçet Ali ez-feyz-i ilâhî...*” ifadeli mühür yer almaktadır. Metin “...ve'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn. *Ketebehü abdü'l-müznib İmâdü'l-Hasene*¹⁷² 1023 (1614-15) *afâ anhü*” ifadesi ile bitirilmiştir. Eser, İran nesta'lik ekolünde yepyeni bir çığır açmış olan İmâd el-Hasenî'nin çok güzel bir hat örneğidir. Dili Farsça'dır. Hamdele ve salvele ile başlar. Her bir sahifede on beş satır bulunmaktadır. Eserde yer yer manzum ve mensur açıklamalar yer almaktadır.

II. Murakka' , Hamidiye nr. 4

Ebru cilt, altın zencireklidir. Cilt boyutları 25 x 17,5-13,5 x 12 cm'dir. On sekiz varaktır. Ciltte “*Haffafzâde...*” yazılmıştır. Zahriyede vakıf mührü, kaydı ve “*Seyyid Behçet Ali ez-feyz-i ilâhî...*” ifadeli mühür yer almaktadır. Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde'si*¹⁷³ olan eser, Osmanlı sülüs-nesih yazısının çok güzel bir örneğidir. Bir satır uzun tutulan sülüs, iki satır kısa tutulan nesih, uzun bir satır sülüs, kısa iki satır nesih, uzun bir satır sülüs, kısa iki satır

¹⁷¹ Ebû İsmâil Abdullah b. Muhammed b. Ali el-Ensârî el-Herevî (ö. 481/1089). Herat, Kûhendiz'de doğdu. Soyu sahâbeden Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin oğluna ulaşır. “...Pîr-i tarîkat, şeyhülislâm vb.” unvanlarla anılır. Daha çok tasavvufî hüviyeti ile tanınır. Tasavvuf ve tarih kaynaklarında kendisine Herevîyye ve Ensârîyye adıyla tarikat nispet edilmekte ise de böyle bir tarikat hiçbir zaman teşekkül etmemiştir. Tasavvuf ve kelâm alanında pek çok eser vermiştir. *Dil ü Cân, Kenzü's-sâlikîn, Vâridât, Kalendernâme, Heft Hisâr, Mekûlât, Mahabbetnâme* ve *İlâhinâme* isimli risâleleri Sultan Hüseyin Gunâbâdî tarafından *Resâil-i Hâce Abdullah Ensârî* adı ile yayımlanmıştır. (Uludağ-Yazıcı, “Hâce Abdullah Herevî” **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 1998, c.XVII, s.222-226.)

¹⁷² Mîr İmâd el-Hasenî (ö. 1024/1615). Kazvin'de doğdu (961/1554). Safevîler devrinin ünlü nesta'lik hattatı ve şairidir. Mîr İmâd ve İmâdülmülk diye meşhurdur. Nesta'lik yazıyı Mâlik Deylemî'den meşketti. Daha sonra Muhammed Hüseyin-i Tebrizî adlı hattattan bu sahadaki bilgi ve maharetini geliştirdi. Şah I. Abbas zamanında kâtiplik yaptı ve şehzadelere ders verdi. Sanat hayatının verimli on altı yılı sarayda geçti. Nûreddin Muhammed Lâhicî, yeğeni Abdürreşîd-i Deylemî, Reşîda İmâd'ın tanınmış öğrencilerindendir. Baba Şah ve Mîr Ali Herevî gibi üstatların yazılarını tetkik ederek istifâde eden İmâd, nesta'lik yazıda günümüze kadar devam eden kendi üslûbunu ortaya koymuştur. Eserlerinin çoğu İran, Türkiye ve Avrupa ülkelerine dağılmış olan İmâd pek çok kitap, risâle, murakka' ve kıta yazmıştır (Serin, s. 341, 348).

¹⁷³ bk. Kaya, “Kasîdetü'l-Bürde”, **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2001, c. XXIV, s. 568, 569.

nesih, uzun bir satır sülüs tertibi ile on satır olarak yazılmıştır. Besmele ile başlar. Altın cetvellidir ve nesih satırlar koltukludur. Koltuklar boştur. Hâtıme bir satır sülüs, iki satır nesih ve beş satır rikâ‘ hattıyla yazılmıştır. Altın cetvellidir ve duraklar tezhiplidir. Şeyh Hamdullah hattından nakledilmiştir. Hafaffzâde ketebelidir.

“Temmeti’l-kasîdetü’l-mübâreketü bi-avnilâhi meliki’l-vehhâb.”

Ketebe kaydı ve tarihi *“Ketebehü’l-abdü’l-fakîr ilâ rahmeti rabbihi’l-kadîr Hüseyin el-ma’rûf bi-Haffafzâde¹⁷⁴ nukile min hattı Hamdullah el-müştehir bi’bni’s-Şeyh gaferallâhü zünûbe hüüm ve setera uyûbe hüüm. Sene 1150 (1737-38)”* şeklindedir.

III. Murakka‘ , Hamidiye nr. 8

Zilbahar ciltli, altın zencireklidir. Cilt boyutları, 14,5 x 9,5-9,5 x 5 cm’dir. Yirmi bir varaktır. Kur’ân-ı Kerîm’den Bakara sûresi 213-286. âyetler ile Âl-i İmrân sûresi 1-134. âyetler, güzel nesih hatla yazılmıştır. Altın cetvellidir. Sûre başı, durak ve güller tezhiplidir. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

1. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Dış pervazda bir kısmı silik olan vakıf mührü ile eserin Abdülhamid Han’ın vakfı olduğuna dair ifade bulunuyor. Ketebe kaydı yoktur.

“Ûtûhü min ba’di mâ câet hüümü’l-beyyinâtü bağyen beyne hüüm... fîhi kul kütâlün fîhi kebîr.”¹⁷⁵

2. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Ve saddiün an sebîlillâhi... ve in tühâlitû hüüm fe-ihvânüküm vallâhü ya’lemü’l-müfsid.”¹⁷⁶

3. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Mine’l-muslih ... en teberrû ve tettekû ve tuslihû beyne’n-nâsi.”¹⁷⁷

4. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Semîun alîm. Lâ yûâhizükümullâh... tilke hudûdullâh.”¹⁷⁸

¹⁷⁴Haffafzâde Hüseyin Efendi. 1142-1198 yılları arasında yaşayan Edirneli Emin Efendi’ye sülüs ve nesih yazılarını öğretmiştir (Serin, s.182).

¹⁷⁵el-Bakara 2/213-217.

¹⁷⁶el-Bakara 2/217-220.

¹⁷⁷el-Bakara 2/220-224.

5. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Fe-lâ ta‘tedûhâ... yü‘minü billâhi ve‘l-yevmi‘l-âhir. Zâliküm...”¹⁷⁹

6. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Hizb gülü tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Vallâhü ya‘lemü ve entüm lâ ta‘lemûn... ve lâ cünâha aleyküm fî mâ arraztüm...”¹⁸⁰

7. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Hutbeti‘n-nisâi ev eknentüm fî enfüsiküm... ve‘s-salâti‘l-vüstâ ve kûmû lillâhi kânitîn. Fe-inhıftüm.”¹⁸¹

8. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Fe-ricâlen ev rûkbânâ... vallâhü yakbizu ve yebsut ve ileyhi türce‘ün.”¹⁸²

9. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“E lem-tera ile‘l-mele‘i min benî İsrâîl... in küntüm mü‘minîn.”¹⁸³

10. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Fe-lem mâ fesale tâlûtu bi‘l-cünûdi... ve inne ke le-mine‘l-mürselîn.”¹⁸⁴

11. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Hizb gülü tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Tilke‘r-rusûlü fazzalnâ ba‘za hüüm alâ ba‘z... ve lâ yeûdühü hıfzu hüümâ.”¹⁸⁵

12. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Ve hüve‘l-aliyyü‘l-azîm... fe-emâtehullâhü miete âmin sümme...”¹⁸⁶

---

¹⁷⁸ el-Bakara 2/224-229.

¹⁷⁹ el-Bakara 2/229-232.

¹⁸⁰ el-Bakara 2/232-235.

¹⁸¹ el-Bakara 2/235-239.

¹⁸² el-Bakara 2/239-245.

¹⁸³ el-Bakara 2/246-248.

¹⁸⁴ el-Bakara 2/249-252.

¹⁸⁵ el-Bakara 2/253-255.

13. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“... bease kâle kem lebiste... sümme lâ yütbiûne mâ enfekû mennâ ve lâ ezelle hümm ecrü hümm inde...”¹⁸⁷

14. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“...Rabbihim ve lâ havfün aleyhim ve lâ hümm yahzenûn... fe-esâbehâ i'sârun fihî nârun fahterakat ke zâlik...”¹⁸⁸

15. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar ve hizb gülü tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“...yübeyyinnullâhü lekümü'l-âyâti leallekümm tetefekkerûn... ve lâkin'n-allâhe yehdî men yeşâ'...”¹⁸⁹

16. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıttır. Ketebe kaydı yoktur.

“...mâ tünfikû min hayrin fe-li-enfüsiküm ve mâ tünfikûne illebtigâe vechillâh...”¹⁹⁰

17. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Yemhakullâhü'r-ribâ ve yürbi's-sadakât...fe'l-yektüb.”¹⁹¹

18. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“...aleyhi'l-hakku... lem tecidû kâtiben ferihâniün makbûzatün.”¹⁹²

19. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“... va'fü annâ vağfirlenâ verhamnâ ente...”¹⁹³

20. Kıta: Nesih bir sahife. Bir satır nesih besmele, on satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Serlevha ve duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

---

¹⁸⁶ el-Bakara 2/255-259.

¹⁸⁷ el-Bakara 2/259-262.

¹⁸⁸ el-Bakara 2/262-266.

¹⁸⁹ el-Bakara 2/266-272.

¹⁹⁰ el-Bakara 2/272-275.

¹⁹¹ el-Bakara 2/275-282.

¹⁹² el-Bakara 2/282-283.

¹⁹³ el-Bakara 2/283-286.

“...mevlânâ fensurnâ ale’l-kavmi’l-kâfirîn. Bismillâhirrahmânirrahîm. Elif, Lâm, Mîm... fî kulûbihim zeyğun fe-yettebi’ûne...”¹⁹⁴

21. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Mâ teşâbehe ...ve uhrâ kâfiratün yeravne hüüm misleyhim reâ.”¹⁹⁵

22. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar ve hizb gülü tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“...el’ayn vallâhü yüeyyidü bi-nasrihi menyeşâ’...inne’d-dîne indallâh.”¹⁹⁶

23. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“...eyyâmen ma’dûdâtin ve garra hüüm.”¹⁹⁷

24. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“...fî dînihim mâ kânu yefterûn... yevme tecidü küllü nefsin mâ amilet.”¹⁹⁸

25. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Min hayrin muhdaran ve mâ amilet min sûi’...fe-tekabbelehâ rabbühâ bi-kabûlin hasenin ve enbetehâ...”¹⁹⁹

26. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“...zekeriyâ külle mâ dehale... alâ nisâi’l-âlemîn. Yâ Meryem.”²⁰⁰

27. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

“Yâ Meryemüknütî li-rabbike ve’s-cüdî... ve uhyi’l-mevtâ bi-iznillâh.”²⁰¹

28. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar ve hizb gülü tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

¹⁹⁴ el-Bakara 2/286; Âl-i İmrân 3/1-7.

¹⁹⁵ Âl-i İmrân 3/7-13.

¹⁹⁶ Âl-i İmrân 3/13-19.

¹⁹⁷ Âl-i İmrân 3/19-24.

¹⁹⁸ Âl-i İmrân 3/24-30.

¹⁹⁹ Âl-i İmrân 3/30-37.

²⁰⁰ Âl-i İmrân 3/37-43.

²⁰¹ Âl-i İmrân 3/43-49.

*“Ve ünebbiüküm bi-mâ te’külûn... fî mâ küntüm fîhi tahtelifûn.”*²⁰²

29. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“Fe-emme’l-lezîne keferû... beynenâ ve beyneküm ellâ na’büde.”*²⁰³

30. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“İllallâhe ve lâ nüşrike bihi şey’...yâ ehle’l-kitâbi lime telbisûne’l-hakka bi’l-bâtılı ve tektümûn.”*²⁰⁴

31. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“...el-hakka ve entüm ta’lemûn... inne’l-lezîne yeşterûne bi-ahdillâhi ve eymanihim semenen kalîlâ.”*²⁰⁵

32. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“Ülâike lâ halâka lehüm... Resûlün musaddikun li-mâ meaküm letü’minünne bihi ve le tensurunneh.”*²⁰⁶

33. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“Kâle e ekrartüm ve ehaztüm... ve’l-melâiketi ve’n-nâsi ecmaîn.”*²⁰⁷

34. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar ve hizb gülü tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“Hâlidîne fihâ lâ yühafeffü an hüümü’l-azâb... kul sadakallâhü fettebiu millete İbrâhîme hanîfâ.”*²⁰⁸

35. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“Ve mâ kâne mine’l-müşrikîn... yâ eyyühe’l-lezîne âmenü’t-tekullâhe hakka tukâtihi.”*²⁰⁹

²⁰² Âl-i İmrân 3/49-55.

²⁰³ Âl-i İmrân 3/55-64.

²⁰⁴ Âl-i İmrân 3/64-71.

²⁰⁵ Âl-i İmrân 3/71-77.

²⁰⁶ Âl-i İmrân 3/77-81.

²⁰⁷ Âl-i İmrân 3/81-87.

²⁰⁸ Âl-i İmrân 3/87-95.

36. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“Ve lâ temûtünne illâ ve entüm müslimûn...tilke âyâtillâhi...netlûhâ aleyke bi’l-hakk.”*²¹⁰

37. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“...yürüdü zulmen li’l-âlemîn... yü’minûne billâhi ve’l-yevm.”*²¹¹

38. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“...Âhiri ve ye’mürûne bi’l-ma’rûf... lâ yuhibbûneküm ve tü’minûn.”*²¹²

39. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“bi’l-kitâbi küllihi... hâzâ yümdidküm rabbüküm bi-hamseh.”*²¹³

40. Kıta: Nesih bir sahife. On üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar ve hizb gülü tezhipli. Etrafı renkli kâğıt. Ketebe kaydı yoktur.

*“Âlâfin mine’l-melâiketi... ve’l-kâzımîne’l-gayza ve’l-âfin.”*²¹⁴

IV. Murakka‘ , Hamidiye nr. 9

Kahverengi, deri ciltlidir. Şemseli, salbekli, altın cetveli, zencireklidir. Cilt üzerinde “Şeyh merhumun” yazılmıştır. Kanaatimizce hattın Şeyh olması muhtemeldir. Cilt boyutları 36 x 24-26,5 x 15 cm’dir. Aklâm-ı sitte ile yazılmış hadis-i şeriflerden oluşmaktadır. On varaktır. Zahriyede vakıf mührü ile vakıf kaydı, hâtimede ise sadece vakıf mührü yer almaktadır. Kıtalarda hatların ve satırların tertibi geleneksel tasarıma uygundur. Sülüs-nesih ve muhakkak-reyhânî hatların güzel örnekleri görülmektedir.

1. Kıta 1b: Koltuklu muhakkak reyhânî kıta. Uzun tutulmuş bir satır muhakkak, kısa tutulmuş beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak, kısa beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmıştır; yalnız birinde Sultan Abdülhamid mührü bulunmaktadır. Ketebe kaydı yoktur.

²⁰⁹ Âl-i İmrân 3/95-102.

²¹⁰ Âl-i İmrân 3/102-108.

²¹¹ Âl-i İmrân 3/108-114.

²¹² Âl-i İmrân 3/114-119.

²¹³ Âl-i İmrân 3/119-125.

²¹⁴ Âl-i İmrân 3/125-134.

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Kâle Resûlullah s.a...an rabbihi teâlâ ve tekaddese len yetekarrebe ile'l-mütekarrîbûne...²¹⁵ Kâle Resûlullah s.a...nâkîlen an rabbihi tebâreke ve teâlâ. Lâ yezâlü'l-abdü yetekarrebü ileyye bi'n-nevâfîli hattâ ühubbühü... ve bî yebsuru ve bî yebtişü²¹⁶ ve kâle salavâtullâhi ve aleyhi ve selâmü anillâhi tebâreke ve teâlâ men âdâ lî veliyyen fekad bârezenî bi'l-harbi...²¹⁷ Kâle Resûlullah s.a... ittekû da'vete'l-mazlûmi fe-innehü tahmilü ale'l-gamâmi...²¹⁸

2. Kıta 2a: Koltuklu çok güzel muhakkak reyhânî kıta. Uzun tutulmuş bir satır muhakkak, kısa tutulmuş beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak, kısa beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Kâle Resûlullah salavâtullâhi aleyh. Yekülüllâhü azze ve celle fe ve izzetî ve celâlî le ensurenneke...²¹⁹ Kâle Resûlullah salavâtullâhi aleyhi ve selâmüh. İttekû firâsete'l-mü'mini fe-innehü yenzuru bi-nûrillâh...²²⁰ ...illâ men asamehüllâh.”

3. Kıta 2b: Koltuklu çok güzel muhakkak reyhânî kıta. Uzun tutulmuş bir satır muhakkak, kısa tutulmuş beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak, kısa beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Kâle Resûlullah salavâtullâhi. Kebîrî'l-fücûri nâkızü'l-ahdi ve min ecli ennalâhe ya'lemü... ve küllüküm mes'ülün.”²²¹

4. Kıta 3a: Koltuklu güzel muhakkak reyhânî kıta. Uzun tutulmuş bir satır muhakkak, kısa tutulmuş beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak, kısa beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“An raiyyetihi kâle Resûlullahi ve setettehizûne İsâ ilâhen min dînî min ecli... lâ tütrûnî ke mâ utriye İsâ b. Meryem.”²²²

5. Kıta 3b: Koltuklu güzel muhakkak reyhânî kıta. Uzun tutulmuş bir satır muhakkak, kısa tutulmuş beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak, kısa beş satır reyhânî, uzun bir satır muhakkak tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

²¹⁵ Bu lafızla tespit edilememiştir. Benzer bir rivâyet için bk. Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, XII, 120.

²¹⁶ Buhârî, “Rikâk”, 38.

²¹⁷ Beyhakî, *es-Sünen*, c. III, s. 346.

²¹⁸ Gazzâlî, *İhyâü ulûmi'd-dîn*, c. IV, s. 357 [Dâru'l-Ma'rife, Beyrut].

²¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. II, s. 305; Buhârî, “Zekât”, 63.

²²⁰ Tespit edilememiştir.

²²¹ Buhârî, “Cum'a”, 11.

²²² Buhârî, “Muhâribîn”, 31.

“Kāle Resûlullah salavâtullâhi aleyh ve lâ yahmüdü sultânî ve lâ yutfâ nûrî...²²³ fe-
innallâhe hüve’d-dehrü ve kâle salavât.”

6. Kıta 4a: Koltuklu muhakkak-reyhânî kıta. Bir satır muhakkak, beş satır reyhânî, bir satır muhakkak, beş satır reyhânî, bir satır muhakkak tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Salavâtullâhi aleyhi ve selâmüh ittekü firâsete... me‘âyişiküm.”²²⁴

7. Kıta 4b: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“...ve selâmühü ene minallâhi ve’l-mü’mînüne minnî. Yâ ibne âdeme mâ ecrake aleyye... yetlûbûne’z-zinâ... ellezîne lem yetekebberu an mücâlesetihim ve müvâkeletihim...²²⁵ Muhammedin Nebiyyi’r-rahmeti ve şefîi.”

8. Kıta 5a: Sülüs kıta. On bir satır sülüs hadis-i şerifler. Altın cetvellidir. Dış pervaz renkli kâğıttır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Kāle Resûlullah s.a... bü’istü li-ütimme mekârime’l-ahlâki.²²⁶ Kāle’n-Nebiyyi salavâtullâhi aleyhi ve selâmüh. Bü’istü li-ref’ı’l-âdâti ve tereki’s-şehvâti. An ibni Uyeynete kâle raeytü Süfyâne’s-Sevrî fi’n-nevri fi’l-cenneti... ve ale’l-istinbâti bi’l-fikri.”²²⁷

9. Kıta 5b: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Mektûbün fi’z-zebûri fi’s-sûreti’r-râbiati... kul li-benî İsrâile ellezîne... va’rif ni‘meti kudsî ve mecdî... Salavâtullâhi aleyhi ve selâmü.”

10. Kıta 6a: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Tefekkürü sâatin hayrun min ibâdeti sene min verâi’t-tâcirîn. Ve ülbisü vecheke’l-mehâbete ve’l-kabûl... ileyhi darebe bi-yedihi fe-lem yebruk... fe-kezâlike’l-mâlû ve’l-amelü bi’r-riyâ’...Dâvüdü isma‘ mâ ekülü lâ tü‘ayyirene sâhiben... ”²²⁸

²²³ Müslim, “Edeb”, 5.

²²⁴ Tirmizî, “Tefsîrü’l-Kur’ân”, 16.

²²⁵ Sehâvî, **Makâsîdü’l-hasene**, s. 171.

²²⁶ Beyhakî, **es-Sünen**, c. X, s. 192.

²²⁷ Tespit edilememiştir.

²²⁸ Aclûnî, **Keşfü’l-hafâ**, c. I, s. 310.

11. Kıta 6b: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“...İllâ men lâ yahmedenne sâhiben gınâ ...Dâvûdu min enkata‘a ileyye kabiltühü ve men seelenî ateytühü ve men deânî ecebtühü. ...ve men karube minnî vecede eltâfi ...mektûbün fi‘l-İncîli.”²²⁹

12. Kıta 7a: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Yâ ibne âdeme‘z-kurnî hîne...ve ü‘idde lehüm azâben mühînâ²³⁰...ezkürüke hîne agzabü an Ebî Hüreyre Dâvûdu men azzemenî azzemtühü yevme‘l-kıyâmeti...ve lâ mânia li-kazâi r.a ennehü semi‘a Resûl. ”

13. Kıta 7b: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış hadis-i şerif. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Salavatullâhi aleyhi ve selâmü Dâvudu kün li‘l-yetîmi kel ebi‘r-rahîmi‘ş-şefîki...ile‘l-cennetü‘l-bâligatü. Yekülü lâ yectemi‘u gubârün fi sebîli...es-sûretü‘s-sâbi‘atü mine‘z-Zebûr...Dâvûdu lâ tücâlis...Allâhi ve dühânü cehenneme fi cevfi abdin ebeden.”²³¹

14. Kıta 8a: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış hadis-i şerif. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“Kâle Âişetü r.a yâ Resûlallah. Hel yuhşeru mea‘ş-şühedâi ehadiün. Kâle neam men yezkürü‘l-mevt... ve lâ men yedei‘r-riyâsete ve lâ men ehlekehü‘l-ucbü ve lâ yüksirü‘l-iltifât... ve in nesartüke fe-menze‘l-lezî yahzülük...ve in hazeltüke fe-menze‘l-lezî yensuruk...azâben elîmen ve zâlike cezâühü indî.”²³²

15. Kıta 8b: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs tertibi ile yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“...fi‘l-yevmi ve‘l-leyleti ısrîne merreh...Kâle Bişriün lev tefekkere‘n-nâsü fi azemeh...temme‘l-keâm.”

²²⁹ Tirmizî, “Hudûd”, 24.

²³⁰ el-Ahzâb 33/ 57.

²³¹ Tirmizî, “Fezâilü‘l-cihâd”, 8.

²³² Gazzâlî, İhyâü ulûmi‘d-dîn, c. IV, s. 450.

16. Kıta 9a: Tevkî‘ kıta. Altı satır tevkî‘. Altın cetvelli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

“*Allâhü veliyyü’t-tevfîk. Kale’n-Nebiyü s.a... Allâhümme salli ve sellim alâ Nebiyyi’r-rahmeti...*”

17. Kıta 9b: Rikâ‘ kıta. Altı satır rikâ‘. Altın cetvellidir. Silik bir vakıf mührü vardır. Ketebe kaydı bulunmamakla birlikte dış pervaza “Merhum Şeyh rahmeten” ifadesi yazılmıştır.

“*Kâle’n-Nebiyü’l-ümmiyyi’l-mekkiyyi... ve sellem teslîmen kesîren kesîrâ.*”

V. Murakka‘ , Hamidiye nr. 10

Ebru ciltlidir. Cilt üzerinde “*Murakka-yı ûlâ belega’l-alâ bi-hattı Hâfız Osman*” ifadesi bulunmaktadır. Cilt boyutları 21,5 x 16-12,5 x 7,5 cm’dir. Sekiz yaprak hadis-i şeriflerden oluşan toplama bir murakka’dır. II ve IV. kıta Hâfız Osman ketebelidir. Zahriyede vakıf mührü ile vakıf kaydı yer almaktadır.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Mavi ve yavruağzı renklerde katmerli ara pervazlıdır. Koltuklardan biri boş diğerinde vakıf mührü bulunuyor. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“*Belega’l-ûlâ bi-kemâlihi keşef... an Resûlullah s.a...tekümü’s-sâatü ve’r-racülü yahlibü’l-lakhate fe-mâ yesilü’l-inâü...*”²³³

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, yedi satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Mavi renk üzerine zereşan, kahverenk ve dilme kâğıt, katmerli ara pervazlıdır. Koltuklardan biri boştur, diğerinde vakıf mührü vardır. Dış pervaz renkli kâğıttır. Hâfız Osman²³⁴ ketebe kaydı bulunmaktadır.

“*Eddücâ bi-cemâli hasunet... ketebühü’l-hakîr Osmanî’l-hâfızü’l-Kur’ân.*”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Dilme kâğıtlı, katmerli ara pervazlıdır. Kıta zemini mavi renktir. Koltuklar boş bırakılmıştır. Dış pervaz renkli kâğıt tezhiplidir.

“*Ve anhü salavâtullâhi aleyhi ve selâmühü. Kâle Resûlullah s.a... lâ tehillü’s-sadakatü... ve kâle lâ tehillü’s-sadakatü li-ganiyyin illâ li-hamseti li-gâzin.*”²³⁵

²³³ Müslim, “Fiten”, 140.

²³⁴ bk. Serin, s.158.

²³⁵ Ebû Dâvûd, “Zekât”, 25.

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Dilme kâğıtlı, katmerli ara pervazlıdır. Koltuklar boş bırakılmıştır. Kıta zemini mavi renktir. Dış pervaz renkli kâğıt tezhiplidir. Ketebe kaydı ve tarih “...ketebehü el-hakîr Osman²³⁶ el-ma‘rûf bi-hâfızı’l-Kur’ân sene 1082 (1671-72)” ifadesiyledir.

“Ulemâü ümmetî ke-enbiyâi benî İsrâîl...²³⁷ ketebehü el-hakîr Osmanü’l-ma‘rûf bi-hâfızı’l-Kur’ân sene 1082.”

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Dilme kâğıtlı, katmerli ara pervazlıdır. Koltuklar boş bırakılmıştır. Dış pervaz renkli kâğıtlıdır.

“Kâle racülü’l-müs‘irin etühbü entehdiye ileyk... innî küntü cünübâ.”²³⁸

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Dilme kâğıtlı, katmerli ara pervazlıdır. Koltuklar boş bırakılmıştır. Dış pervaz renkli kâğıttır. Hâfız Osman²³⁹ ketebelidir. Tarih yoktur.

“Uyûbüke kâle... ketebehü’l-hakîr Osmanü’l-ma‘rûf bi-hâfızı’l-Kur’ân.”

7. Kıta: Sülüs meşk kıtası. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Dış pervaz renkli kâğıttır.

8. Kıta: Sülüs meşk kıtası. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Dış pervaz tezhiplidir.

VI. Murakka‘ , Hamidiye nr. 11

Şemseli, salbekli, köşebentli, zencirekli, vişneçürüğü, deri ciltlidir. Cilt boyutları 21 x 16,5-16,5 x 12,5 cm’dir. Ciltte “Ketebehu Hamdullah vezaahu” ve kıta sayısını gösteren “aded 7” ifadesi yer almaktadır. Zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. “Şeyh merhum” yazılmıştır. Son kıta Şeyh Hamdullah’ın ferağ kaydıdır. Yedi kıtadan oluşan mürettep bir murakka’dır.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Sol koltukta Sultan Abdülhamid mührü bulunuyor, sağ koltuk boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“Ani’n-Nebiyi ...Kâle Resûlullah s.a... üzküir mehâsine mevtâkim...²⁴⁰... izâ ve ade’r-racülü ehâhü ve min niyyetihî...²⁴¹fe-lem yefî... mîâd.”

²³⁶ bk. Serin, s.158.

²³⁷ Aclûnî, **Keşfü’l-hafâ**, c. II, s. 64.

²³⁸ Benzer rivayetler için bk. Buhârî, “Gusl”, 23; Ebû Dâvûd, “Tahâret”, 93.

²³⁹ bk. Serin, s. 158.

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“Ve selleme inne min hıyâriküm ...Kâle hayrukümü’l-müdâfi’u...²⁴² Kâle Resûlullah s.a...inne şerre’n-nâsi...yevme’l-kıyâmeti men.”²⁴³

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıt.

“An Aliyyin kerremellâhü vecheh. Men terekehü’n-nâsi...²⁴⁴ fî a’lâhü sadaka.”

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıt.

“Selâsetün in ekremte hüüm...Kâle Resûlullah s.a... setekünü fitenün el-kâ’idü... men teşerrefe leha testeşrifühü fe-men.”²⁴⁵

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıt.

“Ehânûke ve in ehente hüüm ekremük...Kâle Nebiyyü s.a... lâ tüksirü’l-keleme bi-gayri zikirillâh...²⁴⁶ ve inne ba’de’n-nâsi minallâhi...”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerif ve âyet-i kerime. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıt.

“Fezkürünî ezkürküm²⁴⁷...sabeka’l-müferridüne kâlû ve me’l-müferridüne yâ Resûlallah kâle zâkirünallah...²⁴⁸ ve şe’fî’l-ümmet-i Muhammedin ve âlihi ecmaîn.”

7. Kıta: Nesih kıta. Altı satır nesih Şeyh Hamdullah’ın ketebe kaydıdır. Altın cetvelli. Katmerli iç pervaz zereşanlı, dış pervaz renkli kâğıttır ve vakıf mührü bulunmaktadır.

“Ve ketebe Hamdullahi’l-ma’rûf bi’bniş-Şeyh fî evâni şeybihi meaştiâli şa’rihi vertiâşi re’sihi vahtilâli bedenihî... sene erbaa aşere ve tis’amie. Allahümme salli alâ eşrefi’l-halki Muhammede ve âlihi’t-tâhirîn.”

²⁴⁰ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 50.

²⁴¹ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 90.

²⁴² Ebû Dâvûd, “Edeb”, 122.

²⁴³ Buhârî, “Edeb”, 38.

²⁴⁴ Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 58.

²⁴⁵ Buhârî, “Menâkıb”, 25.

²⁴⁶ Tirmizî, “Zühd”, 62.

²⁴⁷ el-Bakara 2/152.

²⁴⁸ Müslim, “Zikir”, 4.

VII. Murakka‘ , Hamidiye nr. 12

Mülevven şemseli, salbekli, köşebentli, zencirekli, kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 26 x 17-20 x 11 cm’dir. Ciltte “*Bi-hattı Yahya min telâmizi Hüseyin Efendi*” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. VI. kıta “...*Yahya min telâmizi Hüseyin Efendi...*” ketebelidir. Mürettep bir murakka’dır.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Sağ koltukta mühür bulunuyor, sol koltuk boş bırakılmış. Dış pervaz renkli kâğıt.

“*Bismillâhi yetemennen bi-zikri’l-celîli...Kâle Resûlullah s.a...müdü’nâtü’l-âcâli ve inne’l-mer’e beyne.*”²⁴⁹

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar boş. Dış pervaz renkli kâğıt.

“*Allahü veliyyü’t-tevfik... cemeahü ve min hakkin meneahü sadaka Resûlullah.*”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar boş. Dış pervaz renkli kâğıt.

“*Kâle’n-Nebiiyyü s.a... len yünecciyeh hadeküm amelühü kâle ve lâ ente yâ Resûlallahî kâle ve lâ ene illâ en...*²⁵⁰ *Kâle Resûlullah s.a... lâ yezâlü tâifetün min ümmetî tükâtilün... alâ men nâdâ hümm hattâ tükâtile âhiru hümm.*”²⁵¹

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar boş. Dış pervaz renkli kâğıt.

“*Ulemâü ümmetî... Kâle Resûlullah s.a... sibâbü’l-mü’mini füsûkun ...*²⁵² *Kâle Resûlullah s.a... el-mü’minü lâ yemûtüne belyünkalün...*²⁵³ *Kâle’n-Nebiiyyü s.a... men samete necâ.*”²⁵⁴

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar boş. Dış pervaz renkli kâğıt.

“*Hayruküm elyenüküm menâkibe fi’s-salâti. Kâle’n-Nebiiyyü s.a... inne etyabe mâ ekeltüm min kesbiküm...*²⁵⁵ *ve kâle el’ızzü fi nevâsi’l-hayli ve’z-zül...*²⁵⁶ *Muhammedin âlihi’t-tayyibîne’t-tâhirîn. Temmel kelâm.*”

²⁴⁹ Benzer rivayetler için bk. Sehâvî, *Mekâsıdu’l-hasene*, s. 139.

²⁵⁰ Buhârî, “Rikâk”, 18.

²⁵¹ Benzer bir rivayet için bk. Buhârî, “İ’tisâm”, 10.

²⁵² Buhârî, “İmân”, 36.

²⁵³ Tespit edilememiştir.

²⁵⁴ Tirmizî, “Sıfâtü’l-kıyâme”, 50.

²⁵⁵ Ebû Dâvûd, “İcâre”, 43.

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Koltuklar boş. Dış pervaz renkli kâğıt. Yahya min telâmîz-i Hüseyin Efendi²⁵⁷ ketebelidir.

“Ve’l-lezî lâ yezküru rabbehü meselü’l-hayyi ve’l-meyyiti kâle Resûlullah s.a... ezîbû ta’âmeküm bi-zikrillâhi²⁵⁸ ve kâle leyse’d-dînü bi’t-temennâ²⁵⁹ ve kâle mâ ubide ilâhün...²⁶⁰ ve kâle a.s ebîtü inde rabbî...²⁶¹ ketebühü’l-fakîr Yahya min telâmîz-i Hüseyin Efendi. Gaferallâhü zünûbe hümmâ âmîn.”

VIII. Murakka‘ , Hamidiye nr. 13

Zencirekli, gri deri ve ebru ciltlidir. Cilt boyutları 30 x 22-24,5 x 16 cm’dir. Ciltte (Yedikuleli) “*Seyyid Abdullah karalama aded 10*” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Ketebe kaydı yoktur.

1. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

2. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

3. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Durak tezhipli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

4. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Durak tezhipli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

5. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

6. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

7. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Durak tezhiplidir. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

8. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

---

²⁵⁶ Buhârî, “Cihâd”, 43.

²⁵⁷ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

²⁵⁸ Aclûnî, **Keşfü’l-hafâ**, c. I, s. 71.

²⁵⁹ Tespit edilememiştir.

²⁶⁰ Tespit edilememiştir.

²⁶¹ Buhârî, “Savm”, 49.

9. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

10. Kıta: Sülüs-nesih karalama kıtası. Etrafı ebrulu. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Ketebe kaydı bulunmamaktadır.

IX. Murakka‘ , Hamidiye nr. 14

Zencirekli, kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 22 x 11,5–17,5 x 78 cm’dir. Ciltte “*Derviş Ali kıta 8*” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. VIII. kıta Derviş Ali ketebelidir. Mürettep murakka’dır.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on mâil satır güzel nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Sol koltukta silik mühür bulunuyor, sağ koltuk boş bırakılmış. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. Kâle Resûlullah s.a... Lâ yükemmilü abdü’l-îmâne... ve mene‘a lillâhi...*”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan.

“*Kâle Resûlullah s.a...Kâle lehü sel ammâ buddeleke fe-kâle yâ Nebîyallahî ühibbü en ekûne.*”²⁶²

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmıştır. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan.

“*Selâsetün lâ türeddü da‘vetü hüüm ...İlâllâhi teâlâ kâle eksir zikra.*”²⁶³

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih yazılıdır. Altın cetvelli. Koltuklar boş. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan.

“*Ve’l-imâmü’l-âdilü ve da‘vetü’l-mazlûm... Kâle i‘tesil mine’l-cenâbeti.*”

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar boş. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan.

“*Yerfe‘uhâ Allâhu fevka’l-gamâmi ve yeftehü lehâ...Kâle istağfirullâhe dâimen tekille zünûbüke.*”

²⁶² İç içe geçmiş pek çok hadis-i şerif görülmektedir; uzun hali hiçbir kaynakta yer almamaktadır. Benzeri için bk. İbn Mâce, Zühhd 24.

²⁶³ bk. İbn Mâce, “Zühhd”, 24.

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar boş. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan.

“Ebvâbü’s-semâi ve yekûlü’r-rabbü ve ‘izzetü le ensârunneke... mâ ebgazehullâhü ve Resûlühü.”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar boş. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan.

“ Ve lev ba‘de hıynin Allâhümme sallî ve sellim alâ eşrefi...”

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih ketebe kaydı. Altın cetvelli. Koltuklar boş. İç ve dış pervaz renkli kâğıt zerefşan. Derviş Ali²⁶⁴ ketebeli, 1068 (1657-58) tarihlidir.

“el-halki Muhammedin... ketebühü’l-fakîr ez‘afü ibâdillâhi’r-raûfü Derviş Ali gaferallâhü zünûbehü ve setera uyûbehü li-sene 1068.”

X. Murakka‘ , Hamidiye nr. 16

Zencirekli, kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 25 x 20–19,5 x 14,5 cm’dir. Ciltte “*Derviş Ali kıta 6*” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Altı kıtadan oluşmaktadır. VI. kıta Derviş Ali ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar, beynessutûr ve serlevha tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt.

“Bismillâhirrahmânirrahîm...yekûlü tekûnü ümmetü fi.”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih, bir satır sülüs üç satır nesih tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt.

“Kâle Zünnûni’l-Mısrî...fi’d-dünyâ alâ selâseti itbâkın...²⁶⁵ ...ve emmâ.”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs iki satır nesih tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt.

“...vechihî ev en yemna‘ahü men.”

²⁶⁴ bk. Serin, s.152, 161.

²⁶⁵ Tek rivayet var, kaynaklarda tespit edilemedi.

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih, bir satır sülüs iki satır nesih tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt.

“el-yakîni’n-nazaru ilallâhi fi külli şey’in ve’r-rucû’... enfekuhü isrâfen ve in.”

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs bir satır nesih tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt.

“...Ve in emsekûhü emsekûhü... kulûbihim hattâ evredet hüm.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih, bir satır sülüs, iki satır rikâ‘ hatla tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt. Derviş Ali ²⁶⁶ ketebelidir.

“Nebze’l-mesibhî min ehşâü miltikami... Meşekahü’l-abdü’l-fakîr Derviş Ali hâmiden lillâhi teâlâ ve musalliyen alâ Nebiyyehim Muhammedin âlihi’t-tayyibîne’t-tâhîrin ecmaîn.”

XI. Murakka‘ , Hamidiye nr. 17

Zencirekli, ebru ciltlidir. Cilt boyutları 26 x 17–17 x 11 cm’dir. Ciltte “Şeyh merhum kıta 4” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Ketebe kaydı görülmemektedir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. İç pervaz halkâr, ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“Kâle Resûllullah s.a...cezbetün min cezebâti’r-rahmâni...sibâbü’l-mü’mini füsûkun ve kâtâlihü küfrün²⁶⁷ ve kâle Resûllullahi s.a.v.”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. İç pervaz halkâr, ara pervaz zerefşan etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“Ve bihî nesta’inü ve aleyhi netevkelü inne fi’l-cenneti... fe-yekülüne ve entüm ve lillâh.”²⁶⁸

3. Kıta : Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, bir satır sülüs tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar, beynessutûr tezhipli. İç pervaz tezhipli, ara pervaz zerefşan etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

²⁶⁶ bk. Serin, s. 152, 161.

²⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, c. I, s. 439.

²⁶⁸ Müslim, “Cennet”, 13.

“*el-hattü’l hasen... el-hattü hendesetiin rûhâniyetiin.*”

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki satır nesih, bir satır sülüs, altı mâil satır nesih ve bir satır sülüs tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar, beynessutûr tezhipli. İç pervaz zerefşan etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“...İslâmi sadaka Resûlullah.”²⁶⁹

XII. Murakka‘ , Hamidiye nr. 18

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 23 x 16 –18 x 11,5 cm’dir. Ciltte “*Hâfız Osman kıta 20 ebru*” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. II. kıta ve XIII. kıta Hâfız Osman ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir satır nesih, bir satır sülüs tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm... fe-seyekfikünullâhü ve hüve.*”²⁷⁰

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir satır nesih, bir satır sülüs tertibine göre yazılmış. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Hâfız Osman²⁷¹ ketebelidir.

“...sevvedehü’l-fakîr Osman el-ma‘rûf bi-Hâfızı’l-Kur’ân gaferallâhü zünûbehü ve bi’l-İslâmi dînen ve bi-Muhammedin s.a.v...”

3. Kıta: Sülüs-nesih kıta. İki satır sülüs, iki satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt.

“*An İbni Umer mefâtihi’l-gaybi... illallâhü teâla sadaka Resûlullah.*”²⁷²

4. Kıta: Sülüs kıta. Üç satır sülüs, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Hâfız Osman²⁷³ ketebelidir.

“*Kâle’n-Nebiyyü a.s. ekrimû evlâdeküm...²⁷⁴ sadaka habîbullah. Meşşakahü’l-fakîr Osman el-ma‘rûf bi-Hâfızı’l-Kur’ân.*”

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar ve ara pervaz tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

²⁶⁹ Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 36.

²⁷⁰ el-Bakara 2/137.

²⁷¹ bk. Serin, s.158.

²⁷² Buhârî, “Tevhîd”, 4.

²⁷³ bk. Serin, s. 158.

²⁷⁴ Abdürrezzâk, *el-Musannef*, c. IX, s. 19.

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Kâle Resûlullah s.a.v... yüsellimü’r-râkibü...²⁷⁵ ve kâle lâ teşebbehü²⁷⁶ teslime’n-nesâra’l-işaretü bi’l-keffi.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar ve ara pervaz tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“Kâle Resûlullah s.a... hayru sufûfi’r-ricâli...²⁷⁷ Kâle Resûlullah s.a.v... izâ dehaltüm büyûten fe-sellimû...²⁷⁸”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“Ve selleme men kâme... âyâtin lem yükteb...²⁷⁹ ve kâle’n-Nebiyü s.a.... izâ merertüm.²⁸⁰”

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“Mine’l-gâfline ve men kâme bi-mieti âyetin... ve kâle Resûlullah s.a ...²⁸¹ ve kâle Resûlullah aleyhi ve selleme izâ.”

9. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur.

“Kütibe mine’l-kânitîne ve men kâme bi-elfi izâ semi’tümü’l-müezzin...²⁸² Kâle’n-Nebiyü s.a.v... lâ tesübbü’d-dünyâ fe-ni’amet.”

10. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur.

“Âyetin kütibe mine’l-mukantarîne ve kâle. Mettyetü’l-mü’mîn aleyhâ yeblügu’l-hayr...²⁸³ Kâle’n-Nebiyü a.s.”

11. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“En Nebiyü s.a.v... mine’l-kebâiri... ve hel yeştümü’r-racülü vâlideyhi. Kâle neam...²⁸⁴ Kâle Resûlullah s.a... men âvâ ilâ firâşihî tâhiren yezkürullâhe hattâ yüdrikehü.”²⁸⁵

²⁷⁵ Buhârî, “İsti’zân”, 5.

²⁷⁶ Tirmizî, “İsti’zân”, 7.

²⁷⁷ Müslim, “Salât”, 132.

²⁷⁸ Abdurrezzâk, **el-Musannef**, c. X, s. 389.

²⁷⁹ Tespit edilememiştir.

²⁸⁰ Tirmizî, “Daavât”, 87.

²⁸¹ Müslim, “Tevbe”, 11.

²⁸² Müslim, “Salât”, 11.

²⁸³ Tespit edilememiştir.

12. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafi renki kâğıt. Hâfız Osman²⁸⁶ ketebelidir.

“el-Ulemâü verasetü’l-enbiyâi... ketebühü’l-hakîr Osmanü’l-Hâfızu kelâmallâhi’l-kadîm. Hâmiden lillâhi teâlâ ve musalliyen alâ Nebiyyihi ve âlihi ve sahibihî ecmaîn ve sellim teslîmâ.”

13. Kıta: Sülüs meşk kıtası. Altın cetvelli. Etrafi ebrudur. Hâfız Osman²⁸⁷ ketebelidir.

“... sevvedehü’l-fakîr Osmanü’l-ma’rûf bi-hâfızı’l-Kur’ân gufire zünûbehü.”

14. Kıta: Sülüs meşk kıtası. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafi ebrudur.

15. Kıta: Sülüs meşk kıtası. Altın cetvelli. Etrafi ebrudur.

16. Kıta: Sülüs meşk kıtası. Altın cetvelli. Etrafi ebrudur.

17. Kıta: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafi renkli kâğıt zerefşan.

“Bismillâhirrahmânirrahîm...ve şefî’l-ümmeî Muhammedin ve âlihi ecmaîn.”

18. Kıta: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafi renkli kâğıt tezhipli.

“Bismillâhirrahmânirrahîm... Kâle etedrûne me’l-gıybetü kâlû Allâhü ve Resûlühü a’lem...²⁸⁸ ve an Âişete enne racülen iste’zene ale’n-Nebiyyi s.a...²⁸⁹Allâhümme salli ve sellim alâ Muhammedin ve âlihi ecmaîn.”

19. Kıta: Nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafi ebrudur.

“Kâle Resûlullah s.a.v... izâ kâne selâsetün fî seferin...²⁹⁰ ani’n-Nebiyyi s.a.v... yekülü Allâhümme innî eûzübike...²⁹¹ ve anhü s.a.v... yekülü Allâhümme innî eûzübike mine’ş-şikâki...²⁹² Kâle Resûlullah s.a.v... inne etyabe mâ ekeltüm min kesbiküm...²⁹³ Kâle Resûlullah s.a.v... mâ ekele ehadün taâmen kattu.”²⁹⁴

²⁸⁴ Müslim, “Îmân”, 146.

²⁸⁵ Tirmizî, “Daavât”, 98.

²⁸⁶ bk. Serin, s. 158.

²⁸⁷ bk. Serin, s. 158.

²⁸⁸ Müslim, “Birr ve Sıla”, 70.

²⁸⁹ Buhârî, “Edeb”, 38.

²⁹⁰ Ebû Dâvûd, “Cihâd”, 87.

²⁹¹ Tirmizî, “Daavât”, 143.

²⁹² Ebû Dâvûd, “Vitr”, 32.

²⁹³ Tirmizî, “Ahkâm”, 22.

²⁹⁴ Ebû Dâvûd, “İcâre”, 43.

20. Kıta: Nesih kıta. Bir satır sülüs, on satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıttır.

“Kāle Resûlullah s.a.v... ennâsü meâdinü ke meâdini’z-zeheb...²⁹⁵ Kāle Resûlullah s.a.v. yûzenü yevme’l-kıyâme...²⁹⁶ Kāle Resûlullah s.a.v...men tefakkahe fî dînillâh...²⁹⁷ Kāle Resûlullah s.a... ilâ İbrâhîme s.a.v...²⁹⁸ Kāle Resûlullah s.a.v.. el- âlimü emînüllâh... Kāle’n-Nebîyyi s.a.v.”

XIII. Murakka‘ , Hamidiye nr. 19

Zencirekli, ebru ciltlidir. Cilt boyutları 27 x 13,5 – 18 x 11 cm’dir. Ciltte “Yahya Efendi” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. II ve IV. kıta Yahya Efendi ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu çok güzel sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar, ara pervaz ve dış pervaz ebruludur.

“Bismillâhi teyemmünen bi-zikrihi’l-celîl. Kāle’n-Nebîyyi s.a.v...izâ veade’r-racülü ehâhü ve min niyyetihi...²⁹⁹ Kāle a.s men ahlasa lillâhi erba’îne sabâhan...³⁰⁰ Allâhümme salli ve sellim alâ Muhammedin ve âlihi ve sahbihi ecmaîn.”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar, ara pervaz ve dış pervaz ebruludur. Vakıf mührü bulunmaktadır. Yahya Efendi³⁰¹ ketebelidir.

“Allâhü veliyyü’t-tevfik... an Ebî Hüreyre kâle. Kāle Resûlullah s.a.v... eyühıbbu ehâdüküm izâ race’a...³⁰² ketebehü’l-fakîr Yahya gaferallâhü zünûbehü âmîn.”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar, ara pervaz ve dış pervaz ebruludur.

“Zillü’s-sultâni ke zıllullâh. Kāle’n-nebiyyü s.a.v...izâ veade’r-racülü ehâhü...³⁰³ ve anhü hayrukümü’l-müdâfiu...³⁰⁴ sadaka.”

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Koltuklar, ara pervaz ve dış pervaz ebruludur. Yahya³⁰⁵ ketebelidir.

²⁹⁵ Buhârî, “Menâkıb”, 1.

²⁹⁶ Aclûnî, **Keşfü’l-hafâ**, c. II, s. 400.

²⁹⁷ Gazzâlî, **İhyâü ulûmi’d-dîn**, c. I, s. 6.

²⁹⁸ Gazzâlî, **İhyâü ulûmi’d-dîn**, c. I, s. 6.

²⁹⁹ Aclûnî, **Keşfü’l-hafâ**, c.II, s. 224.

³⁰⁰ Aclûnî, **Keşfü’l-hafâ**, c. II, s. 224.

³⁰¹ Hattat hakkında bilgi bulunamadı.

³⁰² Müslim, “Salâtü’l-müsâfirîn”, 250.

³⁰³ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 90.

³⁰⁴ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 122.

“*Kelâmü’l-mülûki mülûkü’l-kelebi...Kâle Resûlullah s.a.v... izâ hazarati’s-salâtü ...*³⁰⁶ *ketebühü’l-fakîr Yahyâ.*”

XIV. Murakka‘ , Hamidiye nr. 20

Cilt boyutları 23 x 17,5–20,5 x 10 cm’dir. Ciltte “*Nesih-Şeyh 2*” ifadesi ve vakıf mührü ile vakıf kaydı bulunmaktadır. İki sayfadan oluşmaktadır. Şeyh Hamdullah’a aittir.

1. Kıta: Nesih kıta. On yedi satır çok güzel nesih mukaddime. Altın cetveli. Duraklar, serlevha ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıt. 901(1495-96) tarihlidir.

2. Kıta: Nesih kıta. On beş satır nesih ferağ kaydı. Altın cetveli. Duraklar, serlevha ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıt. Vakıf mührü bulunmaktadır.

“... *ve vekaa’l-ferâğ... fî dâri’l- fethi Konstantiniyyeti... fî evâli Zilhicce sene ihdâ tis’a mie min hicretü’n-Nebîyye.*”

XV. Murakka‘ , Hamidiye nr. 21

Şemseli, zencirekli, kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 24 x 21,5–17,5 x 14,5 cm’dir. Ciltte “*İsmâil b. Ali kıta on altı*” ifadesi, zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. XVI. kıtada İsmâil b. Ali ketebesidir. Aklâm-ı sitte hattı ile yazılmış, çok güzel tezhipli on altı kıtadan oluşan aklâm-ı sitte murakkadır.

1. Kıta: Koltuklu muhakkak reyhânî kıta. Bir satır muhakkak, dört satır reyhânî, hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır. Vakıf mührünü taşımaktadır.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. Kâle’n-Nebîyyü s.a.v... şîrerü ümmetü...³⁰⁷ Kâle Resûlullah s.av. el-mü’minü heyyinün leyyinün ke’l-cemeli’l-enfi...³⁰⁸ Kâle’n-Nebîy s.a...*”

2. Kıta: Koltuklu muhakkak reyhânî kıta. Bir satır muhakkak, dört satır reyhânî, hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“*Kâle’n-Nebî s.a.v... temûtüne ve kemâ temûtüne tüb’asûn.³⁰⁹ Kâle’n-Nebî...s.a.v büüstü li-ütemmime mekâra’l-ahlâk...³¹⁰ ve sadaka habîbullâh.*”

³⁰⁵ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

³⁰⁶ Buhârî, “Ezân”, 17.

³⁰⁷ Tespit edilememiştir.

³⁰⁸ Tirmizî, “Sıfâtü’l-kıyâme”, 45.

³⁰⁹ Tespit edilememiştir.

³¹⁰ Beyhakî, **es-Sünen**, c. X, s. 192.

3. Kıta: Koltuklu muhakkak reyhânî kıta. Bir satır muhakkak, altı satır reyhânî, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“Yeümmü’l-kavme ekraû hümm li-kitâb. Kâle Resûlullah s.a.v... rızâhü bi-mâ gazallâhe min şekâveh...³¹¹ Kâle Resûlullah s.a... bi-hasbimriin mine’ş-şerri...³¹²”

4. Kıta: Koltuklu muhakkak reyhânî kıta. Bir satır muhakkak, yedi mâil satır reyhânî, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“Allâhü fe-in kânü fi’l-kırâati... Kâle innallâhe teâlâ...³¹³ Kâle’n-Nebiyü s.a.v... innallâhe yekülü eyne’l-yetehabbüne celâli’l-yevme üzilli hümm fi...³¹⁴”

5. Kıta: Koltuklu muhakkak reyhânî kıta. Bir satır muhakkak, altı satır reyhânî, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“... fi zıllı yevme lâ zılle illâ zıllı³¹⁵ ... ve’s-salâti alâ Muhammedin ve âlihi ecmaîn.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, yedi satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“Kâle’n-Nebî a.s. Kâle Resulûllah s.a.v... sufûfeküm ve kâribû beynehâ...³¹⁶ Kâle Resûlü’s-sakaleyni ve Nebiyü’l-harameyni Muhammediin... el-kaderiyetü mecûsü hâzihi’l-ümmet...³¹⁷ Kâle Resûlullah s.a.v...”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, yedi satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“Hıyâruküm elyenüküm nahnü’l-âhirüne’s-sâbiküne yevme’l-kıyâme...³¹⁸ ve fi rivâyetin el-âhirüne ve’l-evvelüne...³¹⁹ ve fi rivâyetin nahnü’l-âhirüne...³²⁰ ve’an Ebî Hüreyre.”

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, yedi satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

³¹¹ Tirmizî, “Kader”, 15.

³¹² Tirmizî, “Zühd”, 60.

³¹³ Tirmizî, “Zühd”, 60.

³¹⁴ Müslim, “Birr ve Sıla”, 37.

³¹⁵ Müslim, “Birr ve Sıla”, 37.

³¹⁶ Ebû Dâvûd, “Salât”, 96.

³¹⁷ Ebû Dâvûd, “Sünne”, 17.

³¹⁸ Buhârî, “Cum’a”, 1.

³¹⁹ Müslim, “Cum’a”, 20.

³²⁰ Müslim, “Cum’a”, 22.

“Menâkibe fi’s-salâti an Resûlillâhi s.a.v... üz-kürû mehâsine mevtâküm...³²¹ Kâle Resûlullahi s.a... izâ selleme fi’l-vitri kâle sübhâne’l-meliki...³²² Kâle Resûlullahi s.a.v... acibe rabbünâ min racüleyni racülin... fe-yekûlullâhü li-melâiketihî.”

9. Kıta: Koltuklu çok güzel sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, yedi satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“Ve anhü s.a.v... ünzurû ilâ abdî sâre an firâşih...³²³ Kâle Resûlullahi s.a.v... inne şerre’n-nâsi indallâhi menziletan yevme’l-kıyâmeti men terekehü.”³²⁴

10. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dokuz satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar duraklar ve dış pervaz tezhipli, koltuklar da iki dikey satır nesih bulunuyor. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“Ve selleme inne min hıyâriküm. Ennâsü itkâe...³²⁵ Kâle Resûlullahi s.a.v... men tereke’l-kizbe ve hüve bâtulün büniye lehü beytün...³²⁶ Kâle’n-Nebî s.a... hayruküm men ayyere ehâhü bi-zenbin lem yemüt hattâ ya‘melehü...³²⁷ Kâle izâ veade’r-racülü.”³²⁸

11. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve dış pervaz tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıttır.

“Ahsenüküm ahlâkan sadaka. el-müdâfîu an aşîretihî mâ lem ye’sem.³²⁹ Kâle Resûlullahü s.a.v... lem yebka mine’n-nübüvveti ille’l-mübeşşirât...³³⁰ Kâle Resûlullahi s.a.v... tüd’avne yevme’l-kıyâmeti.³³¹ Kâle’n-Nebıyyü s.a.v... lâ yedhulü’l-cennete mennâniün ve lâ âkun ve lâ müdminü hamrin.³³² sadaka Resûlullahi ve sadaka Habîbullah.”

12. Kıta: Koltuklu sülüs-rikâ‘ kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. İç pervaz mavi renkli, ara pervaz dilme kâğıt, dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“Ve bi’ş-şükri tedümü’n-niami küllühâ. Kâle’n-Nebıyyü s.a.v... lâ yezâlü tâifetün...³³³ ve anhü s.a.v.”

³²¹ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 50.

³²² Ebû Dâvûd, “Vitr”, 6.

³²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. I, s. 416.

³²⁴ Buhârî, “Edeb”, 38.

³²⁵ Buhârî, “Edeb”, 38.

³²⁶ Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 58.

³²⁷ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 90.

³²⁸ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 122.

³²⁹ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 122.

³³⁰ Buhârî, “Ta’bîr”, 5.

³³¹ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 69.

³³² Nesâî, “Eşribe”, 46.

³³³ Bu lafızla tespit edilememiştir. Benzer bir rivayet için bk. Buhârî, “Menâkıb”, 28.

13. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. İç pervaz mavi renkli, ara pervaz dilme kâğıt, dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“Ve billâhi't-tevfiku ve hüve ni'me'r-refik. Lâ yezâlü min ümmetü ümmetün kâimetün...”³³⁴

14. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. İç pervaz mavi renkli, ara pervaz dilme kâğıt, dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“Kâle'n-Nebiyü s.a... Allâhü bi-ikâb.”³³⁵

15. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. İç pervaz mavi renkli, ara pervaz dilme kâğıt, dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır. 1102 (1690-91) tarihlidir.

“İnnallâhe beasenî li-temâmi mekârimi... nâkilen an hattı Şeyh satren ba'de satrin sene isnâ mietün elf.”

16. Kıta: Koltuklu sülüs-rikâ' kıta. Bir satır sülüs, beş satır rikâ', hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar tezhipli. İç pervaz dilme kâğıt, dış pervaz tezhiplidir. Nesih yazı sol koltukta iki satır devam etmiştir. İsmâil b. Ali³³⁶ ketebelidir.

“el-Ahlâki ve kemâli mehâsini'l-ef'âl... İsmâil b. Ali hâmiden lillâhi teâlâ... ve etbâihi ve eşyâihi ve itratihî ve ümmete ecmaîn ve selleme teslîmen kesîren kesîra âli yevme'l-haşri ve'l-karâr.”

XVI. Murakka' , Hamidiye nr. 22

Cilt boyutları 25,5 x 18–18 x 10 cm'dir. Ciltte “Suyolcuzâde hattı ile Kıta 4 Mustafa Eyyûbî” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü, vakıf kaydı bulunmaktadır. Dört kıtadan oluşmaktadır. IV. kıta Mustafa Eyyûbî ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih yazılıdır. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Sol koltukta vakıf mührü bulunmaktadır. Durak tezhipli. İç pervaz mavi renkli, dış pervaz renkli kâğıttır.

“Bismillâhi teyemmünen bi-zikri'l-celîli... lâ tuhsâ fi'l-leyli.”

³³⁴ Buhârî, “Menâkıb”, 28.

³³⁵ Ebû Dâvûd, “Melâhim”, 17.

³³⁶ bk. Serin, s. 163.

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. İç pervaz mavi renkli, dış pervaz renkli kâğıttır.

“*Kāle'n-Nebiyü s.a.v... Allâhümme bi-tevfıkıke kad ahtartenî.*”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmış. Durak tezhipli. İç pervaz mavi renkli, dış pervaz renkli kâğıttır.

“*Ulemâü ümmetî... fevka tâkati ve lem terza annî.*”³³⁷

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. İç pervaz mavi renkli, dış pervaz renkli kâğıttır. Mustafa el-Eyyûbî³³⁸ ketebeli, 1055 (1645-46) tarihlidir.

“*... sevvedehü ez'afü'l-ibâdi Mustafa el-Eyyûbî sene 1055.*”

XVII. Murakka' , Hamidiye nr. 23

Altın cetveli, mercan renkli, deri ciltlidir. Cilt boyutları 24,5 x 17–19 x 11 cm'dir. Ciltte “*Derviş Ali kıta 8*” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Sekiz kıtadan oluşmaktadır. VIII. kıta Derviş Ali ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmış. Sol koltukta Sultan Abdülhamid mührü bulunmaktadır. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm...Kāle Resûlullah s.a.v...fî's-sahûri bereketen.*³³⁹ *Ve kâle faslû mâ beyne sıyâminâ... ennâsü bi-hayrin mâ accelü'l-fitr*³⁴⁰ *ve kâle izâ akle.*”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“*Kāle Resûlü'l-mekkiyyü ve'l-medeniyyü el-hâşimiyyü... men lem yemce'u.*”³⁴¹

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih. Altın cetveli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

³³⁷ Münâvî, *Feyzu'l-kadîr*, c. I, s. 21.

³³⁸ Mustafa Eyyûbî (Suyolcuzâde). İstanbul Eyüp'te doğmuştur. *Devhatü'l-küttâb*'ın yazarı Suyolcuzâde Mehmed Necip Efendi'nin büyükbabasıdır. Ünlü hattat Derviş Ali'nin öğrencisi olmuş ve altı çeşit yazıyı ondan öğrenmiştir. Kendisi Hâfız Osman'a hocalık etmiştir. IV. Mehmed devri hattatlarındandır. Elliden fazla Kur'ân-ı Kerîm, 100 kadar en'âm (Kur'ân-ı Kerîm'in 6. cüz'ü) evrâd, birçok murakka' yazmıştır. Milâdî 1685-86'da yetmiş yaşında vefat etti (Rado, s.104). Bir Mustafa Eyyûbî daha vardır ki Said Ali Paşa'nın mühürdarıdır. Hüsn-i hattı Yakub Hindî'den görmüştür (Mücâzât-ı sitemkâr 1173/1759) senesinde vefat etmiştir (Müstakimzâde, s.557).

³³⁹ Buhârî, “Savm”, 20.

³⁴⁰ İbn Huzeyme, *Sahîh*, c. III, s. 215.

³⁴¹ Buhârî, “Savm”, 42, 47.

“el-Kureyşiyü s.a.v...mâ bease es-sıyâme mine’l-leyli kable’l-fecri...³⁴²ve kâle Resûlullah s.a.v... izâ semia’n-nidâ’...³⁴³ve kâle kâlellâhü tebâreke ve teâlâ ehabbü ibâdî...³⁴⁴ve kâle izâ eftara ehadüküm... alâ mâin fe-innehü.”³⁴⁵

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“Allâhü Nebiyyen illâ ra‘ye’l-ganeme fe-kâle ashâbühü. Kâle Resûlullah s.a... min etbaga’l-kazâe ve seele...³⁴⁶Kâle Resûlullah s.a.v... men serrehü en yetemessele lehü’r-ricâl...³⁴⁷Kâle’n-Nebiyyi s.a.v... sebâbü’l-mü’mini füsûkun ve kıtâlühü küfrün.”³⁴⁸

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“An Ümmi Seleme ennehâ kânet inde Resûlullahi. Kâle Resûlullah s.a.v... itteku’l-harâme fi’l-bünyâni...³⁴⁹Kâle’n-Nebiyyü s.a.v... belligû annî...³⁵⁰Kâle Resûlullah s.a.v... tehayyerü li-nutfiküm ve eksirû zikre...³⁵¹Kâle Resûlullah s.a.v...”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

“Allâhü... ve Meymûnetü. Zevvicü’l-kulûbe...Kâle Resûlullah s.a.v... tezevvecü’l-vedûde’l-velûde...³⁵²Kâle Resûlullah s.a.v... ..fe-innehü ehleke men kâne kableküm...”³⁵³

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt zereşan.

“İzâ kable İbnü Ümmi Mektum...Kâle Resûlullah s.a.v... hassinû emvâleküm bi’z-zekâti... Kâle Resûlullah s.a... hel tedrî mâ hakkullâhi ale’l-ibâd...En ya‘büdühü ve lâ yüşrikû bihi şey’â³⁵⁴ Yâ Meâz ibni Cebelin hel.”

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar boş bırakılmış. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır. 1079 (1668-69) tarihlidir. Derviş Ali³⁵⁵ ketebelidir.

³⁴² Ebû Dâvûd, “Savm”, 72.

³⁴³ Ebû Dâvûd, “Savm”, 18.

³⁴⁴ Tirmizî, “Savm”, 13.

³⁴⁵ Tirmizî, “Zekât”, 26.

³⁴⁶ Tirmizî, “Ahkâm”, 1.

³⁴⁷ Tirmizî, “Edeb”, 1.

³⁴⁸ Buhârî, “İmân”, 35.

³⁴⁹ Kuzâî, *Müsnedü’s-şihâb*, c. I, s. 388.

³⁵⁰ Buhârî, “Enbiyâ”, 51.

³⁵¹ İbn Mâce, “Nikâh”, 46.

³⁵² Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 4.

³⁵³ Buhârî, “Zekât”, 9.

³⁵⁴ Beyhakî, *Sünen*, c. III, s. 382; Buhârî, “Libâs”, 99; Buhârî, “Libâs”, 99.

“*Ve selleme ihtecibe... ketebühü'l-hakîr ez'afü'l-ibâd el-hakîr Dervîş Ali Hâmiden lillâhi teâlâ ve musalliyen alâ Nebiyyihi Muhammedin ve âlihi et-tahirîn sene tis'a ve seb'îne ve elf. Men lehü'l-izzü ve's-şeref.*”

XVIII. Murakka‘ , Hamidiye nr. 24

Zencirekli, şemseli, kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 22,5 x1 5–18 x 9 cm'dir. Ciltte “*İsmâil Zühdi kıta 14*” ifadesiyle zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. On dört kıtadan oluşan çok güzel esmâü'l-hüsnâ. XIV. kıta İsmâil Zühdi ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü'l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. Hüvallâhü, er-Rahmân, er-Rahîm.*”

2. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü'l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Sol koltukta sultan Abdülhamid mührü, sağ koltuk boş. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“*el-Mâlikü'l-Kuddûs. es-Selâm, el-Mü'min, el-Müheymin.*”

3. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü'l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“*el-Azîzü'l-Cebbâri'l-Mütekebbîr. el-Hâlik, el-Bâri, el-Musavvir.*”

4. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü'l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“*el-Gaffâri'l-Kahhâri'l-Vehhâb. er-Rezzâk, el-Fettâh, el-Alîm.*”

5. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü'l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“*el-Kâbizu'l-Bâsıt. el-Hâfız, er-Râfi', el-Muiz, el-Müzil.*”

6. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü'l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

³⁵⁵ bk. Serin, s. 152, 161.

“es-Semî‘u’l-Basîr. el-Hakem, el-Adl, el-Latîf, el-Habîr.”

7. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü’l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“el-Hakîmü’l-Azîm. el-Gafûr, eş-Şekûr, el-Hafîz, el-Mukît.”

8. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü’l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“el-Hasîb, el-Celîl. er-Rakîb, el-Mücîb, el-Vâsi’.”

9. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü’l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“el-Halîmü’l-Vedûdü’l-Mecîd. el-Bâis, eş-Şehîd, el-Hak.”

10. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü’l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“el-Vekîlü’l-Kaviyyü. el-Metîn, el-Muhyî, el-Mümît.”

11. Kıta: Koltuklu celî sülüs-nesih kıta. Bir satır celî sülüs, bir satır nesih esmâü’l-hüsnâ. Harflerin etrafı altın mürekkeple tahrirlenmiş. Altın cetvelli. Koltuklar boş, duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı.

“el-Muhsî, el-Mübdî, el-Mu‘îd. el-Hay, el-Kayyûm, el-Vâcid, el-Mâcid.”

12. Kıta: Yedi satır nesih esmâü’l-hüsnâ. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“el-Vâhid, el-Ehad, es-Samed, el-Kâdir... el-Ganî, el-Mugnî, el-Mâni’.”

13. Kıta: Yedi satır nesih esmâü’l-hüsnâ. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıt.

“ez-Zâr, en-Nâfi‘, en-Nûr... ve bi’l-birri ma‘rûfün mevsûfün bi-lâ gâyetin ve ma‘rûfün.”

14. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. İç pervaz açık mercan renkli kâğıt. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlı. İsmâil Zühdü³⁵⁶ ketebelidir.

“...ketebehü’l-fakîr İsmâil Zühdü hâmiden lillâhi teâlâ ve musalliyen ve müsellimen.”

XIX. Murakka‘ , Hamidiye nr. 25

Zencirekli, şemseli, salbekli, kırmızı deri ciltlidir. Cilt boyutları 24,5 x 16– 18 x 11 cm’dir. Ciltte “*Hurufat-ı Hocaşâde*” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Zahriye ebruludur. On yedi meşk kıtasından oluşan sülüs-nesih hurufat meşk murakkaı. XVII. kıta Muhammed Hocaşâde ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs rabbiyessir, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Koltuklar tezhipli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı ebrudur.

2. Kıta: Sülüs-nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı ebrudur. Sultan Abdülhamid mührünü taşımaktadır.

3. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

4. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

5. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı ebrudur.

6. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı ebrudur.

7. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

8. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

9. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

10. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

³⁵⁶ Serin, s. 187.

11. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı ebrudur.

12. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı ebrudur.

13. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

14. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

15. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

16. Kıta: Sülüs-nesih meşk kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı renkli kâğıt.

17. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih ketebe kıtası. Bir satır sülüs, bir satır nesih, bir satır sülüs. Altın cetvelli. Ara pervaz dilme kâğıt, etrafı ebrudur. Muhammed Hocazâde³⁵⁷ ketebelidir.

“... *senâiuke ve lâ ilâhe gayruk. Sevvedehü'l-fakîr Muhammed Hâcezâde.*”

XX. Murakka‘ , Hamidiye nr. 26

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 24,5 x 17,5–22 x 15 cm'dir. Ciltte “*Muhammed Râsim, kıta 11*” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Dokuz kıtadan oluşmaktadır. IX. kıta Hoca Mehmed Râsim ketebelidir.

1. Kıta: Sülüs mürekkebât, nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

“*În kulte... eyahsebü's-sabbü enne'l-hubbe... münketimü ma beyne münsecimin minhü ve muztarimi...*”

2. Kıta: Sülüs mürekkebât, nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

³⁵⁷ Mehmed Enveri (Hocazâde-Karakız) İstanbullu'dur. “Hocazâde” diye tanınır. Sülüs ve nesih yazıyı Suyolcuzâde Mustafa Efendi'den öğrenmiş, ondan icâzet almıştır. Firuzâğa Camii mektebinde hat muallimi olmuştur. Sultanahmet Camii'nde müezzinler başı idi. Kırk adet Kur'ân-ı Kerîm, sayısız En'âm, Delâil ve benzeri eserler bırakmıştır (Rado, s. 107). Kasım el-Enver divanında son yaprak zahrında “Sahih Şeyh'tir bilâ şüphe, el-Fakir Muhammed Hocazâde”nin tasdikleri vardır (Serin, **Hattat Şeyh Hamdullah, Kubbealtı Neşriyat**, İstanbul 2007, s.181.)

“Lem türika dem’an alâ talelin ve lâ erikte li-zikri... ve’l-âleme fe-keyfe...hubben ba‘de mâ şehidet.”

3. Kıta: Sülüs mürekkebât, nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

“...ve esbete’l-vecdü... hattâ abrin ve zanâ misle’l-behâri...”

4. Kıta: Sülüs mürekkebât, nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

“Neam seray tayfî men ehvây ferrekanî ve’l-hubbü ya‘terizu... temme ma’nâhü ve sûretühü sûmmestafâhü habîben bâriü.”

5. Kıta: Sülüs mürekkebât, nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

“Ennesimü münezzehün an şerîkin fî mehâsinihi fe-cevher... münkasimi... Nebiyyihi.”

6. Kıta: Sülüs mürekkebât, nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

“Vahküm mâ şî‘te medhan... zatihî mâ şî‘te min şerefin vensub ilâ kadrihi mâ şî‘te.”

7. Kıta: Sülüs mürekkebât, nesih hurufat meşk kıtası. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

“Min izami ve inne fazle Resûlullahi leyse lehü hadde feyu‘ribe anhü... âyâtühü izâmen ahyâ.”

8. Kıta: Sülüs kıta. Kasîde-i Bürde’dan³⁵⁸ naklen bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs. Etrafı ebrudur.

“Tenfea hüüm ve anhü istirâhatü’n-nefsi filye’si... min izami fe-mâ li-ayneyke in kulte.”

9. Kıta: Sülüs ve mâil nesih kıta. Bir satır sülüs, on mâil satır nesih hadis-i şerifler. Etrafı ebrudur. Sultan Abdülhamid mührünü taşımaktadır. Hoca Mehmed Râsim³⁵⁹ ketebelidir.

“Kâle Resûlullah a.s...inne’d-dünyâ hulvetün haziratün ve innallâhe mustahlifüküm... ve Kâle’n-Nebiyyü s.a.v selâsetün illâ yükellimuhümullâhü yevme’l-kıyâmeh...³⁶⁰ ketebühü’l-fakîr Muhammed Râsim gufire zünübühü.”

³⁵⁸ bk. Mahmut Kaya, “Kasîdetü’l-Bürde” **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2001, c. XXIV, s. 568, 569.

³⁵⁹ Hoca Mehmed Râsim (ö. 1169/1755-56). Şeyh üslûbunu vefatından sonra devam ettiren hattatlar silsilesindedir (Serin, s.54).

³⁶⁰ Müslim, “Zikir”, 99; Buhârî, “Müsâkât”, 11.

XXI. Murakka‘ , Hamidiye nr. 27

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 31 x 17–27 x 9,5 cm’dir. Ciltte “İzinnâme-i bi-hattı Hocazâde tamâm numara 27” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. On kıtadan oluşan icâzetnâmedir. 1098 (1686-87) senesinde yazılmıştır.

1. Kıta: Nesih hatla üç satır nesih âyet-i kerime. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Sultan Abdülhamid mührünü taşımaktadır. Ketebe kaydı yoktur.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm... ve kemâ kâlallâhü te‘âlâ nûn ve’l-kalemi ve mâ yesturûn*³⁶¹ *ve kâlallâhü azze.’*”

2. Kıta: Nesih hatla dört satır nesih âyet-i kerimeler. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“...*Alleme’l-insâne mâ lem ya‘lem*³⁶²... *fî külli vaktin ve enin...*”

3. Kıta: Nesih kıta. Dört satır nesih. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“*Allahümme nursa ve’nsur asâkirehü alâ e’dâihî... Hz. Yûsuf... dâri’s-saâdeti’s-şerîfe.*”

4. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“... *vece‘alel cennete... ve ba‘de zâlike... hazretleri.*”

5. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“*Vaz‘u’l-hattı ve’r-resmî... izin ve taleb buyurmalarıyla... vesikada.*”

6. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“... *üstâdan ve hattâtan ittîfakıyla üstatlarımız olan merhum... Muhammed ve merhum Eyyübî Mustafa Efendi... ve merhum Vezir Mükerrrem Nişancı Paşa.*”

7. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“*Ve merhum Nefeszâde İbrâhim Efendi ve anlar dahi merhum Hâlid Efendi’dan aldıkları üzere... Hamdullah el-ma‘rûf.*”

³⁶¹ el-Kalem 68/1.

³⁶² el-Alak 96/3-5.

8. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“bi’bni’ş-Şeyhi’l-Amâsî’den aldıkları üzere... Hz. Hasanü’l-Basrî r.a”

9. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“...Hazretlerinden aldıkları üzere... kendüler dahi aldığı gibi vermek şartıyla ve tahrir edildiği.”

10. Kıta: Nesih kıta. Beş satır nesih. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur. İcâzetnâme, 1098 (1686-87) yılında yazılmıştır.

“Mushaf-ı şerîfeye ve evrâd-ı latîfeye... üstatlar tarafından yed-i şerîflerine teslim olundu. Tahriren fî evasıtı şehri rebûülâhir li-sene semânün ve tis’îne ve elf mine’l-hicreti’n-Nebeviyye aleyhi efzali’t-tahiyye ve men lehü’l-izzü ve’ş-şeref.”

XXII. Murakka‘ , Hamidiye nr. 28

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 31 x 17–27 x 9,5 cm’dir. Zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. On kıtadan oluşmaktadır. I. kıta Hâfız Osman ketebelidir.

1. Kıta: Nesih kıta. Üç satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı ebrudur. Sultan Abdülhamid mührünü taşımaktadır. Hâfız Osman³⁶³ ketebelidir. 1083 (1672-73) tarihlidir.

“İnnallâhe cemîlün yuhibbü’l-cemâl... es-salâte kâme’r-racülü...ve’r-revâhü câbir.³⁶⁴ Harrerehu’l-fakîr Osmanü’l-ma’rûf bi hâfızı’l-Kur’ân. Gaferallâhü zünûbe hüüm ve setera uyûbe hüüm 1083.”

2. Kıta: Nesih hatla sekiz satır âyet-i kerimeler. Zencirekli. Duraklar tezhiplidir. Etrafı renkli kâğıttır.

“...nezîdüün. Rızkan li’l-ibâdi... mâ yelfizu min kavlin illâ ledeyhi rakîbüün atîd.”³⁶⁵

3. Kıta: Nesih hatla on üç satır âyet-i kerimeler. Zencirekli. Duraklar tezhiplidir. Etrafı renkli kâğıttır.

“Yâ eyyühe’l-lezîne âmenü kâtilü’l-lezîne yelûneküm....lekad câeküm Resûlün min enfüsüküm.”³⁶⁶

³⁶³ bk. Serin, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, s.158.

³⁶⁴ Müslim, “Tevbe”, 44.

³⁶⁵ Kâf 50/10-18.

4. Kıta: Nesih hatla on iki satır âyet-i kerimeler. Zencirekli. Duraklar tezhiplidir. Etrafı renkli kâğıttır. Ketebe kaydı yoktur.

“...ve kânû müntesirîn... inne’s-salâte tenhâ.”³⁶⁷

5. Kıta: Koltuklu sülüs-rikâ’ kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih. Altın cetvelli. Koltuklar boş. Etrafı renkli kâğıt.

“Münezzehün an şerîkin fî mehâsinihi...ahlakta mesturdır ki Kâ’b el-Ahbâr’dan rivayet olunur. Kur’ân-ı azîmden yedi âyeti okuduğum vakitte mübâlağat itmeyen yanî hiç karmam eger sema yer üzre düşerse necat ve halâs bulurum deyu buyurmuşlardır ol âyât seb’a-i kesiretü’l-berekât bunlardır.”³⁶⁸

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Koltuklar boş. Etrafı renkli kâğıt.

“Yudânühü fî ilmin... el-Âyâtü’l-ülâ. Kul len yüsîbenâ...³⁶⁹ ve’l-âyâtü’s-sânî ve in yemseskellâhü bi-zurrin fe-lâ kâşifeleh... fe-lâ râdde li-fazlihi yusîbü bihi men.”³⁷⁰

XXIII. Murakka‘ , Hamidiye nr. 29

Zencirekli, altın cetvelli, şemseli, kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 26,5 x 17,5–18,5 x 10 cm’dir. Ciltte “Ketebehü Bîzebân İbrahim Hazîne-i Hümayun, numara 29, kıta 8” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Sekiz kıtadan oluşmaktadır. IV, VI ve VIII. kıtalar İbrâhim Bîzebân ketebelidir. Temiz kalmış çok güzel bir sülüs-nesih murakka’dır.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Sol koltukta Sultan Abdülhamid mührü vardır, sağ koltuk boştur. Etrafı renkli kâğıt.

“Allâhü veliyyü’t-tevfik... ve ekremü minhü fi’d-dübür.”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıt.

“Ve bihi’l-avnü ve aleyhi netevekkel... mâ ürîdü bekâehâ.”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıt.

³⁶⁶ Tevbe 9/125-128.

³⁶⁷ el-Ankebût 29/38-45.

³⁶⁸ Buhârî, “Zekât”, 16.

³⁶⁹ Tevbe 9/51.

³⁷⁰ Yûnus 10/107.

“Teâle’l-işku an himemi’r-ricâli. Kâle Resûlullah.s... lâ yusâlû bi-vechillâhi ille’l-cenneh.”³⁷¹

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıt. İbrâhim Bîzebân³⁷² ketebelidir.

“Ve an vesafî’t-eferruka ve’l-visâli. Kâle Resûlullah s.a.v... izen fekatî’l-mer’etü ...Allahümme sallî ve sellim alâ Nebiyyi’r-rahmeti Muhammedin ve âlihi ecmaîn.”³⁷³ Ketebehü İbrâhim Bîzebân hazînehü.”

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, iki düz satır, sekiz mâil satır nesih tertibi ile yazılmış hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıt.

“İ’tisâmü’l-verâ bi-mağfiretike mine’l-mâi ale’l-lebeni hattâ berede esfelühü fe- kultü işrib yâ Resûlullah... sallî ‘alâ Muhammedin Nebiyyi’r-rahmeti ve âlihi’t-tâhirîn.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıt. İbrâhim Bîzebân³⁷⁴ ketebelidir.

“Aceze’l-vâsıfûne... Kâle Resûlullah s.a.v... âlihi’t-tâhirîne ecmaîn. Ketebehü İbrâhim Bîzebân...”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıt.

“Radiynâ kasemtü’l-cebbâri... Kâle Resûlullah s.a.v. Men tereke’l-kizbe... ve men hassene hulkahü...men samete necâ³⁷⁵ ve kâle Resûlullah s.a...”

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. Sol koltuğa “Harrerehu sene 1143 (1730-31)” tarih kaydı düşülmüştür. Etrafı renkli kâğıt. İbrâhim Bîzebân³⁷⁶ ketebelidir.

“...men ayyere ehâhü bi-zenbin lem yemüt hattâ ya’melühü. Kâle’n-Nebiyyü s.a.v... hayrukümü’l-müdâfiu...”³⁷⁷ Ketebehü İbrâhim Bîzebân şâkiren lillâhi teâlâ alâ ni’amihî ve

³⁷¹ Ebû Dâvûd, “Zekât”, 38.

³⁷² İbrâhim Bîzebân (ö. 1154/1741). Girit’in Hanya şehrinde doğdu. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Dilsiz olduğu için “Bîzebân” lâkabıyla tanınmıştır. Topkapı Sarayı meşk hocası Seyyid Mehmed Nûrî-i Mısırî’den sülüs ve nesih yazılarını öğrenerek icâzet aldı. Şeyh Hamdullah ekolünün önemli üstatlarındandı. Çapa’da Dilsizçeşmesi mahallesinde vefat etti (Serin, s. 169).

³⁷³ Buhârî, “Zekât”, 16 ; İbn Mâce, “Dûa”, 13.

³⁷⁴ bk. Serin, s.169.

³⁷⁵ Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 58; Tirmizî, “Sıfâtü’l-kıyâme”, 50.

³⁷⁶ bk. Serin, a.g.e., s. 169.

³⁷⁷ Tirmizî, “Sıfâtü’l-kıyâme”, 53; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 121.

musalliyen alâ Nebiyyihi Muhammedin âlihi ve eshâbihi't-tayyibîne't-tâhirîne ve sellim teslîmen harrerehu sene 1143."

XXIV. Murakka' , Hamidiye nr. 30

Zencirekli, alttan ayırma şemseli, salbekli, kahverengi deri ciltlidir. Cilt boyutları 36,5 x 29–24,5 x 16 cm'dir. Ciltte "*Hâfız Osman kıta adet 8, numara 30*" ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Sekiz kıtadan oluşmaktadır. II, IV, V, VI ve VIII. kıta Hâfız Osman ketebelidir. I ve II. kıtalarda muhakkak ve sülüs hattın Hâfız Osman üslûbuna uymadığı, nesih hattın uyduğu görülmektedir.

1. Kıta: Koltuklu muhakkak-nesih kıta. Bir satır tokça yazılmış muhakkak, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Sol koltukta Sultan Abdülhamid mührü vardır, sağ koltuk boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur.

"Bismillâhirrahmânirrahîm... Kâle Resûlullah a.s. lev enneküm küntüm tetevekkelûn"³⁷⁸ ... Kâle'n-Nebiyyü salavâtullâh."

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur. Hâfız Osman³⁷⁹ ketebelidir.

"Allâhü veliyyü't-tevfik. Aleyhi ve selâmüh. Tûbü ilallâhi fe-innâ etûbü ilallâh"³⁸⁰ ... ve anhü le-yugânü alâ kalbi"³⁸¹ .... ketebühü'l-fakîr Osmanü'l-ma'rûf bi- Hâfız'l-Kur'ân."

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur.

"Allâhü veliyyü't-tevfik. Kâle Resûlullah s.a.v. yahrucü fî âhiri'z-zamân"³⁸² ... bi-hasbimriin mine'ş-şerri en yüşâru."

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur. "*Ketebühü ez'afü'l-küttâbi Osmanü'l-ma'rûf bi-hâfız'l-Kur'ân*" ketebe kaydını taşımaktadır.

"Ve hüve ni'me'r-refîku ve aleyhi...fî dînin ev dünyen illâ men asemehullâh"³⁸³ . ...min kalbihi alâ lisânihi...³⁸⁴ sibâbü'l-mü'mini...³⁸⁵ ketebühü ez'afü'l-küttâbi Osmanü'l-ma'rûf bi-Hâfız'l-Kur'âni. Gaferallâhü zünûbehü."

³⁷⁸ Tirmizî, "Zühd", 33; İbn Mâce, "Zühd", 14.

³⁷⁹ bk. Serin, s.158.

³⁸⁰ Müslim, "Zikir", 42; Ahmed b. Hanbel, c. IV, s. 211.

³⁸¹ Müslim, "Zikir" 41; Ahmed b. Hambel, c. IV, s. 211.

³⁸² Buhârî, "Zühd", 59.

³⁸³ Tirmizî, "Zühd", 21.

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur. Hâfız Osman³⁸⁶ ketebelidir.

“Kāle’n-Nebıyyü a.s kāle Resûlullah a.s. el-mü’minûne heyyinûne leyyinûn...³⁸⁷ lâ yesübbü ehadüküm...³⁸⁸ Ketebühü Osmanü’l-ma’rûf bi-Hâfızı’l-Kur’ân.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur. Hâfız Osman³⁸⁹ ketebelidir.

“Sadakatü’s-sırrı tuftüü gadebe’r-rabbi. Kāle Resûlullah s.a.v el-mü’minûne heyyinûne leyyinûn...³⁹⁰ enfaka misle ühudin...³⁹¹ ... ketebühü’l-fakîr Osmanü’l-ma’rûf bi-Hâfızı’l-Kur’ân.”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur.

“Allâhü velıyyü’t-tevfık. Elâ ve inne’d-dünyâ arazun hâzirun ye’külü min he’l- berrü ve’l-fâcir...ındallâhi yuhıbbükellâh...³⁹² inne fı’d-dünyâ.”

8. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih. Altın cetveli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Ara pervaz zerefşan, etrafı ebrudur. Hâfız Osman³⁹³ ketebelidir.

“İnehü semîu’d-duâi. Kāle emîrû’l-mü’minîn... sevvedehü’l-fakîr Osmanü’l- ma’rûf bi-Hâfızı’l-Kur’ân gaferallâhü zünûbehü.”

XXV. Murakka‘ , Hamidiye nr. 31

Zencirekli, şemseli, salbekli, bordo deri ciltlidir. Cilt boyutları 24,5 x 19–20 x 14 cm’dir. Ciltte “Şeyh muhtemeldir lâkin Dede’dir, adet 5, numara 31” ifadesi ile ebru zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Beş kıtadan oluşmaktadır. Ketebe kaydı yoktur.

³⁸⁴ İbn Ebû Şeybe, **Musannef**, c. VII, s. 280.

³⁸⁵ Buhârî, “İmân”, 35.

³⁸⁶ bk. Serin, s.158.

³⁸⁷ Beyhakî, Şuabü’l-İmân, c. VI, s. 272.

³⁸⁸ Müslim, “el-Elfaz mine’l-edeb”, 6.

³⁸⁹ bk. Serin, s. 158.

³⁹⁰ Beyhakî, Şuabü’l-İmân, c. VI, s. 272.

³⁹¹ Ahmed b. Hanbel, c. III, s. 63.

³⁹² İbn Mâce, “Zühd”, 1.

³⁹³ bk. Serin, s. 158.

1. **Kıta:** Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Duraklar, koltuklar ve beynessutûr tezhiplidir. Ara pervaz ve etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“Bismillâhirrahmânirrahîm. İlâhî kem min kürbetin... ketebe Aristotâlis el-hekîm ilâ.”

2. **Kıta:** Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar, koltuklar ve beynessutûr tezhiplidir. İç pervaz zerefşan, ara pervaz ve etrafı ebrudur. Ketebe kaydı yoktur.

“En Nebiyyü s.a.v...hayruküm ba‘de‘l-mieteyni min ba‘di raciülün...ve ene eftehrü bihi ve lev bi‘s-sikiti.”

3. **Kıta:** Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih, bir satır sülüs hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar, koltuklar, beynessutûr ve dış pervaz tezhiplidir. Ketebe kaydı yoktur.

“Kâle‘n-Nebiyyü s.a.v... men erâde ve selleme izâ etâ alâ ümmetî mîetün ve semânûne seneten fekad hallet lehümü‘l-urlet... en ye‘mene mine‘l-fakri ve şikâyete‘l-ayni.”

4. **Kıta:** Nesih hatla Kur‘ân-ı Kerîm‘den bir sahife. Yirmi iki satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar ve beynessutûr tezhiplidir. İç ve ara pervazlar zerefşanlıdır. Dış pervaz tezhiplidir. Ketebe kaydı yoktur.

“Fe-izâ hüüm müblisün... kul lâ ekülü leküm indî hazâinullâhi ve lâ a‘lemü‘l-gaybe... ve izâ câeke‘d-dînü yü‘minûne bayâtina fe-kul selâmü aleyküm ketebe rabbüküm.”³⁹⁴

5. **Kıta:** Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih, bir satır sülüs hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar, koltuklar, beynessutûr, iç ve dış pervaz tezhiplidir. Ketebe kaydı yoktur.

“Ve anhi salavâtullâhi aleyhi ve selâmüh. Kâle Resûlullah a.s... el-yedü ‘ulyâ hayrun mine‘l-yedi‘s-suflâ.”

XXVI. Murakka‘ , Hamidiye nr. 32

Soğuk şemseli, mercan renkli deri ciltlidir. Cilt boyutları muhtelifdir. İç kapak ebrudur. Sultan Abdülhamid mührü taşımaktadır. Yirmi sekiz kıtadan oluşmaktadır. III. kıta, Hüseyin b. Ramazan; V, VI ve XVII. kıta Hamdi; VII. kıta Hâlid b. İsmâil; X. kıta Muhammed Belgradî; XIII. kıta Abdullah min telâmiz-i Osman Efendi; XIV. kıta Hâfız Osman, XX. kıta Muhammed Nûri; XXI. kıta Muhammed Râsim; XXII. kıta Hüseyin el-Cezâirî; XXVI. kıta Muhammed; XXIX. kıta Muhammed Hocaşâde ketebelidir.

³⁹⁴ el-En‘âm 6/44-54.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. İç ve dış pervaz zerefşanlıdır.

*“Kefâ li’t-tekebbüri... Kāle Resûlullahi salavatullâhü teâlâ aleyhi ve selâmüh. Kün fi’d-dünyâ ke-enneke garîbün... zikrullâhi nûrû’l-imâni sadaka Resûlullah s.a...”*³⁹⁵

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs, üç satır nesih, bir satır sülüs, iki satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. İç ve dış pervaz zerefşanlıdır.

“Celîlin celle an şibhin ve misli. Kāle Resûlullah s.a.v... yâ men ezhere’l-cemîlü ve setera’l-kabîh...³⁹⁶ ketebühü’l-fakîr Muhammed... li-sâkini’s-sarâyi’s-sultânî gaferallâhü zünûbehü ve setera uyûbühü.”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıttır. Hüseyin b. Ramazan³⁹⁷ ketebelidir.

“Acibe Rabbünâ min racüleyni racülin sâre... Kāle Resûlullah s.a.v. üzüküru mehâsine mevtâküm...³⁹⁸ Kāle Resûlullah s.a.v... ve in ünîha alâ sahretin istenâha.³⁹⁹ Harrerahü’l-fakîr Hüseyin b. Ramazan.”

4. Kıta: Nesih hatla Kur’ân-ı Kerim’den bir sahife. On beş satır nesih. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. İç pervaz renkli kâğıt, dış pervaz ebrudur.

*“Nisâiküm hünne libâsün leküm ve entüm libâsün lehünne alimallâhü enneküm küntüm tahtânün... ve lâ tükâtilû hüm inde’l-mescidi’l-harâmî.”*⁴⁰⁰

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, üç satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar renkli kâğıttır. Etrafı ebrudur. 1080 (1669-70) tarihli, Hamdi⁴⁰¹ ketebelidir.

“Ene celîsün men zekereni. Kāle Nebiyyü salavâtullâhi aleyhi ve selâmühü. Lâ yezâlü min ümmetî...⁴⁰² ve kâle sibâbü’l-mü’mini füsûkun kütâlühü küfrün⁴⁰³. Hamdî sene semânî.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar iç ve dış pervaz zerefşanlıdır. Hamdi⁴⁰⁴ ketebelidir.

³⁹⁵ Buhârî, “Rikâk”, 3.

³⁹⁶ Hâkim, **Müstedrek**, c. I, s. 544.

³⁹⁷ bk. Rado, s.145, 146.

³⁹⁸ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 50.

³⁹⁹ Süyûtî, **Câmiu’s-sagîr**, c. II, s. 356.

⁴⁰⁰ el-Bakara 2/187-190.

⁴⁰¹ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

⁴⁰² Buhârî, “Menâkıb”, 24.

⁴⁰³ Buhârî, “İmân”, 35.

“*Kelimetü’l-hikmeti zalletü’l-hakîmi an Ebû Hüreyre r.a. Kâle Resûlullah s.a.v... es-salavâtü’l-hamsü ve’l-cumu’atü ile’l-cumu’ati ve ramazânü ilâ ramazâne... ve kâle sibâbü’l-mü’mini füsûkun ve kitâlühü küfrün...⁴⁰⁵ alâ Nebiyyi’r-rahmeti ve şefi’i’l-ümmeTi Muhammedin ve âlihi ecmaîn. Nemekahü Hamdî.*”

7. Kıta: Nesih kıta. Yedi düz, on iki mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. İç pervaz ebru, dış pervaz renkli kâğıttır.

“*Aleyhi ve sellem inne’d-dîne yüsrün...ve’r-revhati ve şeyün mine’d-dülceti⁴⁰⁶ ... nakalehü Hâlid ibni İsmâil⁴⁰⁷ an hattı Mustafa Dede b. Hamdullah el-ma’rûf bi’bni’ş-Şeyh hâmiden lillâhi teâlâ alâ ni’amihî ve musalliyen alâ Nebiyyihî Muhammedin.*”

8. Kıta: Nesih kıta. On mâil, on düz, on mâil, bir düz satır nesih. hadis-i şerifler. Dış pervaz ebrudur.

“*Ve bihi’l-avnü kâle’n-Nebiyyü s.a.v... tekûnü ümmetü fi’d-dünyâ ‘alâ selâseti etbâkın...⁴⁰⁸ ve’l-kanâatü rahatin...min hattı Hamdullah bi’bni’ş-Şeyh.*”

9. Kıta: Nesih kıta. On üç satır nesih. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Etrafı renkli kâğıttır.

“*Bede’tü kitâbete hâzihi’d-düreri’n-Nebiyyeti elfâzi’l-mustafaviyyeti... ve arafe kadre kusûri’l-halefi ve leyse.*”

10. Kıta: Nesih kıta. On iki satır nesih. Altın cetveli. Duraklar tezhipli. Sultan Abdülhamid mührü taşımaktadır. Etrafı renkli kâğıttır. Zilhicce, 1091(Ocak 1681) tarihli Şeyh Hamdullah’ın ketebe sayfası, Muhammed Belgrâdî⁴⁰⁹ tarafından yazılmıştır.

“*Verâe abbâdâne karye... bi-vücûdi mâlikihâ ani’l-beliyyeti fi şehri zilhicceti senete ihdâ ve tis’a mietin el-fakîr Muhammedü’l-Belgradî.*”

11. Kıta: Nesih hatla Fâtiha sûresi. Altı satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar ve serlevha tezhipli. İç ve dış pervaz renkli kâğıttır.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. el-hamdü lillâhi rabbi’l-âlemîn... vele’z-zâllîn.*”

12. Kıta: Nesih hatla yazılmış altı satır âyet-i kerimeler. Altın cetveli. Duraklar ve serlevha tezhipli. İç ve dış pervaz zerefşanlıdır. Sultan Abdülhamid mühürlüdür.

“*Bismillâhirrahmânirrahîm. Elif lâm mîm... ve bi’l-ahîreti hüüm yûknûn.*”

⁴⁰⁴ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

⁴⁰⁵ Buhârî, “İmân”, 35.

⁴⁰⁶ Buhârî, “İmân”, 28.

⁴⁰⁷ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

⁴⁰⁸ İbnü’l-Mübârek, **Kitâbü’z-Zühd**, c. I, s. 268.

⁴⁰⁹ bk. Rado, s. 99-100.

13. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar, koltuklar, beynessütür ve iç pervaz tezhiplidir. Dış pervaz zerefşanlıdır. Abdullah⁴¹⁰ ketebelidir.

“Ve ahsin ile’l-ahrari temellükü rekâbe hü. Kâle Resûlullah s.a.v... fihâ keyfe yeşâü⁴¹¹ sevvedehü’s-seyyidü Abdullahi’l-ma’rûf bi’l-imâmi min telâmizi Osman Efendi gaferallâhü zünûbe hü mâ âmîn.”

14. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on satır nesih, bir satır sülüs. Altın cetvelli. Sağ koltukta sultan Abdülhamid mührü, sol koltukta tarih “1090 (1679-80)” ve ketebe kaydı “Hâfız Osman”⁴¹² bulunmaktadır.

“Zâlün zimâmü’l-hâşîmiyyi kifâyetün. ...Harrerehü libâdü’z-zaîfü Osmanü’l-ma’rûf ve Hâfız’l- Kur’ân sene 1090.”

15. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir mâil satır nesih şemâil-i şerif. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve beynessütür tezhipli. İç ve dış pervaz zerefşanlıdır.

“Bismillâhirrahmânirrahîm an Aliyyin kâne izâ vasafe’n-Nebîyye s.a.v... ve kâne ed’acel’ayneyn ve eşkele hü mâ.”⁴¹³

16. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir mâil satır nesih şemâil-i şerifin devamı. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve beynessütür tezhipli. İç ve dış pervaz zerefşanlıdır.

“Ve inneke le alâ hulukın azîm⁴¹⁴. ...halîle’l-mişâsi ve’l-ketidi... aşîreten yekûlü nâ’iten lem erakab lehü ve lâ ba’dehü.”

17. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, altı satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Koltuklar ve dış pervaz zerefşanlıdır. Ara pervaz dilme kâğıttır. 1083 (1672-73) tarihlidir. Hamdi⁴¹⁵ ketebelidir.

“Celisü’l-hayri ganîmetün an Ebî Mes’ûdin el-Ensâriyyi r.a Kâle kâle Resûlullahi s.a.v. yeümmü’l-kavme ekraû hü li-kitâbillâhi fe-in kânû... alâ tekrimetihî illâ bi-iznih⁴¹⁶ Nemekahü Hamdi 83.”

⁴¹⁰ Yedikuleli Emir diye meşhur Seyyid Abdullah Efendi, Hâfız Osman’ın talebelerindendir (Rado, s.91).

Hâfız Osman’ın *Tuhfe*’de adı geçen Abdullah isimli iki talebesi vardır. Abdullah b. İbrâhim (Rodosîzâde, ö. 1710), Abdullah b. Ramazan Defterî (ö. 1737). (Serin, s.161).

⁴¹¹ Buhârî, “Cenâiz”, 78.

⁴¹² bk. Serin, s.158.

⁴¹³ Tirmizî, “Menâkıb”, 8.

⁴¹⁴ el-Kalem 68/4.

⁴¹⁵ Bilgiye ulaşılammıştır.

⁴¹⁶ Müslim, “Mesâcid”, 290.

18. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar, duraklar ve beynessutûr tezhipli. İç pervaz dilme kâğıt, dış pervaz zerefşanlıdır. Hamdi⁴¹⁷ ketebelidir.

“Celisü’l-hayri ganîmetün. Kâle Resûlullah s.a.v... ittekullâhe fî havliküm... nemekahü’l-fakîr Hamdi.”

19. Kıta: Nesih kıta. On beş satır nesih salâtü selâm. Altın cetvelli. Duraklar ve serlevha tezhipli. İç pervaz dilme kâğıt, dış pervaz zerefşanlıdır.

“Hâzâ ziyâretü hilyeti’n-Nebiyyi s.a.v... ve Resûlullâhi indellâhi teâlâ ve’l-hamdülillâhi rabbi’l-âlemîn.”

20. Kıta: Nesih kıta. On sekiz satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış pervaz zerefşanlıdır. Muhammed Nûri⁴¹⁸ ketebelidir.

“Nehâ an cülûdi’s-sibâi en teftereş... etânâ kitâbü Resûlullâhi...⁴¹⁹ ve an Meymûnete kâlet...⁴²⁰ an Ebî Sâidini’l-Hudriyyi kâle harace racülâni fî seferin...⁴²¹ meşekahü Muhammed Nûri.”

21. Kıta: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Sultan Abdülhamid mühürlüdür. Etrafı ebrudur. Hoca Mehmed Râsim⁴²² ketebelidir.

“İzâ eradallâhü en yühlike abden kâne. Kâle Resûlullah s.a.v... lev kâne li-ibni âdeme vâdiyâni min zehebin...⁴²³ ettayyibîne’t-tahirîne ecmaîn. Ketebehü’l-fakîr Muhammed Râsim.”

22. Kıta: Nesih kıta. On iki satır nesih hadis-i şerifler. Etrafı ebrudur. 1116 (1704-1705) tarihlidir. Hüseyin el-Cezâiri⁴²⁴ ketebelidir.

“Bismillâhirrahmânirrahîm... Ketebehü el-ma’rûf bi’l-aczî Hüseyin el-Cezâiri sene 1112.”

23. Kıta: Nesih hatla yazılmış Kur’ân-ı Kerîm’den bir sahife. On bir satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

⁴¹⁷ Hattat hakkında bilgi bulunamadı.

⁴¹⁸ Muhammed Nûri el-Mısri, Mısır’ın tanınmış hattatlarından (Serin, s.172). Seyyid Mehmed Nûri-i Mısri Topkapı Sarayı meşk hocasıdır (Serin, s.169).

⁴¹⁹ Ibn Ebû Şeybe, **Musannef**, c. V, s. 206.

⁴²⁰ Nesâi, “Fer”, 5.

⁴²¹ Ebû Dâvûd, “Tahâret”, 128.

⁴²² bk. Serin, s. 54.

⁴²³ Buhârî, “Rikâk”, 10.

⁴²⁴ Hüseyin Dilâver el-Cezâiri (ö. 1713), aslen Türk’tür. Hüsn-i hattı İstanbul’da Derviş Ali’den öğrenmiştir. Bilhassa celif, müsennâ ve ta’lik yazılarında üstattır. I. Mahmud zamanında önce Cezayir’e, bir müddet sonra da Mısır’a yerleşmiş, orada pek çok talebe yetiştirmiştir (Serin, s.297).

*“Ve katta'nâ hümm fi'l-arzi ümemen minhümü's-sâlihün... ve eşhede hümm alâ enfüsihim.”*⁴²⁵

24. Kıta: Nesih hatla yazılmış Kur'ân-ı Kerîm'den bir sahife. On bir satır nesih âyet-i kerimeler. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıttır.

*“Elestü bi-rabbiküm... men yehdillâhü fe-hüve'l-mühtedî ve men.”*⁴²⁶

25. Kıta: Nesih kıta. On bir satır nesih. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. İç pervaz zerefşan, dış pervaz ebrudur.

“... el-mahdûdu cemiahâ kibleteh... ve mine'l-hâriceti mine'l-hadîkati.”

26. Kıta: Nesih kıta. On dört satır nesih. Altın cetvelli. Duraklar tezhipli. Etrafı zerefşanlıdır. 1158 (1745-46) tarihlidir. Muhammed mîr hâne-i hassa⁴²⁷ ketebelidir.

“An Atâ b. Yesârin kâle lekîtü Abdullahi'bni Amri'bni'l-Âsi kultü ehbirnê an sıfati Resûlullah a.s... Muhammedin ve âlihi'l-müntecibîne... ecmaîne't-tâhirîn. Harrerehu Muhammed mîr hane-i hassa sene 1158.”

27. Kıta: Nesih kıta. Yedi satır nesih Fatıha sûresi ve hadis-i şerifler. Etrafı renkli kâğıttır. Kıta silinmiş, yıpranmış durumdadır.

“Bismillâhirrahmânirrahîm. El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn... Kâle Resûlullah s.a.v... yerhamüküm men fi's-semâi sadaka Resûlullahi ve sadaka Habîbullâh.”

28. Kıta: Nesih hurufat meşk kıtası. Dokuz satır sülüs hurufat. Altın cetvelli. Koltuklar tezhiplidir. Etrafı ebrudur.

29. Kıta: Nesih hurufat meşk kıtası. Dokuz satır sülüs hurufat. Altın cetvelli. Koltuklar tezhiplidir. Etrafı ebrudur. Muhammed Hocazâde⁴²⁸ ketebelidir. 1100 (1688-89) tarihlidir.

“... ve celle senâük ve lâ ilâhe gayrük. Meşekahü Muhammed eş-şehir bi- Hâcezâde sene mietün ve elfün min hicreti'n-nebeviyeti.”

XXVII. Murakka' , Hamidiye nr. 33

Zencirekli, altın cetvelli, kahverengi renkli deri ciltlidir. Ebadı muhtelifdir. III ve IV. kıta İsmâil; V. kıta Ali; VI. Kıta Abdülcebbar; VIII. kıta Ebû Bekir Râşid; IX. kıta Abdurrahman el-Bosnavî; XIII. kıta Abdullah; XV. kıta Hâfız Osman; XVI. kıta Seyyid Hamdi ketebelidir.

⁴²⁵ el-A'raf 7/168-172.

⁴²⁶ el-A'raf 7/172-178.

⁴²⁷ Hatta hakkında bilgi bulunamadı.

⁴²⁸ bk. Rado, s.107.

1. **Kıta:** Fâtih Sultan Mehmed'in tezhipli tuğrasıdır. Altın cetvellidir. Etrafı renkli kâğıttır. Sultan Abdülhamid mühürlüdür.

"Tuğra-yı Gâzî ebü'l-feth Sultan Muhammed Han aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân."

2. **Kıta:** Kanûnî Sultan Süleyman tuğrasıdır. Altın cetvellidir. Etrafı renkli kâğıttır. Sultan Abdülhamid mühürlüdür.

"Tuğra-yı Gâzî sâhibü Kanûnî Sultan Süleyman Han el-gâzî aleyhi rahmetü'l-bâri."

3. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil satır nesta'lik. Altın cetvellidir. Koltuklar tezhiplidir. İç pervaz ebru; ara pervaz zerefşanlı; dış pervaz renkli kâğıttır. İsmâil⁴²⁹ ketebelidir.

"...İsmâil gaferallâhü zünûbehü ve setera uyûbehü."

4. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil satır nesta'lik. Altın cetvellidir. Koltuklar tezhiplidir. İç pervaz ebru; ara pervaz zerefşanlı; dış pervaz renkli kâğıttır. İsmâil⁴³⁰ ketebelidir.

"Meşekahü'd-dâ'î İsmâil gafera zünûbehü ve setera uyûbehü."

5. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil satır nesta'lik. Altın cetvellidir. Koltuklar tezhiplidir. Sultan Abdülhamid mühürlüdür. İç pervaz dilme kâğıt; ara pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıttır. 1135 (1722-23) tarihlidir. Ali⁴³¹ ketebelidir.

"...el-müznip Ali gaferallâhü zünûbehü ve setera uyûbehü 1135."

6. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Beş satır nesta'lik aralarında hurde nesta'lik beyitler. Altın cetvellidir. İç pervaz tezhipli; ara pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıttır. 1135 tarihlidir. Abdülcebbâr⁴³² ketebelidir.

"... el-müznib Abdülcebbâr afâ anhö."

7. **Kıta:** Sülüs hurufat sin meşki. Altın cetvelli. Beynessutûr tezhipli. Pervazlar zerefşanlı. Etrafı renkli kâğıttır.

8. **Kıta:** Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır tokça sülüs, beş satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Duraklar tezhiplidir. Koltuklar boştur. İç pervaz zerefşanlı. Etrafı renkli kâğıt. Ebû Bekir Râşid⁴³³ ketebelidir.

⁴²⁹ Hakkında bilgiye ulaşılamadı.

⁴³⁰ Hakkında bilgiye ulaşılamadı.

⁴³¹ Hakkında bilgiye ulaşılamadı.

⁴³² Hattat ile ilgili bilgi bulunamadı.

⁴³³ Ebû Bekir Râşid Efendi kendisine talebe olmak isteyen Mahmûd Celâleddin Efendi'yi (ö.1245/1829) talebeliğine kabul etmemiştir (Serin, s.191).

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Kâle Resûlullah s.a.v... mâ talâati’ş-şemsü... ketebehü ez’afü’l-küttâb ve eznebü hüm Ebu Bekîr Râşid gaferallâhü lehü ve li-vâlideyye.”

9. Kıta: Sülüs mürekkebat meşk. Yedi satır sülüs. İç pervaz ebru. Dış pervaz renkli kâğıttır. 1081(1670-71) tarihlidir. Ketebe kaydı *“Abdurrahman el-Bosnavî⁴³⁴ nâkilen hattı sultânü’l-hattâtîn Derviş Ali”* ifadesiyledir.

“ Sübhâneke... Abdurrahman el-Bosnavî nâkilen hattı sultânü’l-hattâtîn Derviş Ali sene 1081.”

10. Kıta: Nesta‘lik, celî nesta‘lik kıta. Üç satır nesta‘lik. İç pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıttır.

“ Yâ Rab... tevekkeltü alallâh, Allah, Hay.”

11. Kıta: Nesta‘lik meşk kıtası. İç pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıttır. Ketebe kaydı yoktur.

12. Kıta: Sülüs karalama kıtası. Altın cetveli. İç pervaz ebru. Dış pervaz renkli kâğıttır. Sultan Abdülhamid mühürlüdür.

13. Kıta: Sülüs karalama kıtası. Altın cetveli. İç pervaz ebru. Dış pervaz renkli kâğıttır. Abdullah⁴³⁵ ketebelidir.

14. Kıta: Sülüs karalama kıtası. Altın cetveli. İç pervaz ebru. Dış pervaz renkli kâğıttır.

15. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetveli. İç ve dış pervaz renkli kâğıttır. Sultan Abdülhamid mühürlüdür. 1090 (1679-80) tarihlidir. Hâfız Osman⁴³⁶ ketebelidir.

“Meşakahu’l-fakîr Osmanü’l-ma’rûf bi-Hâfızı’l-Kur’ân 1090.”

16. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetveli. İç pervaz zerefşan. Dış pervaz renkli kâğıttır. 1072 (1661-62) tarihlidir. Seyyid Hamdi⁴³⁷ ketebelidir.

“Seyyid Hamdî 1072.”

17. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. Altın cetveli. İç pervaz ebru. Dış pervaz renkli kâğıttır.

18. Kıta: Sülüs hurufat meşk kıtası. İki satır sülüs hurufat. Altın cetveli. Sultan Abdülhamid mühürlüdür. İç ve dış pervaz renkli kâğıttır.

⁴³⁴ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

⁴³⁵ Hattat ile ilgili bilgi bulunamadı.

⁴³⁶ bk. Serin, s. 158.

⁴³⁷ Hattat hakkında bilgiye ulaşılamadı.

19. **Kıta:** Sülüs hurufat meşk kıtası. Etrafı renkli kâğıttır.

XXVIII. Murakka' , Hamidiye nr. 34

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 35,5 x 25,5–14 x 7,5 cm'dir. Ciltte “*Murakka talibu satır muhtelif, sahife 10 numara 34*” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. On kıtadan oluşan İran işi murakka'dır. II. kıta Şah Mahmud en-Nîşâbûrî; IV. kıta Mîr Ali; V. kıta Ahmed Hüseyinî; VI. kıta Hüseyinî; VII. kıta Şah Mahmud; X. kıta İhtiyar ketebelidir.

1. **Kıta:** Nesta'lik ve ince nest'lik kıta. Zenginleştirilmiş iç pervazlar tezhipli; ara pervaz ebrudur. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“*Hest... vücûdeş afêrineş râ-behâne.*”

2. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Altı mâil satır nesta'lik. Altın cetvellidir. İç pervaz ve yazı zemini tezhipli; ara pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır. Abdülhakîr Şah Mahmud en-Nîşâbûrî⁴³⁸ ketebelidir.

“*Her âh çeker söz ki ez-sîne ber-âyet... kâr ki be-dest men dervîş ber-âyet meşekâhü Abdülhakîr Şah Mahmud en-Nîşâbûrî.*”

3. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil satır nesta'lik. Altın cetvellidir. İç pervaz, beynessutûr tezhipli; dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“*Kast-ı şöhret... Nokta-i çend yâdgârı nest.*”

4. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Beş mâil satır nesta'lik. Altın cetvellidir. Beynessutûr tezhipli ve minyatürlü. İç pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır. Mîr Ali⁴³⁹ ketebelidir.

⁴³⁸Şah Mahmud Nîşâbûrî (ö. 972/1564) Nîşâbur'da 884-898 (1479-1492) yılları arasında doğduğu tahmin edilmektedir. “Zerrin Kalem” (altın kalem) unvanıyla tanınır. Nesta'lik yazımın önde gelen ustalarındandır. İlk nesta'lik meşkini dayısı Abdî Nîşâbûrî'den aldı. Daha sonra Sultan Ali Meşhedî'nin hat dersine devam ederek yazısını geliştirdi. Ali Herevî, Muhammed Handan gibi ustaların yazıları üzerinde yaptığı incelemelerden sonra kendi tavrını ortaya koydu. Şah İsmâil onu koruması altına aldı ve *Şehnâme*'sini yazmakla görevlendirdi. Yetiştirdiği öğrenciler nesta'lik yazımın ünlü hattatlarındandır. Şah Mahmud Avrupa müze ve kütüphanelerinde en çok eseri görülen sanatkarlardandır. Eserlerinin her biri, kâğıt rengi, sayfa tasarımı, cetvel ve tezhibi ile âhenk içinde benzersiz şaheserlerdir. *Hamse-i Nizâmî, Şah ve Dervîş, Heft Peyker, Gûy u Çevgân, Kırk Hadis* Farsça manzum tercümesi, *Silsiletü'z-zeheb* gibi eserleri nesta'lik hatla yazmıştır. Bunların dışında bir murakka', kıtalar ve mushaf-ı şerif de yazmıştır. Şah Mahmud ketebeli mushaf ince nesta'lik hatla yazılmış mushafın en güzelidir (Serin, s. 331, 340).

⁴³⁹Mîr Ali Herevî (ö. 951/1544). 881 (1476) yılında Herat'ta doğdu. Meşhed'de Zeynüddin Mahmud adlı bir hattattan nesta'lik yazıyı öğrendi. Hüseyin Baykara'nın sarayına girdi ve “kâtibü's-sultânî” ve “sultânî” unvanını aldı. Şeybânîler'in kendisini Buhara'ya göndermelerinden sonra Abdülaziz Han'ın öğretmenliği ve sarayın hat işleri ile görevlendirildi. 951'de Buhara'da vefat etti.

Ali Meşhedî'nin yazdığı klasik tarzda yazmış ve onu aşmıştır. Eserleri arasında Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Bostan*'ı, iki ayrı murakka' içinde dokuz, ayrıca SOAS Kütüphanesi'nde dört kıtası, yazı kaidelerinden bahseden *Midâdü'l-hutût*, Ali Şîr Nevâî'nin Türkçe manzum *Kırk Hadis Mecmuası* bulunur. Eserlerinde Ali, Fakir Ali, Ali el-Kâtip, Mîr Ali, Ali Sultânî, Ali Hüseyinî, Ali Herevî, Ali Hüseyinî el-Herevî, Ali Kitâbü's-Sultânî imzalarını kullanmıştır (Serin, s.329).

5. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil, iki düz satır nesta'lik. Altın cetvellidir. Beynessutûr ve iç pervazlar tezhipli. Ara pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır. Ahmed Hüseyinî⁴⁴⁰ ketebelidir.

“... *Ketebehü Abdülmüznip Ahmed Hüseyinî gafera zünûbehü.*”

6. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil, iki düz satır nesta'lik. Aralarda ince nesta'lik. Altın cetvellidir. Beynessutûr ve iç pervazlar tezhipli. Ara pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır. Hüseyinî ketebelidir.

7. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Altı mâil, bir düz satır nesta'lik. Altın cetvellidir. Beynessutûr ve iç pervazlar tezhipli. Dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır. Şah Mahmud⁴⁴¹ ketebelidir.

8. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Beş mâil satır nesta'lik. Altın cetvellidir. Beynessutûr ve iç pervazlar tezhipli. Ara pervaz ebru; dış pervaz renkli kâğıt zerefşanlıdır.

9. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Yedi satır nesta'lik. Beynessutûr ve iç pervazlar tezhipli; ara pervaz ve dış pervaz zerefşanlıdır.

10. **Kıta:** Ta'lik kıta. Altı satır ta'lik. Beynessutûr ve iç pervazlar tezhipli; ara pervaz ebru; dış pervaz zerefşanlıdır. Meşakahü münşi el-İhtiyâr.⁴⁴²

XXIX. Murakka' , Hamidiye nr. 35

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 23x15 – 15x7,5 cm'dir. Ciltte “*Nesta'lik murakka' kıta 10*” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. On kıtadan oluşmaktadır. Tezhibi ve hattı İran kaynaklıdır.

1. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Sultan Abdülhamid mühürlüdür. Etrafı tezhiplidir.

2. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça neta'lik tertibi ile yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

3. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

⁴⁴⁰ Hüseyinî el-Kâtib, Câmî'nin Farsça *Kırk hadis Tercümesi*'ni nesta'lik ve ince nesta'lik hatla büyük bir titizlikle yazmıştır. (Serin, s.36.)

⁴⁴¹ bk. Serin, s. 331, 340.

⁴⁴² Hoca İhtiyareddin, çep nüvistir. Mâverâünnehir'de kudemânın maruflarındandır (Müstakimzâde, s. 110).

4. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

5. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

6. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

7. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

8. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

9. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

10. **Kıta:** Nesta'lik kıta. Üç satır nesta'lik. Bir satır tokça nesta'lik, bir satır ince nesta'lik, bir satır tokça nesta'lik tertibiyle yazılmıştır. Altın cetvelli. Etrafı tezhiplidir.

XXX. Murakka' , Hamidiye nr. 36

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 20,5 x 14,5–13 x 7 cm'dir. Ciltte "*Hâfız Osman merhumun ta'lik hattı ile kıta adet 3*" ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. Üç kıtadan oluşmaktadır. Tezhip esnasında III. kıtaya Hâfız Osman yazılmışsa da kıta ona ait değildir.

1. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil satır nesta'lik. Altın cetvelli. Koltuklar tezhiplidir. Silik mühürlüdür. Etrafı zerefşanlıdır.

2. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil satır nesta'lik. Altın cetvelli. Koltuklar tezhiplidir. Ara pervaz ebrudur. Etrafı zerefşanlıdır.

3. **Kıta:** Mâil nesta'lik kıta. Dört mâil satır nesta'lik. Altın cetvelli. Koltuklar tezhiplidir. Ara pervaz ebrudur. Etrafı zerefşanlıdır. Tezhip esnasında ketebesine Hâfız Osman⁴⁴³ yazılmışsa da ona ait değildir.

---

⁴⁴³ bk. Serin, s. 158.

XXXI. Murakka‘ , Hamidiye nr. 37

Ebru ciltlidir. Cilt boyutları 23 x 20–17,5 x 8 cm’dir. Ciltte “*bi-Şekerzâde kıta adet 10*” ifadesi ile zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. On kıtadan oluşmaktadır. Kıtalar çok güzel sülüs-nesih hatla yazılmıştır. I, II, III, IV, V ve VI. kıtalar Şekerzâde; VII. kıta Mehmed Râsim ketebelidir.

1. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, sekiz mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar, duraklar ve beynessutûr tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlıdır. Şekerzâde⁴⁴⁴ ketebelidir.

“*İzâ erâdellâhü... kâle Resûlullah s.a.v. meselü’l-lezî yezküru rabbehü...⁴⁴⁵ ve kâle Resûlullah s.a.v. eddâllü ale’l-hayri ke-fâilîhi.⁴⁴⁶ Ketebehü’l-fakîr es-Seyyid Muhammedü’l-ma’rûfû bi-Şekerzâde gaferallâhü zünûbehü.*”

2. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, yedi mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar, duraklar ve beynessutûr tezhipli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlıdır. Şekerzâde⁴⁴⁷ ketebelidir.

“*Aceben...fi’d-dünyâ ve’l-mevt. Kâle Resûlullah s.a.v...lâ yenzuru ilâ suveriküm... ve kâle’n-Nebiyü s.a.v... hayrû’n-nâsi men yenfeu’n-nâse⁴⁴⁸ ketebehü’s-Seyyidü Muhammed Şekerzâde.*”

3. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Etrafı renkli kâğıttır. Sağ koltuk boş, sol koltukta “*Ketebehü es-Seyid el-Hâc Muhammed Şekerzâde⁴⁴⁹*” ifadesi ile ketebe kaydı bulunmaktadır.

“*Elâ ve tıybü’r-ricâli rîhun lâ levne lehü...Kâle inne ehabbeküm ileyye ve akrebeküm...⁴⁵⁰ sadaka Resûlullah ketebehü’s-Seyyidü’l-Hâc Muhammed Şekerzâde.*”

4. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetveli. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıttır. Şekerzâde⁴⁵¹ ketebelidir.

⁴⁴⁴ Seyyid Mehmed Efendi, Şekerzâde (ö. 1166/1753). Manisalı’dır. Babasının işinden dolayı “Şekercizâde” lakabıyla tanınmış, “Şekerzâde” imzasını atmıştır. İbrâhim Kırîmî’den ve daha sonra Yedikuleli Seyyid Abdullah’tan sülüs ve nesih yazılarını meşkederek icâzet almıştır. Mart 1753’te vefat etmiş, Karacaahmet Mezarlığı’nda Şeyh Hamdullah Efendi’nin kabrinin yakınlarına defnedilmiştir. III. Ahmed’in emri ile Şeyh Hamdullah’ın mushafını takliden bir mushaf yazmakla görevlendirilmiş, bu sebeple gittiği Medine’de bir mushaf bir de *Delâilü’l-hayrât* yazmıştır. I. Mahmud’a sunduğu bu mushaftan sonra kısa zamanda bir mushaf daha yazmış ve padişahın ihsanına mazhar olmuştur. 1143 (1730-31) yılı ortalarında Şekerzâde’ye İstanbul ruûs-ı hümayunu ve Topkapı Sarayı’nda Bostâniyân-ı Hâssa’ya hat hocalığı görevi verilmiştir. Şeyh Hamdullah’ın mushafını takliden yazdığı mushaf Sultan Abdülaziz devrinde 1874’te Maarif Nezâreti tarafından basılmıştır. Osmanlılar’da bastırılan ilk Kur’ân-ı Kerîm’in bu mushaf olduğu bilinmektedir (Serin, s. 175).

⁴⁴⁵ Buhârî, “Daavât”, 66.

⁴⁴⁶ Tirmizî, “İlim”, 14.

⁴⁴⁷ bk. Serin, s. 175.

⁴⁴⁸ Müslim, “Birr ve Sıla”, 33.

⁴⁴⁹ bk. Serin, s. 175.

⁴⁵⁰ Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 71.

⁴⁵¹ bk. Serin, s. 175.

“Tügâdîke kable’s-subhi ânete hüim tecrî. Kâle Resûlullah s.a.v... lâ tec’alû büüyûteküm...ve kâle Resûlullah s.a.v... elâ edüllüküm alâ kenzin min künûzi’l-cenneh...⁴⁵² Ketebehü el-fakîr es-Seyyidü Muhammede’l-ma’rûf bi-Şekerzâde.”

5. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıttır. Şekerzâde⁴⁵³ ketebelidir.

“Tezekkernî mevlâye lillâhi derruhu. Kâle Resûlullah s.a... ye’tî fî âhiri’z-zamâni...lâ tücâlisü hüim fe-leyse lillâhi te’âlâ bihim hâcetün sadeka Resûlullah Harrerehü’l-fakîr es-Seyyid Muhammedü’l-müştehir bi-Şekerzâde.”

6. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, on bir mâil satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıttır. Şekerzâde⁴⁵⁴ ketebelidir.

“İzâ erâdallâhü bi-abdihi’l-hayra... Kâle Resûlullah s.a.v... lâ tünzirü fe-inne’n-nezre lâ yugnî... ve kâle’n-Nebıyyü s.a.v... lâ tekümü’s-sâah...⁴⁵⁵ Ketebehü’l-fakîr es-Seyyidü Muhammede’l-ma’rûf bi-Şekerzâde. Gaferallâhü zünubehü âmîn.”

7. Kıta: Koltuklu sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, dört satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Koltuklar boştur. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlıdır. Mehmed Râsim⁴⁵⁶ ketebelidir.

“He’l-tunsarûne ve turzekûne illâ bi-züafâiküm. Kâle Resûlullah s.a.v. el-mâhiru bi’l-Kur’âni mea’s-sefereti’l-kirâm...⁴⁵⁷ ve kâle Resûlullah s.a.v... el-müteşebbiu bi-mâ lem yu’ta...⁴⁵⁸ Harrerehü’l-fakîr ilâ rahmeti rabbihi’l-kadîr Muhammed Râsim gufira zünübühü.”

8. Kıta: Sülüs-nesih kıta. Bir satır sülüs, bir satır nesih hadis-i şerifler. Altın cetvelli. Etrafı renkli kâğıt zerefşanlıdır.

“Kemâlü’l-ma’rifeti yekûnü bi’s-sülûki... ve sülûki ve fekad kâne bi-nazari’l-mülûki.”

9. Kıta: Sülüs hurufat tâlimi birleştiren meşk kıtası. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıttır. Râsim Efendi’ye ait olmalıdır.

10. Kıta: Sülüs hurufat tâlimi birleştiren meşk kıtası. Altın cetvelli. Dış pervaz renkli kâğıttır. Sultan Abdülhamid mührü bulunmaktadır. Râsim Efendi’ye ait olmalıdır.

⁴⁵² Tirmizî, “Fezâilü’l-Kur’ân”, 2 ; Buhârî, “Megâzî”, 36 ; Zeylaî, **Tahrîcü’l-Keşşâf**, c. II, s. 56.

⁴⁵³ bk. Serin, s. 175.

⁴⁵⁴ bk. Serin, s. 175.

⁴⁵⁵ Müslim, “Nezir”, 5; Buhârî, “Rikâk”, 40.

⁴⁵⁶ bk. Serin, s. 54.

⁴⁵⁷ Buhârî, “Tevhîd”, 52.

⁴⁵⁸ Buhârî, “Nikâh”, 105.

SONUÇ

İslâm medeniyetini özümseyen coğrafyalarda kullanılagelen İslâm yazısı dinî hassasiyetler içinde özenle işlenerek zamanla yüksek bir sanat seviyesine ulaşmıştır.

İlme ve kitaba önem veren bir tarih ve kültürle yoğrulmuş olan Osmanlı medeniyetinde yazı sanatının ilk güzel örnekleri Kur'ân-ı Kerîm'lerde, en'am ve cüzlerde, hadis kitap ve mecmualarında, hilye-i şeriflerde, murakka'larda, levhalarda, muhtelif ilmî ve edebî eserlerde görülür. Hat sanatı, kitap sanatları sahasının dışında, mimari, çini, maden, ahşap, kumaş gibi sosyal hayatın çeşitli alanlarında da yer almış, toplumun güzellik duygularını karşılamıştır.

Murakka'lar, Kur'ân-ı Kerîm ve cüz-i şeriflerden sonra hat sanatının en çok işlendiği alanlardan biridir. Konusu, hadis-i şerifler başta olmak üzere, âyet-i kerimeler, şemâil-i şerifler, kelâm-ı kibarlar, meşhur şairlerin kasideleri, meşkler, dualar, muhtelif manzum ve mensur metinlerdir. Murakka'lar yazı tezhip ve cilt gibi kıymetli sanat dallarını bir arada barındırarak asırlarca muhafaza etmiştir. Bu sanat dallarının toplumda uyandırdığı zevk ve hayranlık duyguları ile yüzyıllarca elden ele sahiplenilerek günümüze kadar ulaşmıştır. İslâm medeniyetinin yüksek sanat seviyesini gösteren çok sayıda murakka' dünya müze ve kütüphanelerinde korunmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi, Süleymaniye ve Hamidiye bölümlerinde bulunan murakka'ları, hat çeşidi, metni, tezhibi, cildi, ebadı gibi özellikleri bakımından tavsif ve tasnif etmek, kataloglamak çalışmamızın esasını teşkil etmektedir. Tez kapsamında bulunan murakka'larda, muhtelif kıtalarla birlikte Şeyh Hamdullah, Ahmed Karahisârî, Derviş Ali, Mustafa Eyyûbî, Hâfız Osman, Yedikuleli Abdullah, Şekerzâde, Hoca Râsim gibi Osmanlı hat ekolünün önemli temsilcilerinin ve Mîr Ali Herevî, Şah Mahmud, İmâd, İhtiyar gibi İran hat ekolünün büyük üstatlarının yazı numumelerini görmekteyiz. Böylece geleneksel Osmanlı kıta formu ve İran kaynaklı kıta tasarımları hakkındaki bilgileri örnekler üzerinde teşhis etme imkânı ortaya çıkmaktadır.

Yâkût el-Müsta'sımî ekolü ile aklâm-ı sittenin klasik kurallarına ulaşmasından sonra yaygınlaştığı bilinen murakka'ların ilk örnekleri XV. yüzyıl sonlarına dayanır. *Şerefnâme* adlı eserin önsözünde XV. yüzyılda Ali Şîr Nevâî'nin kendi kütüphanesinde hazırlattığı murakka'lardan söz edilmektedir.

Güzel yazı üstatlarının muhtelif hatlarla yazdıkları kıtalardan teşekkül eden murakka'lar biçim olarak *düz ve körüklü murakka'*; yazı çeşidi bakımından *aklâm-ı sitte murakka'*, *meşk murakka'*, *sülüs-nesih murakka'*, *muhakkak-reyhânî murakka'*, *tevkî'-rikâ' murakka'* şeklinde isimlendirilmektedir. Kıtaların yazılarının sıra ile devam etmesi veya dağınık kıtaların bir araya getirilmesi bakımından, *müteselsil* (sıralı), *mürettep* (düzenli) ve *toplama murakka'* adını almaktadır. Süleymaniye ve Hamidiye bölümü murakka'ları biçim olarak genellikle düzdür. Sadece Süleymaniye bölümü nr. 13, körüklü murakka'dır. Süleymaniye bölümünde daha çok dağınık kıtaların derlendiği toplama murakka'lar vardır. Hamidiye bölümünü ise ekseriyetle mürettep murakka'lar oluşturmaktadır. Yazı çeşidi bakımından çoğunlukla sülüs-nesih hatla yazılmış murakka'lar görülür. Hamidiye bölümü 21 numarada bir aklâm-ı sitte murakka' mevcuttur. Murakka'ların ekserisi Osmanlı sanatının eseridir. Hamidiye bölümü 34 ve 35 numarada bulunan murakka'lar İran menşe'lidir.

Osmanlı murakka'larında kıta formu, özel hazırlanmış âharlı kâğıtlara çoğunlukla koltuklu bir satır sülüs, iki ilâ on satır arasında değişen nesih hat ile oluşturulmuştur. Nesih satırlar bazen mâil olarak da yazılmıştır. Sülüs-nesih hatla yazılmış olan kıtalar ekseriya âyet ve hadisleri ihtiva etmektedir. Genellikle cetvel çekilmiş olan kıtalar tezhiplidir. İncelediğimiz murakka'larda ekseriyetle klasik Osmanlı kıta tasarımı görülmektedir. Yazılar sülüs-nesihte gelişmiş dönemi temsil etmektedir ve geçmişe nispetle yazının en olgun dönemine aittir. Harflerin biçimleri, formları, satha oturuşları, kelimelerin satır düzeni çok güzel sağlanmış. Küçüklüğü veya büyüklüğü kalem ağzının genişliğine ve yazının miktarına göre değişen murakka'larda ebat 14,5 x 9,5 cm ilâ 40,2 x 26,7'cm arasındadır.

İran kaynaklı murakka'larda kıtaların genellikle mâil nesta'lik hatla yazılmış olduğu, ebadın ve formun farklılık arzettiği görülmektedir. Yalnız nr. 34/X "İhtiyar" ketebeli kıta ta'lik hatla yazılmıştır. Nesta'lik kıtalar umumiyetle beyitlerden oluşmaktadır. Kullanılan çok paftalı düzenleme, tezhip ve minyatürler klasik İran tarzını yansıtmaktadır. İranlı hattatlar

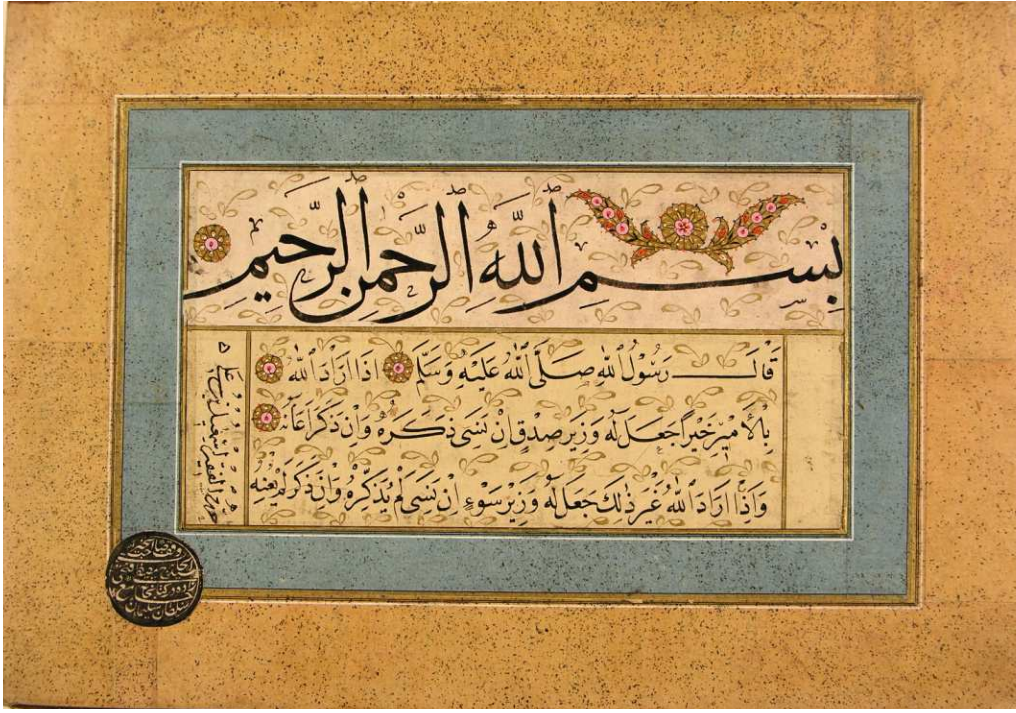
nesta'lik kıtaların etrafına ince nesta'likle yazmışlar, koltuk bölümlerinde minyatürler kullanmışlar, böylece tasarımlarında hareketlilik ve zenginlik sağlamışlardır.

İran kaynaklı kıta geleneğinin özellikleri Osmanlı hattatları tarafından devam ettirilip geliştirilerek ebat, kâğıt, tezhip gibi unsurlar bakımından klasik seviyeye ulaşmış ve gelenekselleşmiştir.

Hazırladığımız çalışma bir katologlama çalışmasıdır. Eserlerin çeşitli müze ve kütüphanelerdeki örneklerle mukayeseli bir değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir. Bu çalışmanın aynı saha ile ilgilenenler için faydalı olacağı kanaatindeyim.

RESİMLER

Resim 1. Süleymaniye nr. 1/II

Resim 2. Süleymaniye nr. 1/IV

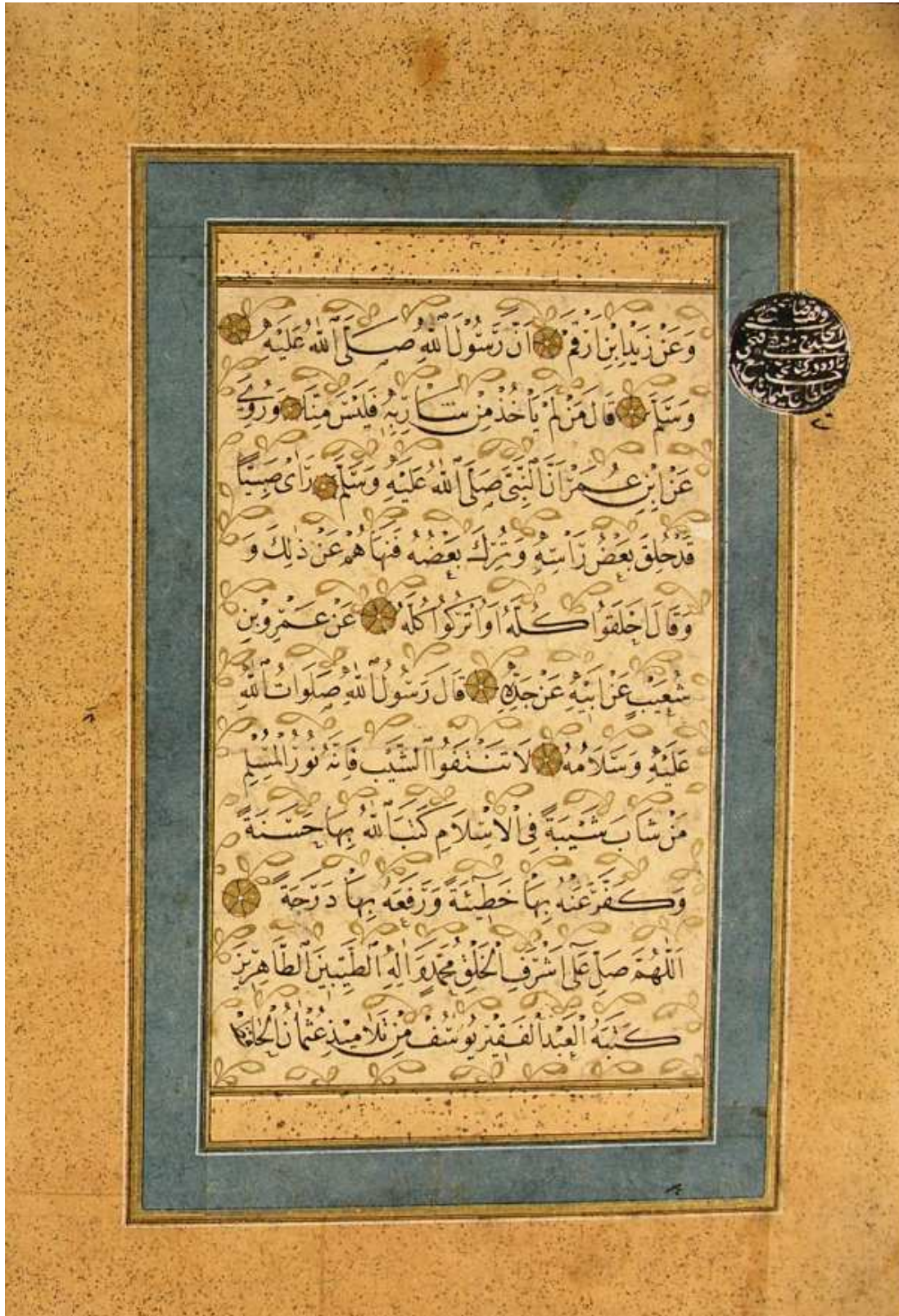

Resim 3. Süleymaniye nr. 1/V

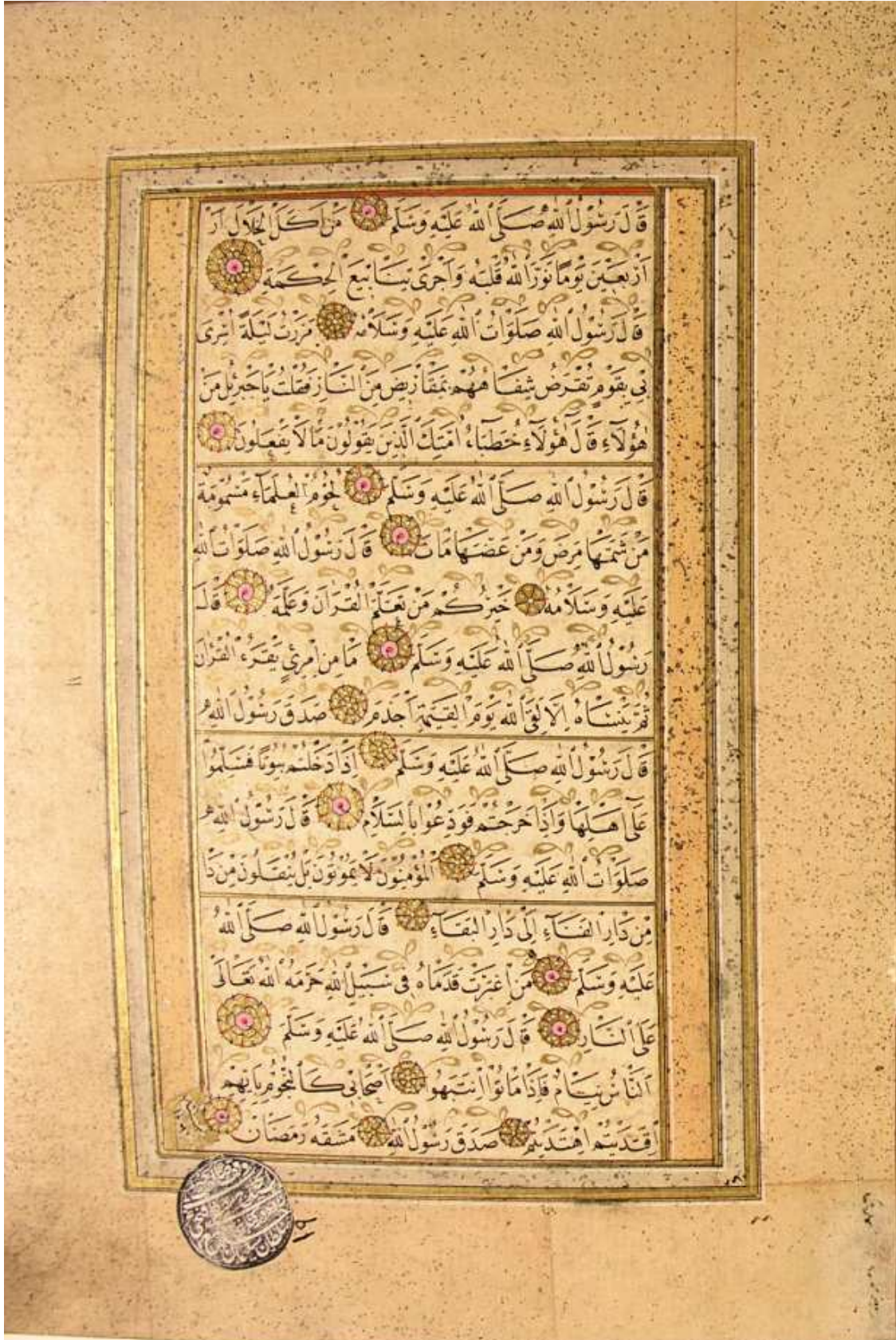
Resim 4. Süleymaniye nr. 1/XV

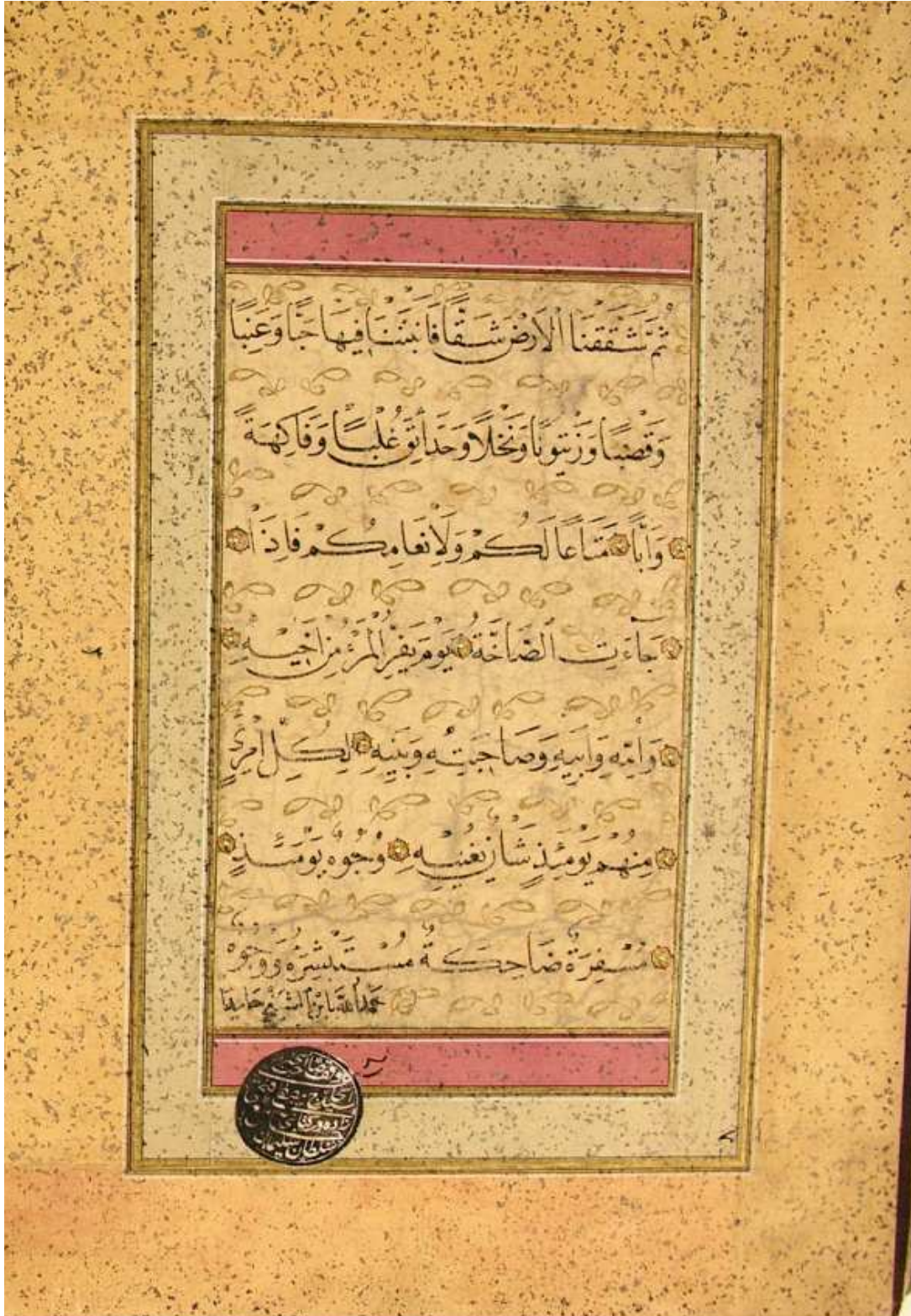
Resim 5. Süleymaniye nr. 2/III

Resim 6. Süleymaniye nr. 2/IV

Resim 7. Süleymaniye nr. 2/VII

Resim 8. Süleymaniye nr. 2/X

Resim 9. Süleymaniye nr. 3/II

Resim 10. Süleymaniye nr. 3/III

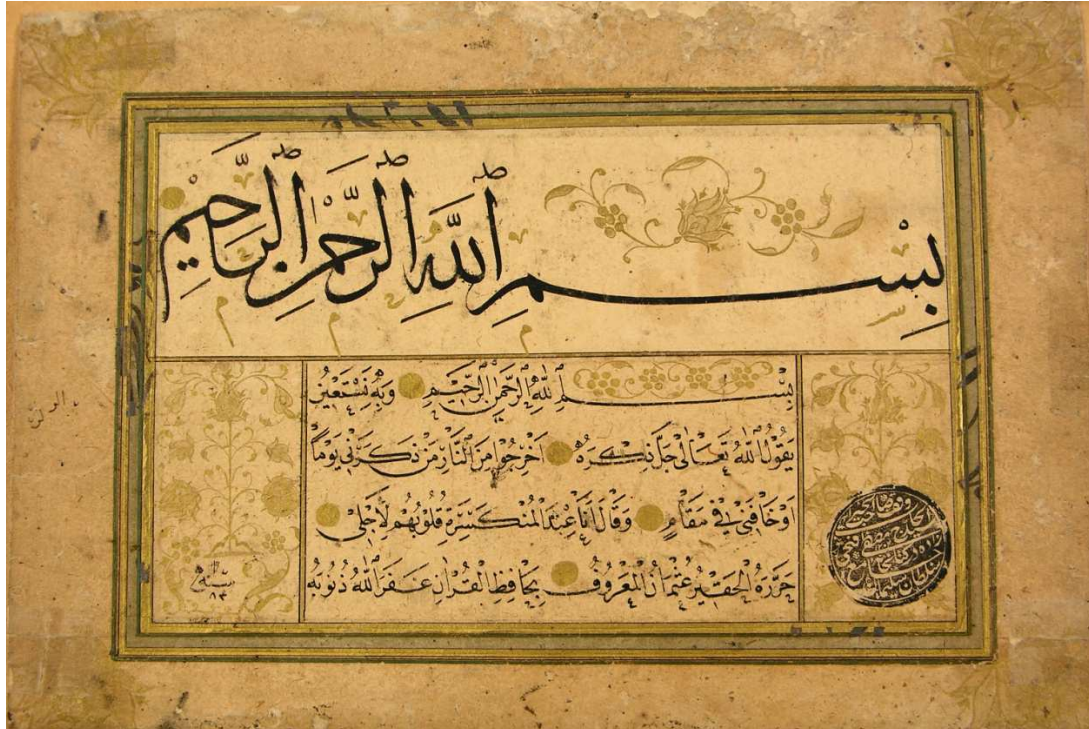

Resim 11. Süleymaniye nr. 3/IV

Resim 12. Süleymaniye nr. 3/XII

Resim 13. Süleymaniye nr. 4/I

Resim 14. Süleymaniye nr. 4/II

Resim 15. Süleymaniye nr. 4/III

Resim 16. Süleymaniye nr. 4/IV

Resim 17. Süleymaniye nr. 4/VI

Resim 18. Süleymaniye nr. 4/VII

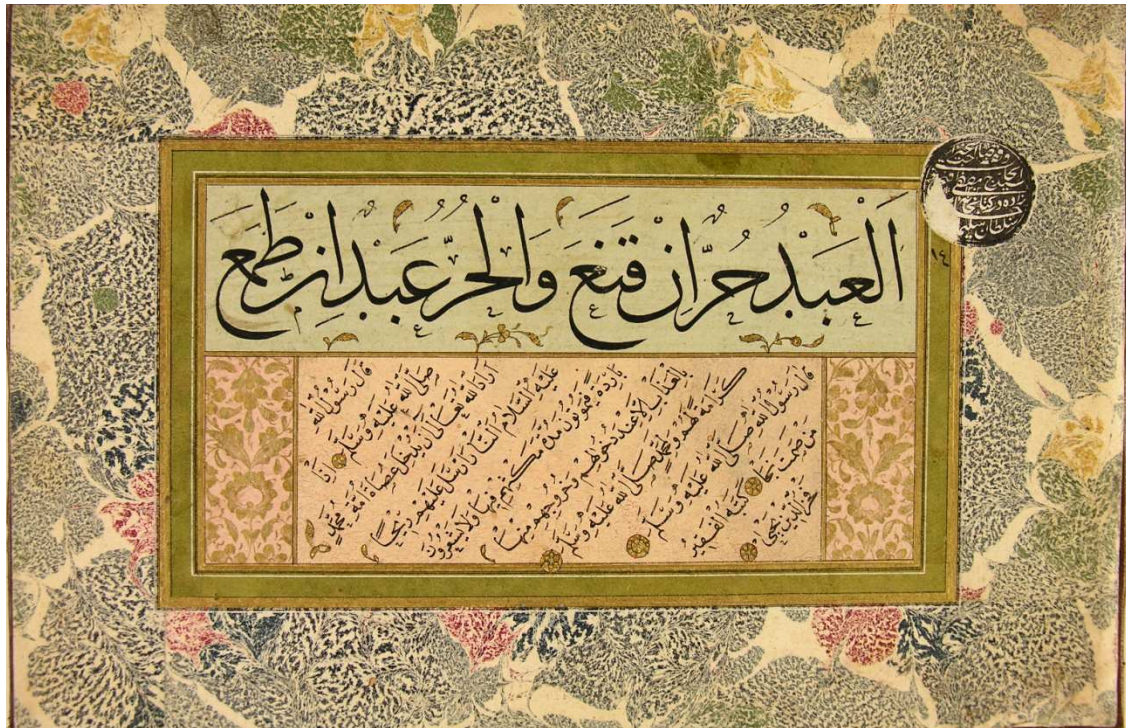

Resim 19. Süleymaniye nr. 4/IX

Resim 20. Süleymaniye nr. 4/XIII

Resim 21. Süleymaniye nr. 4/XIV

Resim 22. Süleymaniye nr. 4/XVI

Resim 23. Süleymaniye nr. 4/XXI

Resim 24. Süleymaniye nr. 5/XIV

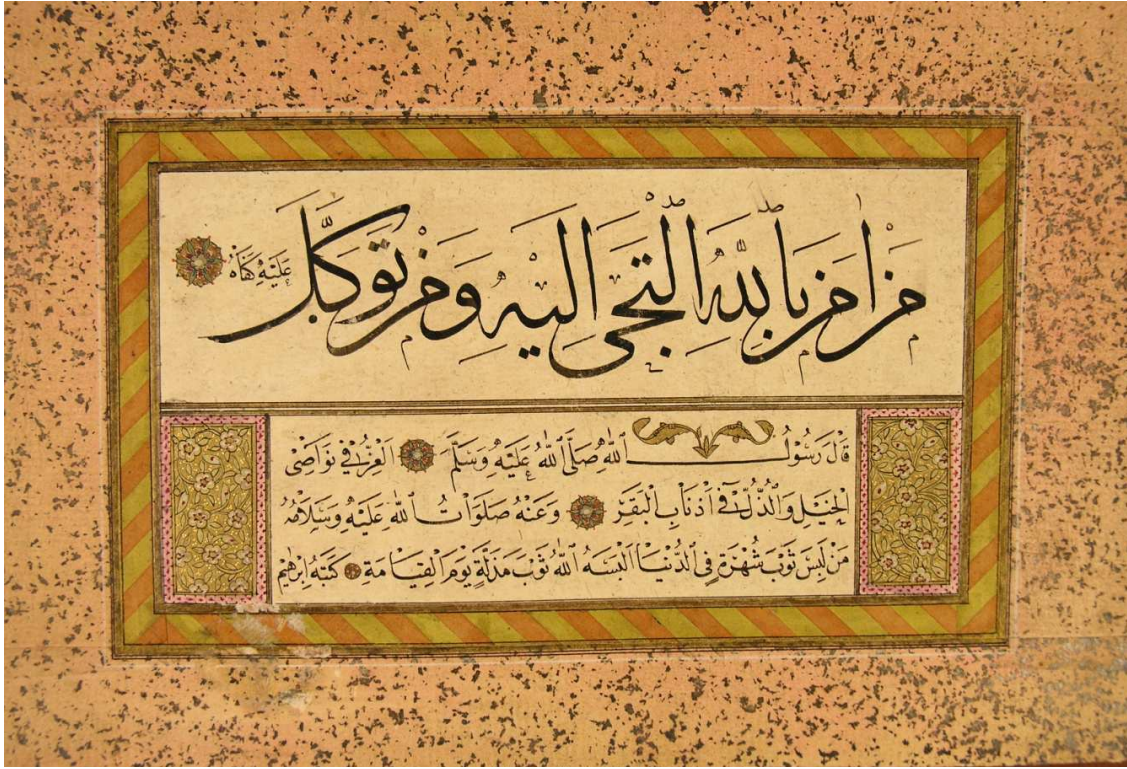

Resim 25. Süleymaniye nr. 6/X

Resim 28. Süleymaniye nr. 8/V

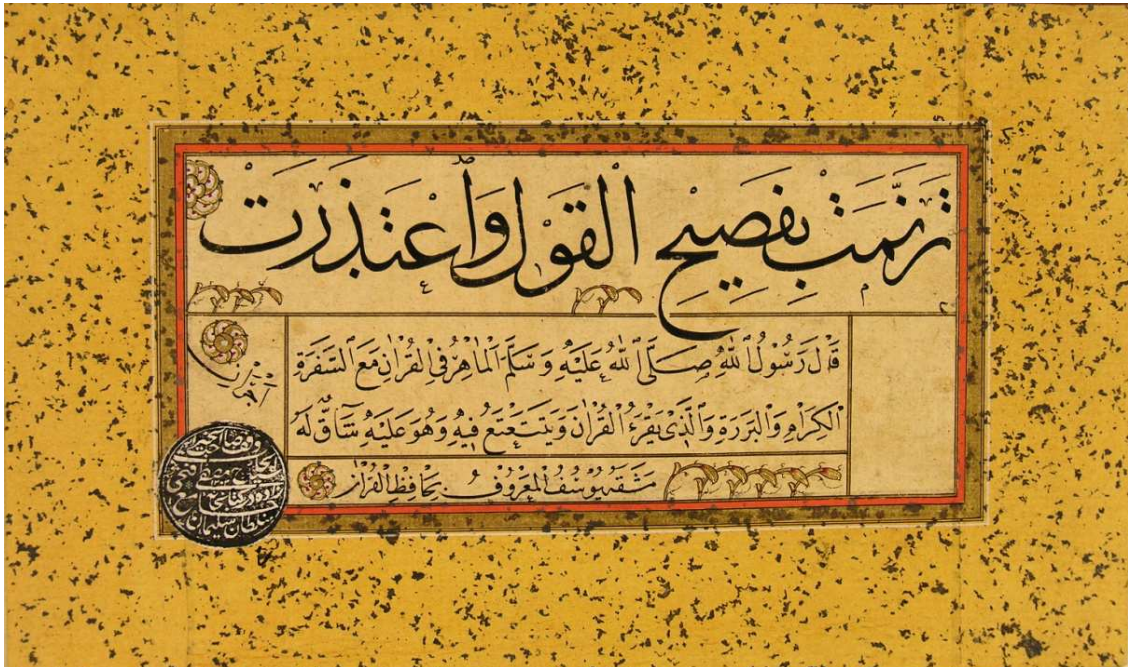

Resim 29. Süleymaniye nr. 9/XVI

Resim 30. Süleymaniye nr. 9/XIX

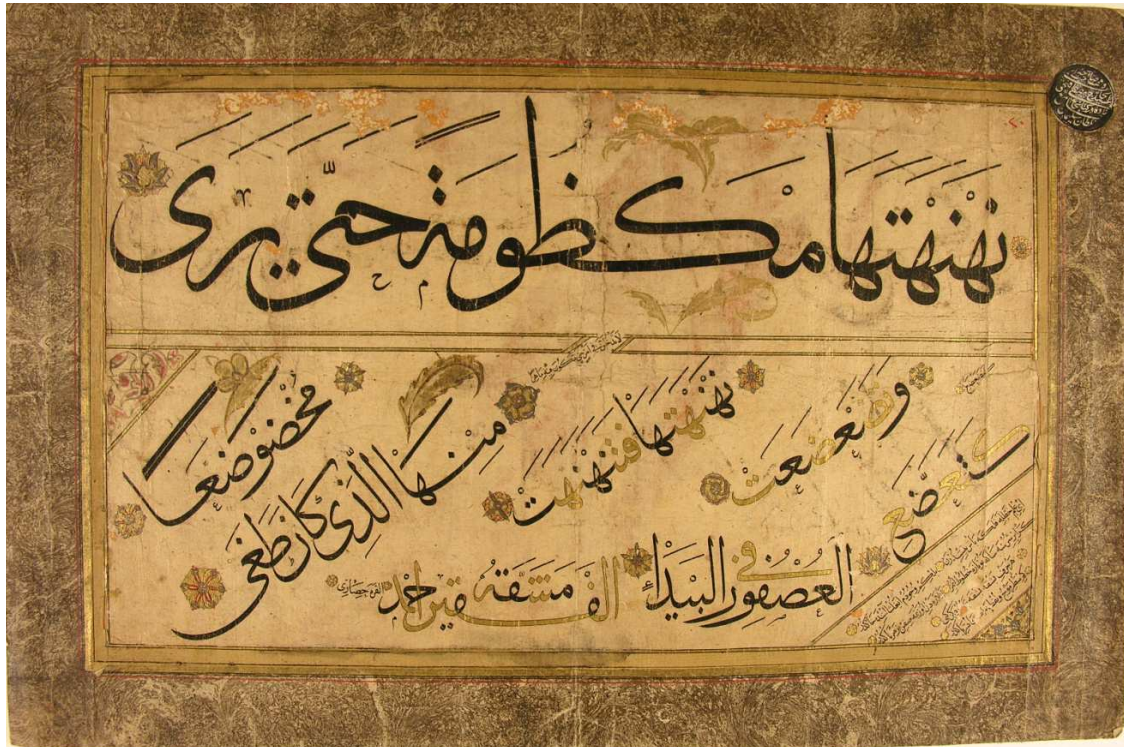

Resim 31. Süleymaniye nr. 9/XX

Resim 32. Süleymaniye nr. 12/II

Resim 33. Süleymaniye nr. 15/I

Resim 34. Hamidiye nr. 2/15

Resim 35. Hamidiye nr. 4/Ketebe sahifesi

Resim 36. Hamidiye nr. 10/II

Resim 37. Hamidiye nr. 10/IV

Resim 38. Hamidiye nr. 11/VII

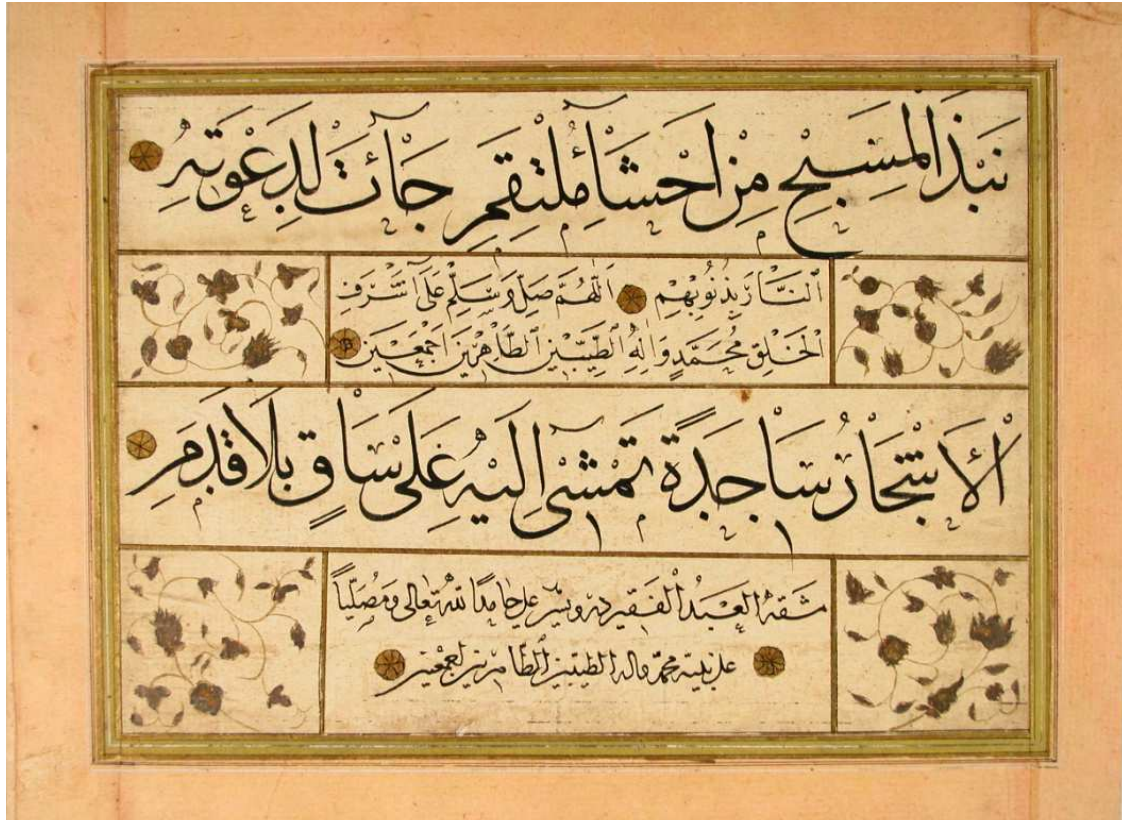

Resim 39. Hamidiye nr. 12/VI

Resim 40. Hamidiye nr. 14/VIII

Resim 41. Hamidiye nr. 16/VI

ذاتِ طَعْمِ الْأَيْمَانِ فَرَضِي بِاللَّهِ دِينًا

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عِنْدَ مَنْصَرِفِهِ مِنْ أَحَدٍ وَالنَّاسُ يُحَدِّثُونَ بِهِ وَقَدْ اسْتَنْدَلِي طَلْحَةَ أَيُّهَا النَّاسُ أَقْبِلُوا عَلَيَّ مَا كَلَفْتُمُوهُ مِنْ إِصْلَاحِ أَخْرَجْتُمْ وَأَعْرَضُوا عَمَّا ضَمِنَ لَكُمْ مِنْ أَمْرِ دِينِكُمْ وَلَا تَسْتَعْلُوا أَجْرًا رَحِ غُدَيْتَ بِنِعْمَتِي فِي النَّعْرَضِ لَسَخَطِهِ بِمَعْصِيَتِهِ وَأَجْعَلُوا شُغْلَكُمْ بِالنَّيِّمِ مَغْفِرَتِهِ وَأَصْرِفُوا أَهْمَكُمْ إِلَى النَّفَرِ إِلَيْهِ بِطَاعَتِهِ إِنَّهُ مَنْ بَدَأَ بِنَصِيْبِهِ مِنَ الدُّنْيَا فَانَّهُ نَصِيْبُهُ مِنَ الْآخِرَةِ وَلَا يَدْرِكُ مِنْهَا مَا يَرِيدُ وَمَنْ بَدَأَ بِنَصِيْبِهِ مِنَ الْآخِرَةِ وَصَلَّ إِلَيْهِ نَصِيْبُهُ مِنَ الدُّنْيَا وَأَدْرَكَ مِنَ الْآخِرَةِ مَا يَرِيدُ سَوْدَةُ الْفَقِيرِ عَثْمَانَ الْمَعْرُوفَ بِحَافِظِ الْقُرْآنِ عَنْ فَرَاغِ دُنُوهِ

وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولًا

Resim 43. Hamidiye nr. 18/XIII

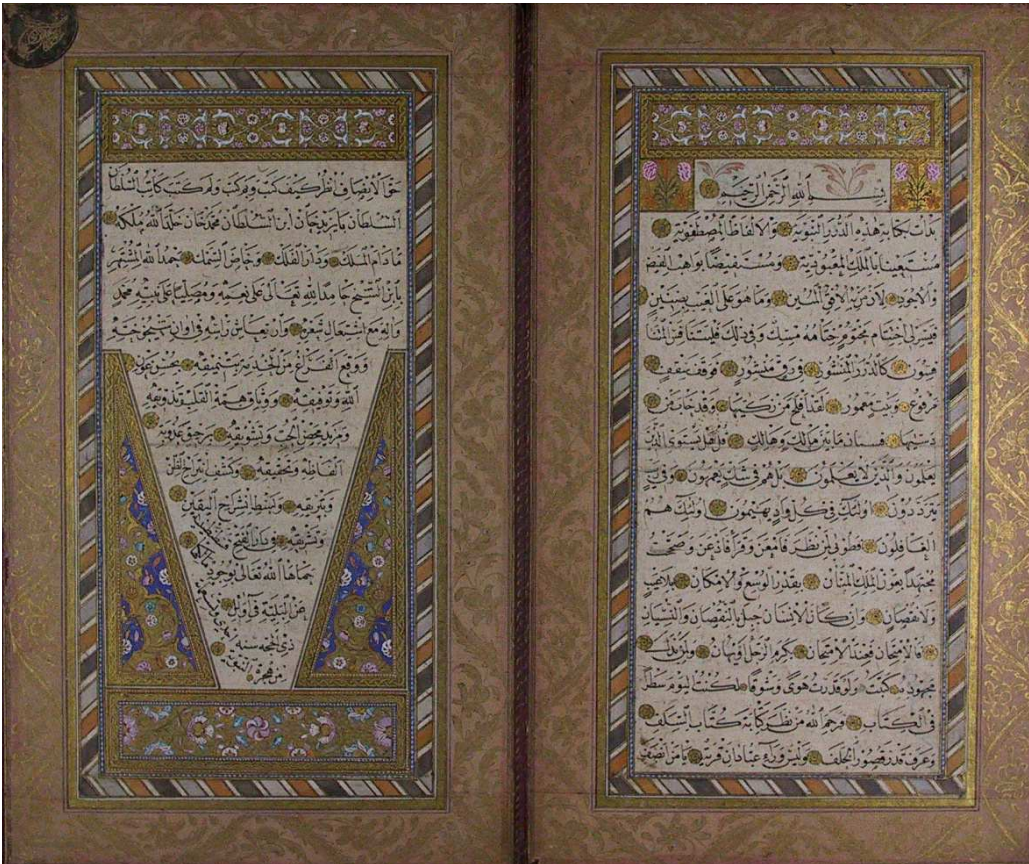

Resim 44. Hamidiye nr. 19/II

Resim 45. Hamidiye nr. 19/IV

Resim 46. Hamidiye nr. 20 / Şeyh Hamdullah'ın Ferağ kaydı.

Resim 47. Hamidiye nr. 21/XVI

Resim 48. Hamidiye nr. 22 / IV

Resim 49. Hamidiye nr. 23/VIII

Resim 50. Hamidiye nr. 24/XIV

Resim 51. Hamidiye nr. 25/XVII

Resim 52. Hamidiye nr. 26/IX

Resim 53. Hamidiye nr. 28/I

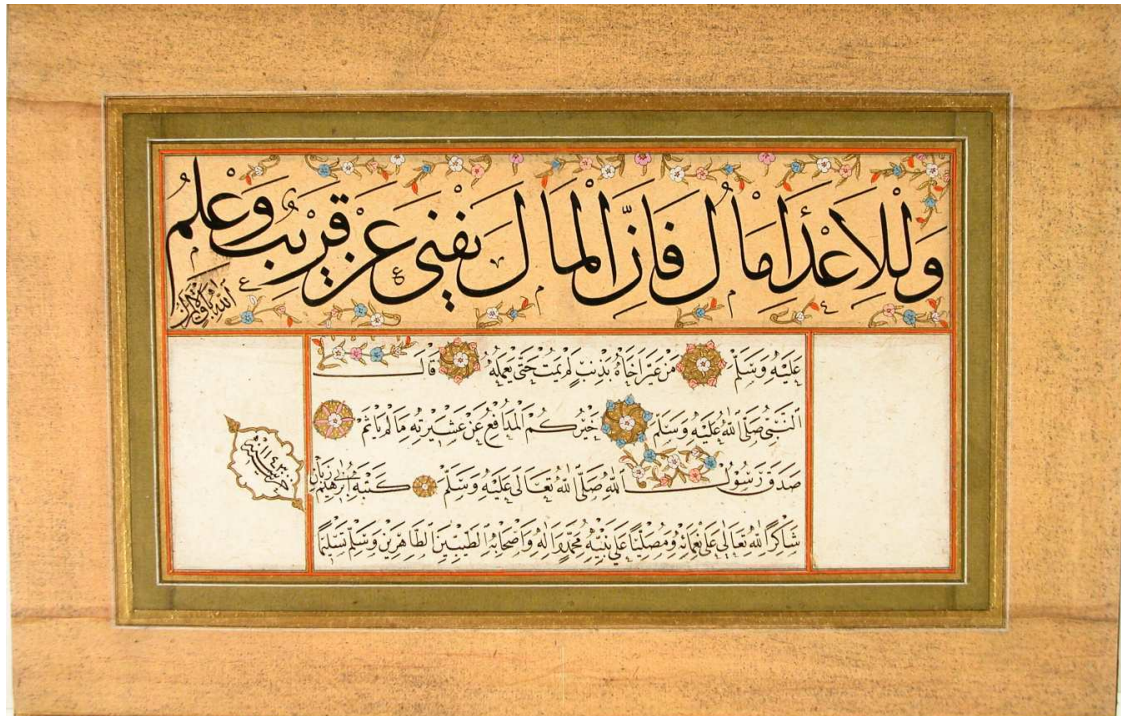

Resim 54. Hamidiye nr. 29/IV

Resim 55. Hamidiye nr. 29/VI

Resim 56. Hamidiye nr. 29/VIII

Resim 57. Hamidiye nr. 30/II

Resim 58. Hamidiye nr. 30/IV

Resim 59. Hamidiye nr. 30/V

Resim 60. Hamidiye nr. 30/VI

Resim 61. Hamidiye nr. 30/VIII

Resim 62. Hamidiye nr. 32/III

Resim 63. Hamidiye nr. 32/V

Resim 64. Hamidiye nr. 32/VI

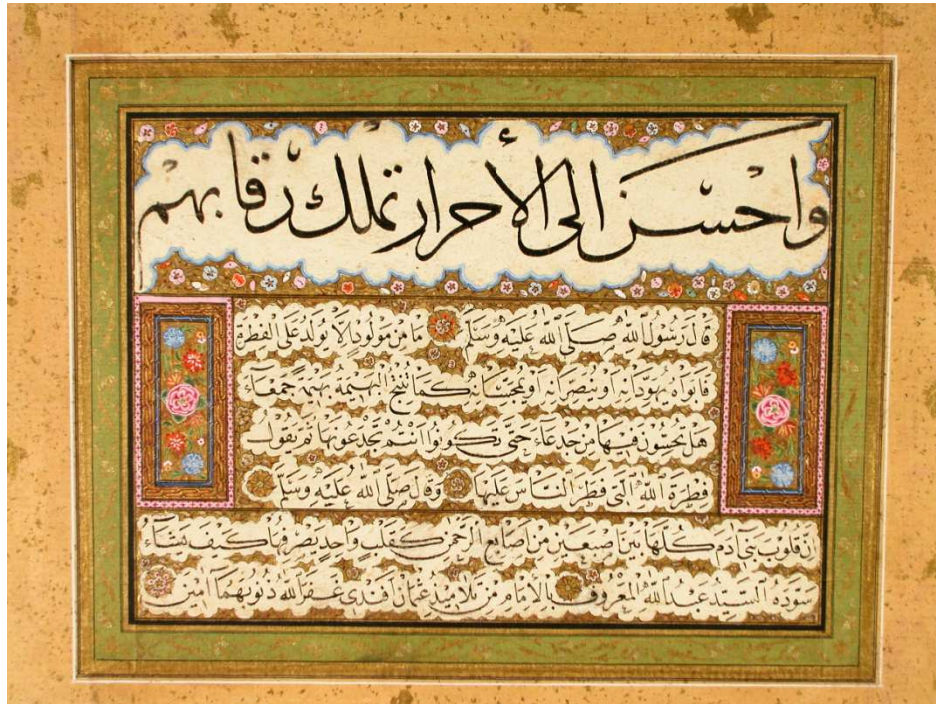

Resim 67. Hamidiye nr. 32/X

Resim 68. Hamidiye nr. 32/XIII

ذَلِكَ مَا مَرَّ الْمَسْأَلَةَ فِي كَفَايَةِ

أَمْرًا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ تَعَالَى كَانَ أَنْ يَبْعَدَ لَهُ
مِمَّا رَجَا وَأَقْرَبَ مِمَّا اتَّقَى وَمِنْ طَلَبِ
حَامِدِ النَّاسِ بِمَا صَحِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَادَ
حَامِدًا مِنْهُمْ لَهُ ذَا مَا وَمِنْ رِضَى النَّاسِ
بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَأَنَّ اللَّهَ إِلَيْهِمْ
وَمِنْ رِضَى اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاءَ شَرِّ
وَمِنْ أَحْسَنَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ
كَفَاءَ اللَّهِ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ
وَمِنْ أَصْلَحَ شَيْئًا مِنْهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عِلْمَ نَبِيِّهِ
وَعَمَلَ لِأَخْرَجَهُ كَفَاءَ اللَّهِ أَمْرًا نَبِيَّاهُ

وَمِنْ أَحْسَنَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ
كَفَاءَ اللَّهِ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ
وَمِنْ أَصْلَحَ شَيْئًا مِنْهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عِلْمَ نَبِيِّهِ
وَعَمَلَ لِأَخْرَجَهُ كَفَاءَ اللَّهِ أَمْرًا نَبِيَّاهُ

وَذَخِيرَةٌ لِمَنْ التَّجَاهَلَ بِسَبْدِ

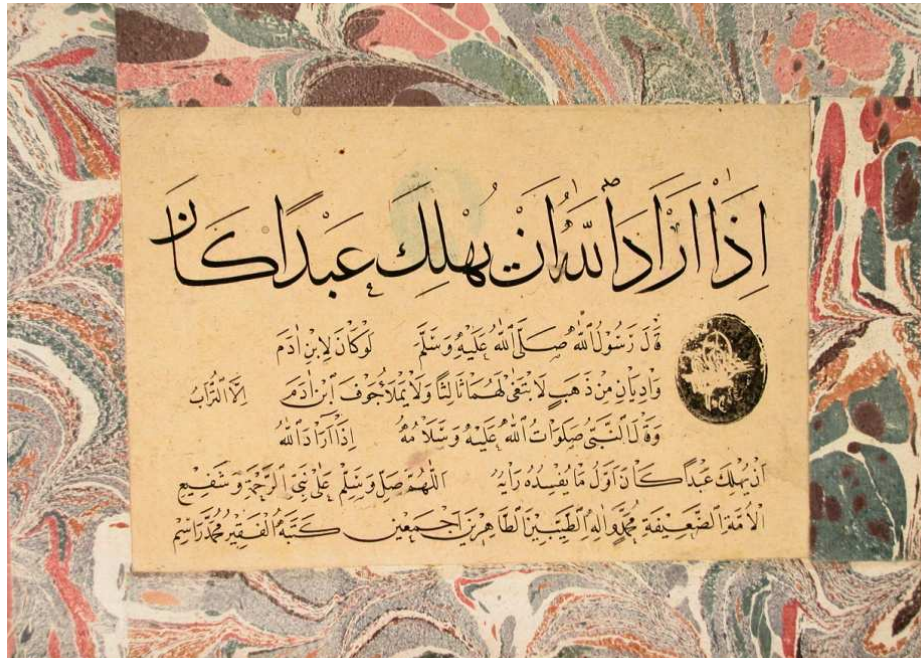
Resim 69. Hamidiye nr. 32/XIV

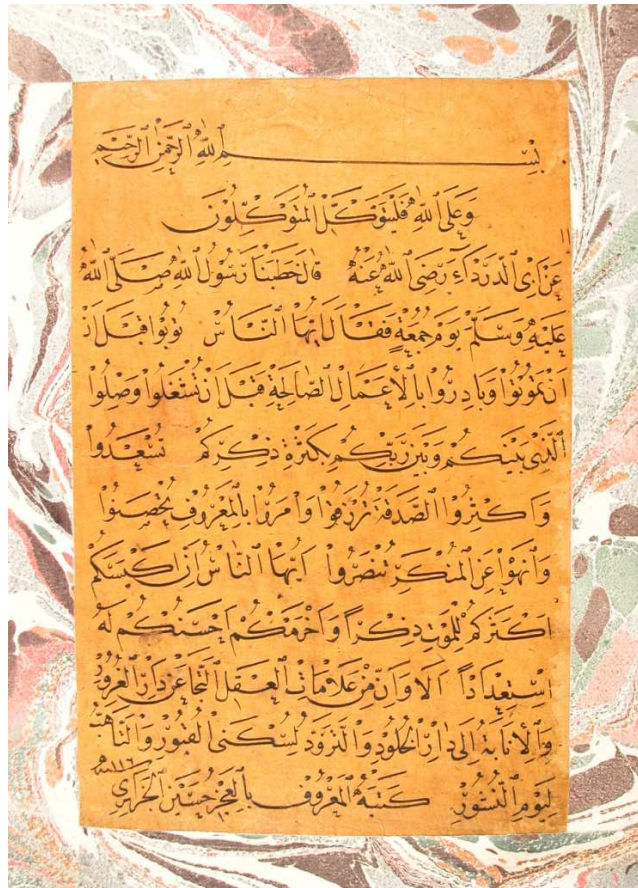
نَهَى عَنْ جُلُودِ السَّبَّاحِ أَنْ تَفْرَشَ ۝ وَرَوَى عَنْ
 أَبِي الْمَلِخِ أَيْ كَرَهُ ثَمَنَ جُلُودِ السَّبَّاحِ ۝ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَكِيمٍ
 قَالَ أَنَا كَتَبْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا
 تَنْفَعُوا مِنَ الْمَيْتَةِ بِإِهَابٍ وَلَا عَصَبٍ قِيلَ هَذَا فِيمَا لَمْ يَدْخُلْ
 رُؤْيَى عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ۝
 أَمَرَ أَنْ يُسْتَمْعَ جُلُودُ الْمَيْتَةِ إِذَا دُبِغَتْ ۝ وَعَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ مَرَّ
 عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يَحْرُونَ شَاةً فَقَالَ
 لَوْ أَخَذْتُمْ إِيَّاهَا قَالُوا إِنَّمَا مَيْتَةٌ فَقَالَ يُطَهَّرُ الْمَاءُ وَالْقَرْظُ
 وَيُرْوَى دِبَاغُهَا طَهُورُهَا ۝ بَابُ الْمَسْحِ عَلَى الْحَقِّ مِنَ الصَّحَاحِ
 سُئِلَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْحَقِّ فَقَالَ جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ
 ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ لِمَسْحِ فِرِّ وَتَوْمًا وَلَيْلَةً لِلْقَبْرِ ۝
 رَوَى عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ جَرَحَ رَجُلَانِ
 فِي سَفَرٍ فَخَضِرَتِ الصَّلَاةُ وَلَيْسَ مَعَهُمَا مَاءٌ فَنَتَمَّ مَا فَضَّلَا
 ثُمَّ وَجَدَا الْمَاءَ فِي الْوَقْتِ فَأَعَادَا جَدَّهُمَا الصَّلَاةَ وَلَمْ يُعِدْ
 الْآخِرُ ثُمَّ آتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ
 فَقَالَ لِلَّذِي لَمْ يُعِدْ أَصَبْتَ لِسَنَةَ وَأَجْرُكَ تَكْ صِلُونَا وَقَالَ لِلَّذِي
 نَوَّضَا وَأَعَادَا فَذَكَرَ الْأَجْرَ مَرَّتَيْنِ ۝ وَالصَّحِيحُ أَنَّ الْجَدِيثَ مُرْسَلٌ
 عَنْ عَطَاءٍ لَيْسَ فِيهِ نِكْرٌ أَبِي سَعِيدٍ ۝ شَقَرٌ مُحَمَّدٌ بْنُ أَبِي

Resim 70. Hamidiye nr. 32/XX

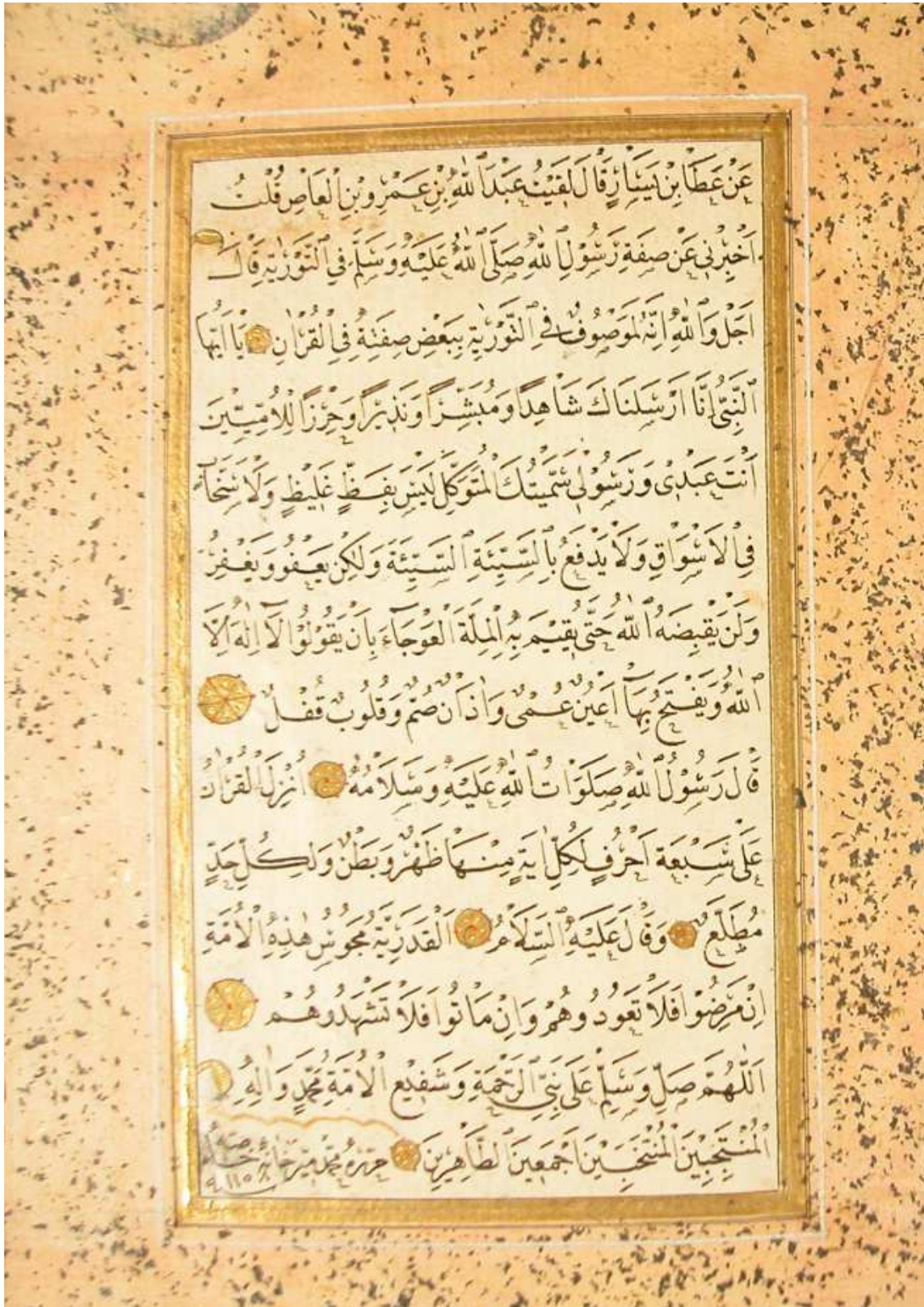

Resim 71. Hamidiye nr. 32/XXI

Resim 72. Hamidiye nr. 32/XXII

Resim 73. Hamidiye nr. 32/XXVI

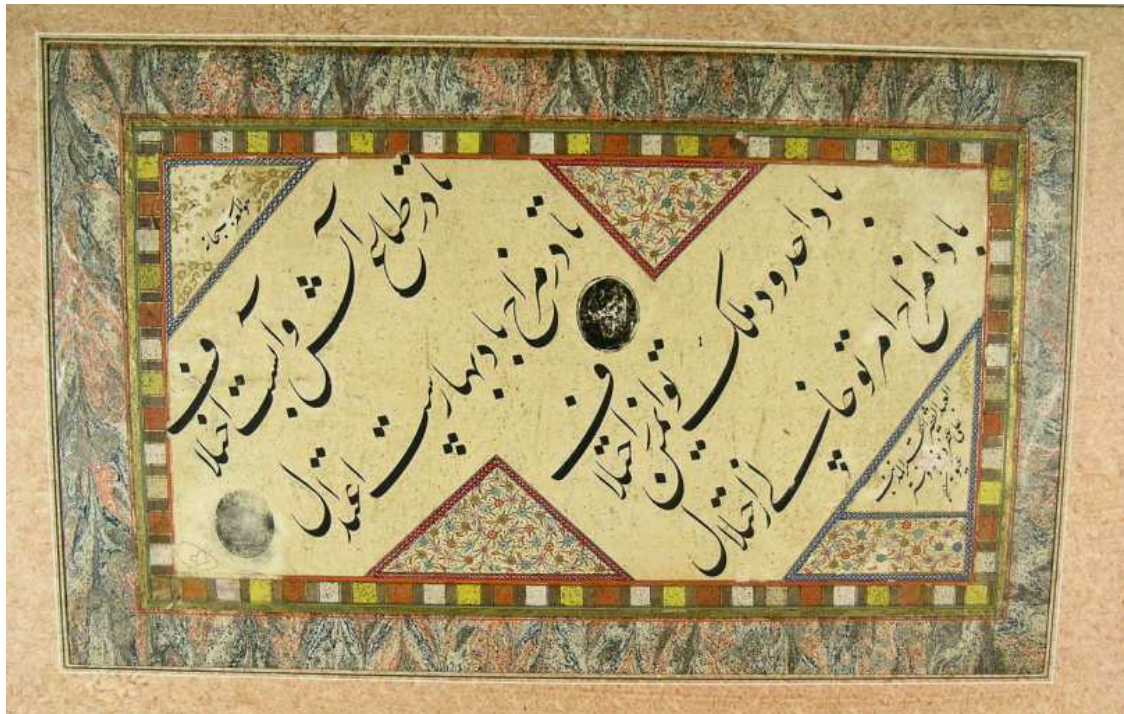

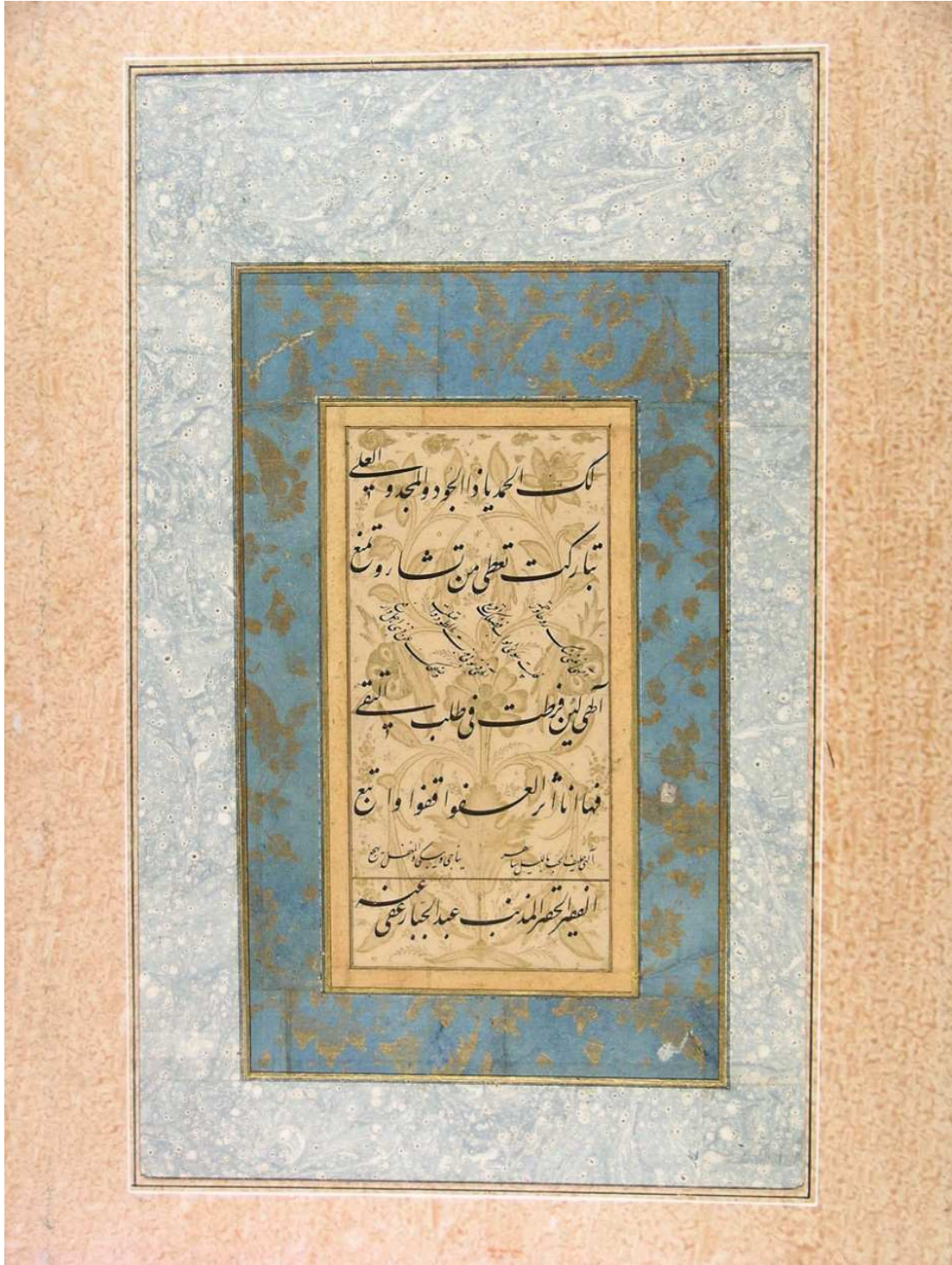

Resim 76. Hamidiye nr. 33/IV

Resim 77. Hamidiye nr. 33/V

Resim 78. Hamidiye nr. 33/VI

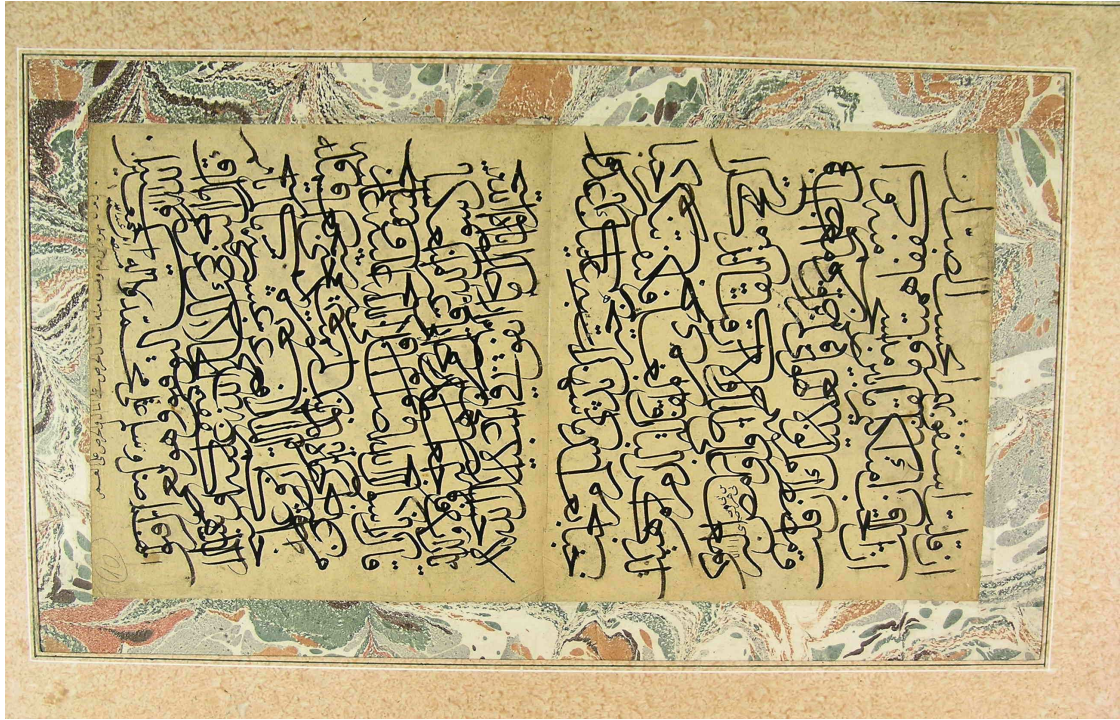

Resim 79. Hamidiye nr. 33/VIII

Resim 80. Hamidiye nr. 33/IX

Resim 81. Hamidiye nr. 33 /XIII

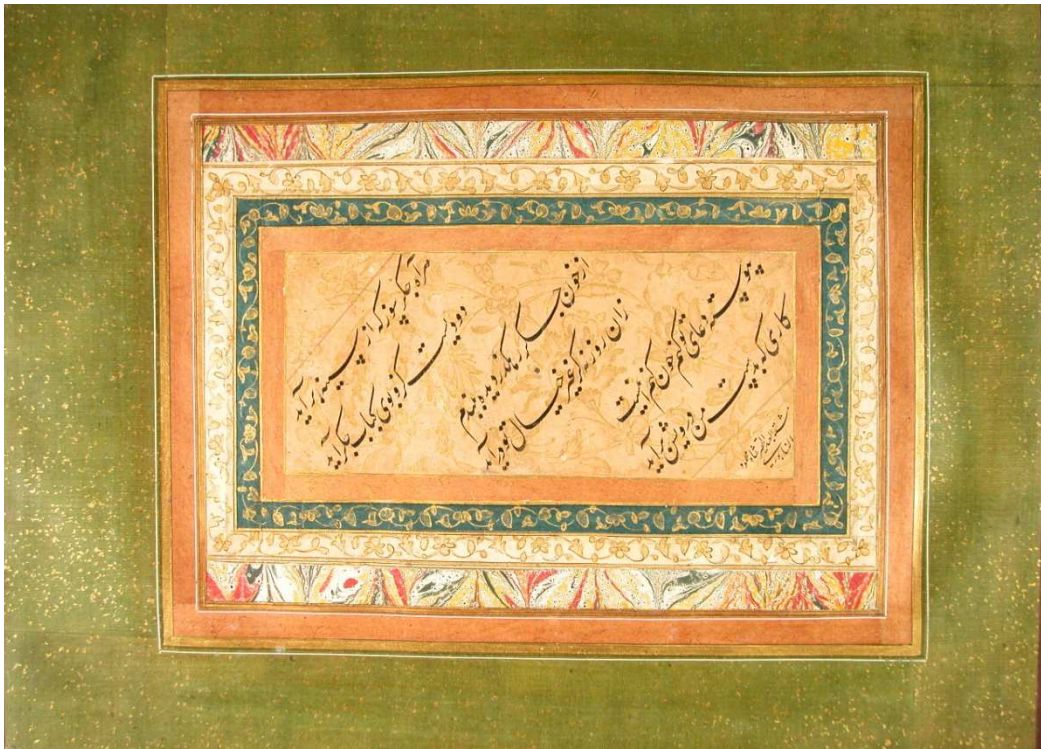

Resim 82. Hamidiye nr. 33/XV

Resim 83. Hamidiye nr. 33/XVI

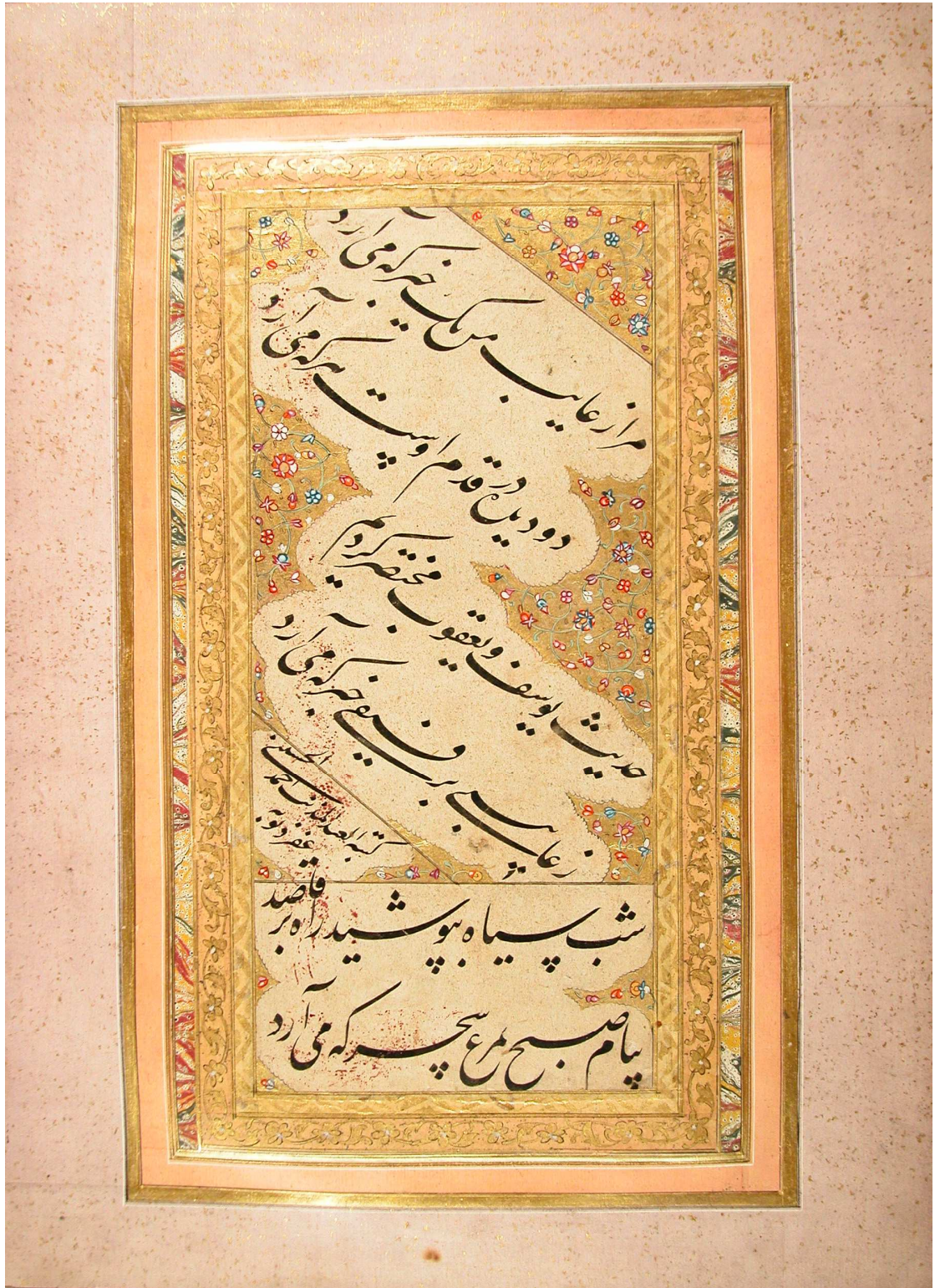
Resim 84. Hamidiye nr. 34/II

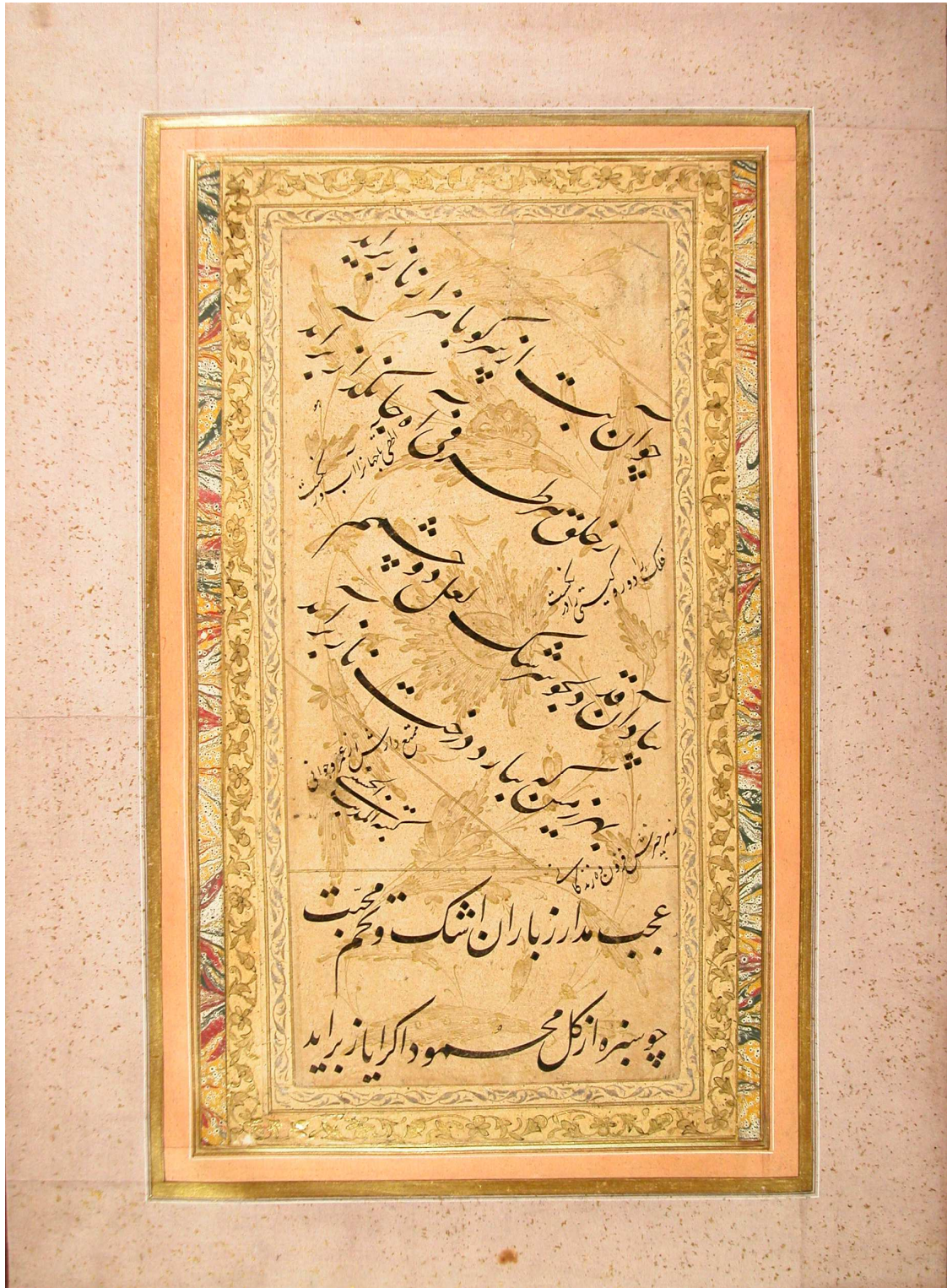
Resim 85. Hamidiye nr. 34/ IV

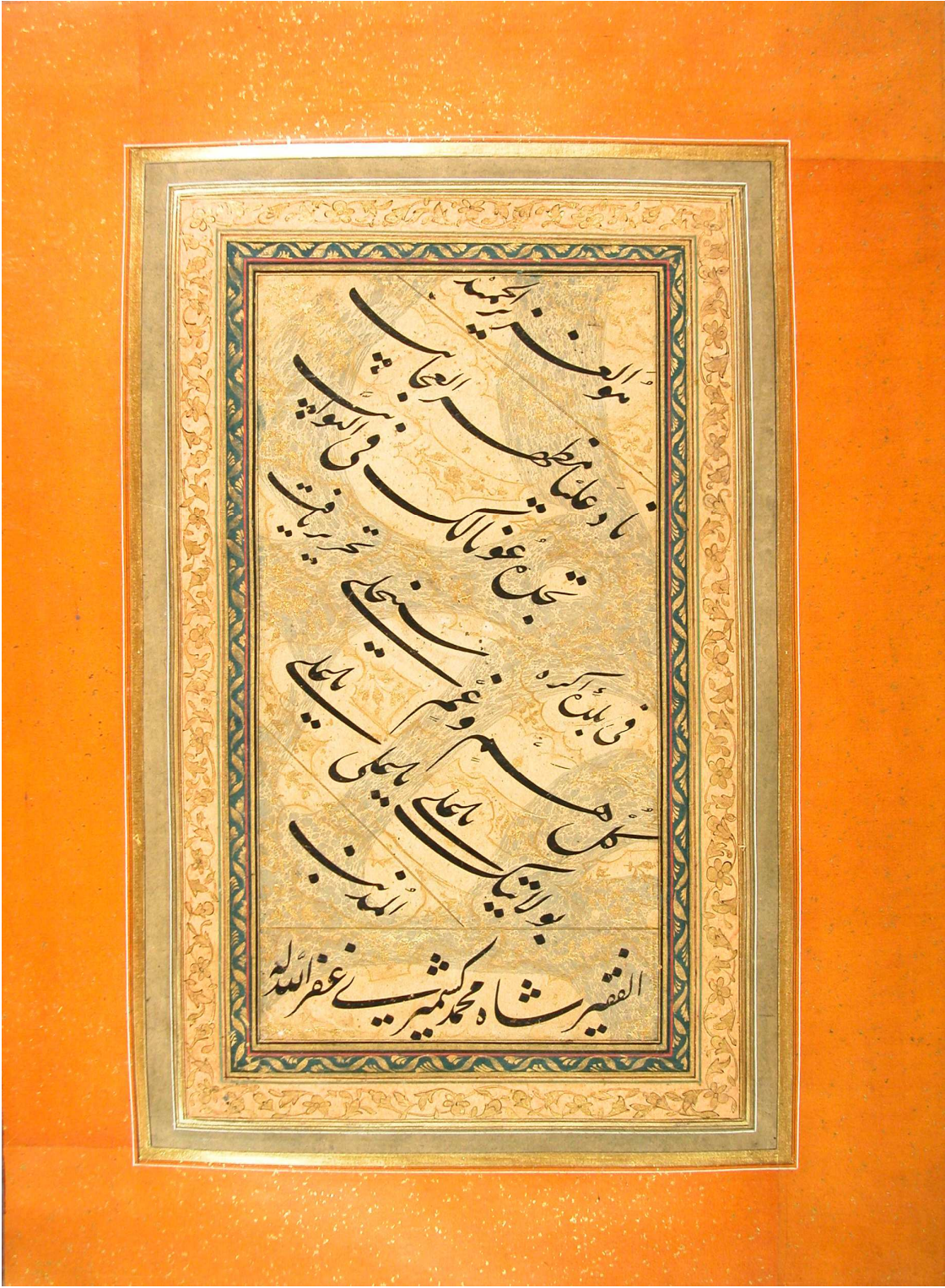
Resim 86. Hamidiye nr. 34/V

Resim 87. Hamidiye nr. 34/VI

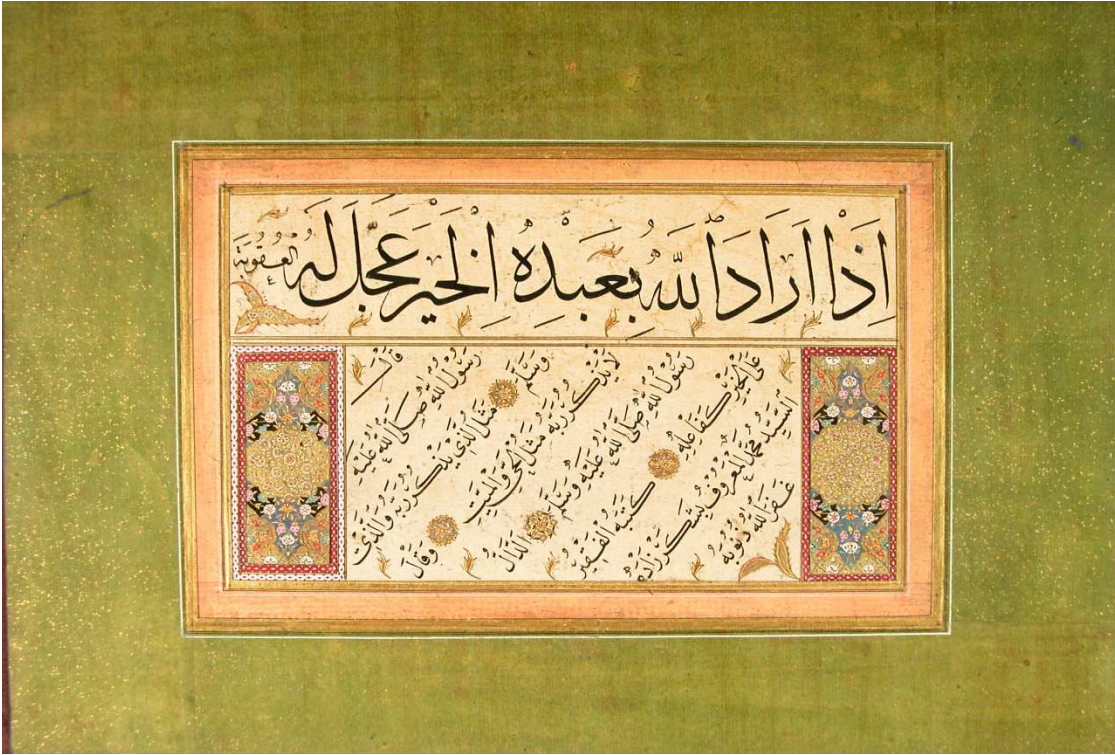
Resim 88. Hamidiye nr. 34/VII

Resim 89. Hamidiye nr. 34/X

Resim 90. Hamidiye nr. 37/I

Resim 91. Hamidiye nr. 37/II

Resim 92. Hamidiye nr. 37/III

Resim 93. Hamidiye nr. 37/IV

Resim 94. Hamidiye nr. 37/V

Resim 95. Hamidiye nr. 37/VI

Resim 96. Hamidiye nr. 37/VII

KAYNAKÇA

Kitaplar

- AKİMUSHKİN, O. F., **Das St. Petersburger Murakka'**, Salzburg 1996.
- ALİ EKBER DİHHUDÂ, **Lugatnâme** (haz. Muhammed Muîn-Seyyid Ca'fer Şehîdî) Müessese-i İntişârât u Çap-i Dânişgâh-i Tehran, Tahran 1975.
- ALPARSLAN, Ali, **Osmanlı Hat Sanatı Tarihi**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.
- ALPARSLAN, Ali, **Ünlü Türk Hattatları**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- ARSEVEN, Celal Esad, **Sanat Ansiklopedisi**, MEB Yayınları, Ankara 1983.
- AYVERDİ, İlhan, **Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük, II**, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2008.
- BAYAT, Ali Haydar, **Hüsn-i Hat Bibliyografyası**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.
- CELAL, Melek, **Şeyh Hamdullah**, Kenan Matbaası, İstanbul 1948.
- ÇETİN, Nihad M., **İslâm Kültür Mirasında Hat Sanatı** (haz. M. Uğur Derman), IRCICA, İstanbul 1992.
- ÇİĞ, Kemal, **Hâfız Osman**, Uzman Laboratuvarı, İstanbul 1948.
- DAĞLI, Yücel, **Tarih Çevirme Kılavuzu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997.
- DERMAN, M. Uğur, **Sabancı Koleksiyonu**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1995.
- DERMAN, M. Uğur, **Türk Hat Sanatının Şâheserleri**, Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul 1982.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Çağrı Yayınları, Ankara 2001.
- GÖLPINARLI, Abdülbâki, **Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu, I-IV**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1967-94.
- HABİB, **Hat ve Hattâtân**, Matbaa-i Ebüzziya, İstanbul 1305.
- HİDÂYETULLAH, **Tezkire-i Hattâtîn** (nşr. Muhammed Bâkır), Lahor 1964.

- İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, **Son Hattatlar**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Maarif Basımevi, İstanbul 1955, 1970.
- KALKAŞENDÎ, Ebü'l-Abbas Ahmed b. Ali el-Fezârî, **Subhu'l- a'sâ fi sînâati'l-inşâ'**, I-XV, Kahire 1910-20.
- KARATAY, Fehmi Edhem, **İÜ Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu**, I-II, İstanbul 1951-53.
- KARATAY, Fehmi Edhem, **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**, I-II, İstanbul 1961.
- KARATAY, Fehmi Edhem, **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu**, I-IV, İstanbul 1962-69.
- MUHAMMED FUAD ABDÜLBÂKÎ, **el-Mu'cemu'l-müfehres li el-fâzi'l-Kur'ân**, Kahire 1378.
- MÜSTAKİMZÂDE, Süleyman Sâdeddin, **Tuhfe-i Hattâtîn** (nşr. İbnülemin Mahmud Kemal), Türk Tarih Encümeni Yayınları, Devlet Matbaası, İstanbul 1928.
- NEFESZÂDE İbrahim, **Gülzâr-ı Savâb** (nşr. Kilisli Muallim Rifat), Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, Milli Mecmua Basımevi, İstanbul 1939.
- PAKALIN, M. Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, I-III, İstanbul 1983.
- RADO, Şevket, **Türk Hattatları**, Tifdruk Matbaacılık, İstanbul, ts.
- SERİN, Muhittin, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2010.
- SERİN, Muhittin, **Hattat Şeyh Hamdullah**, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2007.
- SUYOLCUZÂDE Mehmed Necîb, **Devhatü'l-küttâb** (nşr. Kilisli Muallim Rifat), Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, Millî Mecmua Basımevi, İstanbul 1942.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ, **Kâmus-ı Türkî**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.
- UNAT, Faik Reşit, **Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1974.
- ÜNVER, A. Süheyl, **Hattat Karahisârî Ahmed Efendi ve Altunlu Besmelesi**, Kemal Matbaası, İstanbul 1953.
- ÜNVER, A. Süheyl, **Türk Yazı Çeşitleri**, Yeni Laboratuvar Yayınları, İstanbul 1953.
- VENSİNCK, E. Y., **el-Mu'cemu'l-müfehres li-elfâzi'l-hadîsi'n-nebî**, I-VIII, İstanbul 1988.
- Yazı Devriminin 50. Yılı Sergisi Kataloğu**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1979.

Yazma Eserler

HAKKÂKZÂDE Mustafa Hilmi, **Mîzânü'l-hat**, Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. 812.

MEHMED b. TÂCEDDİN, **Hat Risâlesi**, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, nr. K 450.

MEKTÛBÎ İBRAHİM EDHEM, **Rûhu't-ta'lik**, TSMK, Hazine, nr. 232.

SUYOLCUZÂDE Mehmed Necîb, **Devhatü'l-küttâb**, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4359.

Makaleler

ACAR, M. Şinasi, “Kıta ve Murakka‘lar”, **Antik ve Dekor**, sy. 49, İstanbul 1998.

ALPARSLAN, Ali, “Kıta”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXV, Ankara 2002.

ÇAĞMAN, Filiz, “Katı”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXV, Ankara 2002.

ÇETİN, Nihad M., “Yâkut Muta‘ımı” **İslam Ansiklopedisi**, Milli Eğitim Basımevi, c. XIII, İstanbul 1986.

ÇİĞ, Kemal, “Hattat Ahmed Karahisârî”, **Tarih Dünyası**, Şaka Matbaası, I/6, İstanbul 1950.

DEMİRAYAK, Kenan, “Kasîdetü'l-bürde”, **DİA**, TDV Yayınları c. XXIV, İstanbul 2001.

DERMAN, M. Uğur, “Celî Yazılar”, **İlgi**, XIV/29, İstanbul 1980.

DERMAN, M. Uğur, “Hat”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XVI, İstanbul 1997.

DERMAN, M. Uğur, “Hat” **TA**, Milli Eğitim Basımevi, c. XIX, Ankara 1971.

DERMAN, M. Uğur, “İmam Mehmed Efendi”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXII, İstanbul 2000.

DERMAN, M. Uğur, “İsmâil Zühdü”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXIII, İstanbul 2001.

DERMAN, M. Uğur, “Murakka‘”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXXI, İstanbul 2006.

DERMAN, Uğur, “Türk Sanatında Murakka‘lar”, **İlgi**, sy. 32, İstanbul 1981.

DERMAN, M. Uğur, “Yazı Sanatımızda Hilye-i Saâdet”, **İlgi**, sy. 28, İstanbul 1979.

DERMAN, M. Uğur, “Yazı Sanatımızda Kıt‘alar”, **İlgi**, sy. 30, İstanbul 1980.

- KAYA, Mahmut, “Bûsûrî, Muhammed b. Saîd”, **DİA**, TDV Yayınları, c. VI, İstanbul 1992.
- KAYA, Mahmut, “Kasîdetü’l-bürde”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXIV, İstanbul 2001.
- MÂYİL-İ HEREVÎ “Murakka‘-ı Sâzi der Devre-i Tîmûriyân”, **Hüner u Merdüm**, sy. 143, Tahran 1353.
- ÖZEL, Ahmet, “Ali el-Kârî”, **DİA**, TDV Yayınları, c. II, İstanbul 1989.
- ÖZSAYINER, Z. Cihan, “Hat Sanatında Murakkalar” **Antika**, sy. 14, İstanbul 1986.
- ROBİNSON, B. W. , “Murakka’”, **EL²** (İng.), c. VII, New york 1993.
- SELMÂN, Îsâ, “Hattat ve Tezhibci Nişaburlu Şah Mahmud” (trc. Ahmed Hamdi Karabacak), **VD**, c. XII, 1978.
- SERİN, Muhittin, “Hamdullah Efendi, Şeyh”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XV, İstanbul 1997.
- SERİN, Muhittin, “Muhammed [Hat]”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXX, İstanbul 2005.
- SERİN, Muhittin, “Mushaf [Hat]”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXXI, İstanbul 2006.
- SUBAŞI, Hüsrev, “Seyyid İbrahim”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XXXVII, İstanbul 2009.
- Suter, H. “Kıta”, **İA**, Milli Eğitim Basımevi, c. VI, İstanbul 1977.
- ULUDAĞ, Süleyman, Yazıcı, Tahsin, “Hâce Abdullah Herevî” **DİA**, TDV Yayınları, c. XVII, İstanbul 1998.
- UZUN, Mustafa, “Hilye”, **DİA**, TDV Yayınları, c. XVIII, İstanbul 1998.

Tezler

- TİRYAKİ, Yavuz, “Türkiye’de Yayımlanmış Türk İslam Sanatı ile İlgili Makaleler Bibliyografyası” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993).

Elektronik Kaynaklar

CEYHAN, Adem, “Sade Nesir Örneği Bir Vecize Derlemesi: Nesrü’l-leâlf’nin Mütercimi Meçhul Bir Tercümesi” <http://www.asosindex.com> (9 Mart, 2012), s. 49-90.

<http://www.literatur.gen.tr/component/content/article/53-programlar/4-samile-son-surum-3-47.html>. (30 Mayıs 2012).

İNDEKS

- Abdullah, 27, 82, 84, 86
Abdullah Amâsî, 31
Abdullah b. Hüseyin, 37
Abdullah Efendî, 16, 27
Abdurrahman el-
    Bosnavî, 84, 86
Abdülcebbâr, 84, 85
Ahmed Hüseyinî, 87, 88
Ahmed Karahisârî, 1, 2,
    21, 92
Ali, 84, 85
Anber Ağa, 26, 32, 33
Arapzâde Muhammed,
    11, 12
Ayasofyavî
    Muhammed, 14,
    16
Celâleddin Amâsî, 31
Dede, 8, 9, 15, 28, 29,
    31, 78, 81
Derviş Ali, 1, 7, 8, 14,
    15, 34, 55, 56,
    57, 66, 67, 68,
    86, 92
Emir Efendi, 12, 13
Ebû Bekir Râşid, 84, 85
Fahredden Yahya, 17,
    19, 20
Hacı Ali, 7, 10
Haffafzâde Hüseyin
    Efendî, 40, 41
Hâfız Osman, 1, 11, 12,
    17, 18, 50, 51,
    58, 60, 74, 77,
    78, 79, 82, 84,
    92
Hâfız Yûsuf, 27, 30
Hâlid b. İsmâil, 79, 81
Hamdi, 79, 80, 82, 83 73,
Hatib Şükrü, 10
Hindî, 17
Hüseyin b. Ramazan,
    17, 18, 25, 79,
    80
Hüseyin Efendi İpçi, 13,
    24
Hüseyin el-Cezâirî, 79,
    83
İbrâhim, 17, 19, 23, 25,
    26
İbrâhim Bîzebân, 75, 76
İbrâhim Mısrî, 9, 26, 27
İbrâhim Hatibzâde, 22,
    23
İhtiyar, 1, 87, 92, 93
İmâd el-Hasenî, 2, 40,
    92
İsmâil b. Ali, 7, 14, 15,
    16, 17, 18, 62,
    65
İsmâil, 85
İsmâil Zühdü, 14, 15,
    27, 30, 68, 70
Kanlıcalı, 16
Kırımî İbrahim Efendi,
    34
Mahmud Tophânevî,
    27, 30
Mehmed el-İmâm, 17
Mîr Ali, 87, 92
Muhammed Belgradî,
    13, 79, 81
Muhammed b. İsmâil,
    25
Muhammed Hocasâde
    70, 71, 79, 84
Muhammed mîr hâne-i
    hasa, 84
Muhammed Nûri, 79,
    83
Muhammed Râsim, 1,
    71, 72, 79, 83,
    90, 91, 92
Mustafa Eyyûbî, 1, 65,
    92
Nakşî, 27
Ramazan, 11, 12
Ramazan b. İsmâil, 11
Seyyid Hamdi, 84, 86
Sıtkı, 37
Şah Mahmud, 1, 87, 88,
    92
Şekerzâde, 1, 90, 91, 92
Şeyh Hamdullah, 1, 7,
    8, 11, 12, 27, 29,
    32, 35, 36, 46,
    50, 57, 65, 74,
    81, 92
Tâhir Efendi 8, 9, 10,
    26, 28, 34
Yahya, 15, 24, 36, 61,
    63
Yahya Fahreddin, 16,
    17, 21
Yahya min telâmiz-i
    Hüseyin Efendi,
    53, 54
Yûsuf min telâmiz-i
    Osmanü'l-Hâfız,
    11